

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Liber V. De actione productiua corporis naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

LIBER QUINTVS

D E

Actione productiua corporis naturalis.

TRACTATVS PRIMVS.

De actione productiua Corporis naturalis Secundum rationem communem actionis

CAPVT PRIMVM.

An actio vt sic distinguatur ab agente, passo, & termino?

COMMUNIOR, & verior sententia est, distinguere ea distinctione, quæ realis modalis, siue modi à re appellari consuevit: quam D. Thomas, Scotus, Durandus, Aureolus, Bacconius, Argentinas, Venetus, Suarez, Valquez, Molina, & extra scholam Nominalem ferme omnes sequuntur: eam in hunc modum suadeo: potest dari hoc agens, hoc passum, & hic terminus quin hic terminus ab hoc agente generetur; igitur actio generatiua à triplici illo conceptu realiter distinguitur: cum ergo non tanquam res à re aliâ sine fine abiremus) certè tanquam modus à triplici illo conceptu distinguere debet: consequentia perspicua est, quia separabilitas realis, realis distinctionis infallibilis index est: antecedens verò probatur, quia Danielis 3. cap. cum tres iuvenes Hebræi in ardentem fornacem, Barbari Regis iussu, coniecti essent, & inter medios flammarum globos nil ab igne paterentur; in eo certè euentu reperiebatur hic ignis, hoc passum applicatum, & hic natiuus calor, qui certè ab igne illo Babilonico proficisci potest, & tamen calor ille non ab igne, sed ab intrinseco productus est.

Respondent primò nonnulli Thomistæ, actionem non esse hoc agens, hunc terminum, passumve vtrumque, sed hunc terminum prout ab hoc agente, passumque effluentem & hoc agens prout in hunc terminum influens. Verum in iis præpositionibus *ab*, & *in* fallit modus actionis, quem intendimus, vt superiori argumento virgeri potest. Respondent secundo Nominales, actionem consistere in agente, termino, passo, & voluntate Dei efficaci, quia decernit, vt hic terminus dependenter ab hoc passo, ab hoc agente producatur. Verum hæc solutio in simili supra impugnata est, cum de vnione ageremus: intelligibile enim prorsus est, eequid eius voluntatis obiectum sit, nisi ipsa sui obiectum sit: quod ad explicandam actionem futile quidem est.

Secundò, quod voluntas verbi gratia producat actum amoris, ei formaliter liberum est; at quod Deus cum actum velit, aut non velit, non ei, sed soli Deo liberum est: ergo productio amoris in voluntate Dei sita esse nequit. Tertiò

(& paulò aliter) actio quatenus ab agente distinguitur, & media ea agens operatur, ab agente produci debet; aliâ qua ratione per eam agens terminum producere poterit: haud secus ac vna causa media aliâ à se distincta producere aliquem effectum nequit, quin causam ipsam producat: at agens creatum volitionem Dei producere nequit: ergo media illa nil aliud producere potest. Quartò, & recidit in idem, actio productiua amoris, qua voluntas in eum liberè influit, aut in volitione Dei efficaci, aut inefficaci consistit: neutrum dici potest: ergo: non primum, quia aliâ actio illa libera esse non posset, sed potius determinata ad vnum: non secundum, quia potest dari hæc voluntas Petri verbi gratia hic amor, & hæc volitio Dei inefficax, quin hic amor (si quod probabile est, & pro nunc supponi potest, & debet) qualitas sit, quin à Petro producatur, vel quia à solo Deo producitur, vel certè quia à Paulo producitur: igitur hoc, quod est, hunc amorem ab arbitrio Petri produci, in eius arbitrio, & ipso amore, ac volitione inefficaci Dei consistere nequit.

Quod de actione generatiua hætenus ostensum est, idem de actione creatiua, conseruatiua, omnique aliâ causalitate cuiuscumque causæ superiori argumento ostendi potest. Quæ verò in contrarium opponunt Ochamus, Gabriel, Gregorius Ariminensis, nostræque Gregorius 1. part. q. 2. punct. 1. in simili soluta sunt, cum de vnione ageremus.

CAPVT II.

An actio terminum naturæ anteuertat?

NON nulli recentiores, quibus multum defero, contra communem antiquorum sententiam sentiunt, actionem non esse priorem naturæ termino, sed se habere omnino concomitanter cum illo. Quorum primum fundamentum est, quia munus actionis est determinare indifferentiam potentie ad hunc actum, etiam in sensu composito ipsius potentie, & actus, vt capite præcedenti explicuimus: at hoc munus exercere potest actio absque vlla antecessione naturæ: igitur actio eiusmodi antecessione minime efflagitat, cum ad suum munus exercendum minime necessarius sit. Minor, in qua est tota difficultas, suadetur

suadetur primò à priori, quia ubi actio respiciat essentialiter hunc terminum, & hanc potentiam productiuam, sufficienter determinat indifferentiam vtriusque: igitur ad exercitium huius muneris nulla requiritur antecessio. Secundò à paritate, quia vnio determinat indifferentiam extremorum, quæ simul esse possunt, absque eo quod coalescant ad totum aliquod componendum; & tamen vnio non antecedit, sed potius subsequitur extrema: igitur similiter actio, &c. Idem argumentum fieri potest in vicatione respectu loci, & locati; in duratione respectu temporis, & temporati; & vniuersum in omnibus modis respectu extremorum, quæ modificant.

5. Secundò probatur idem intentum; quia in opposita sententia nullum peccatum, nullave malitia, aut dignitas supplicij daretur in amando formaliter; contra illud Augustini definientis, peccatum per hoc, quod sit dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei: ubi in concupiscentia, seu amore, aut prosequutione obiecti turpis malitiam, & peccatum agnoscit: sequela verò probatur, quia actio amoris haberet commune cum cæteris actionibus præcedere naturam amorem, quem producit: at pro illo priori concipitur tota malitia, sicut tota libertas, & indifferentia: igitur non consistit formaliter in ipso amore, & prosequutione obiecti turpis.

6. Cæterum potior mihi est communis scholasticorum sententia, qui vno consensu tribuunt prioritatem naturæ actioni comparatione sui effectus. Quod enim omnes statuunt, actionem esse viam ad terminum, arguit aliquam prioritatem in actione respectu termini: cum ergo eiusmodi prioritas nec temporis, nec loci esse possit; eo quod actio, & terminus in eodem tempore & loco vel semper, vel plerumque sint: nec etiam possit esse in subsistendi consequentia; cum potius terminus in subsistendi consequentia actione anterior sit, & à termino non teneat consequentia ad actionem, sicut è conuerso: reliquum est, vt solam prioritatem naturæ in actione respectu termini omnes agnoscant.

7. Argumentor secundò: quia actio est determinatio potentie ad conferendam existentiam effectui: at sine antecessione naturæ hoc præstari nequit: igitur actio effectum naturæ antecedit: minor suadetur, quia si actio determinaret ad existentiam effectus absque præcessione naturæ, possemus similiter comminisci causam aliquam determinare ad existentiam effectus, quin antecederet natura effectum: consequens autem, quamuis à pauculis antiquis admittatur, antiquatum modò est, & à scholis merito relegatum: sequela probatur, non alia ratione causa antecedere deberet effectum, nisi quia eum ad existendum determinat: at in opposita sententia munus determinandi ad existentiam optimè intelligitur absque præcessione naturæ.

8. Argumentor tertio: cognitio creata dirigens ad amorem nequit non antecedere naturam amorem, vt aduersariis etiam exploratum est: non alia de causa, nisi quia ratione suæ directionis habet mouere, & determinare voluntatem ad amandum: igitur pari ratione actio, quæ ex suo conceptu determinat, & mouet potentiam non intentionaliter, sed quod plus est physice ad ter-

minum illum naturæ anteuertit. Quarta argumentor ex Aureolo in 2. distinct. 1. quæst. 9. rem produci à Deo est, esse effectiue à Deo: at rem esse effectiue à Deo, est prius natura, siue ratione à quo, quàm eam existere secundum se: igitur productioni rei, &c. minor suadetur, quia non idè res est effectiue à Deo, quia existit, sed potius è contrario, ideo existit, quia est effectiue à Deo. Ergo. Hac ratione obiectum diuinæ sciencie ea quodammodo prius est, quia est vera hæc causalis, & PP. solemnis, ideo res fore videtur à Deo, quia futura est, & non è conuerso.

Argumentor tandem autoritate Aristotelis, cui in quæstionibus de homine (cuiusmodi est præsens) fides præcipue habenda est: quarto ergo Metaphysicæ cap. 5. ita loquitur: *aliquid est aliud præter sensum, quod sensum necessario antecedit, quippe cum id, quod mouet, prius natura sit eo, quod mouetur*: at actio mouet ad existentiam termini. Rursus hæc habet 2. Metaphysicæ cap. 11. ibi: *semper enim est medium inter esse, & non esse generatio*: igitur actio generatiua est prior, quàm esse rei, & posterior, quàm eius non esse; cum ergo nequeat esse prior tempore, quàm esse rei; sicut est posterior tempore, quàm eius non esse, reliquum est, vt sit prior natura, quàm esse rei. Deinde subiungit Philosophus ibi: *non enim fit ex generatione, quod sit, sed est post generationem*: non tempore, vt compertum est: ergo natura. Præterea id ipsum habet lib. 9. Metaphysicæ cap. 6. ibi: *actus enim numero est post generationem*: & paulo superius: *posterior namque generatione est, qui secundum numerum actus est*: quæ clariora sunt quam vt expendi debeant: Aristotelem sequuntur D. Thomas 1. p. quæst. 45. art. 3. ad 3. Vasquez 1. p. disp. 173. cap. 4. num. 11. & omnium clarissimè Pater Suarez 1. Metaphysicæ disp. 28. sect. 2. num. 18. prope finem ibi: *comparatione effectus simpliciter est prior natura causa in actu etiam vt actu agens, quia actio ipsa est prior natura suo termino* & 1. 2. tractatu 3. disp. 8. sect. 2. ibi: *secundò concipi potest (puta voluntas) vt prior natura suo actu in quantum ordine natura actio antecedit terminum*, &c. ubi actioni productiuæ amoris, in qua specialis difficultas prioritatem naturæ attribuit.

Ad primum argumentum respondeo: vt actio exerceat munus determinandi, ad existentiam termini dependenter ab hoc principio, non sufficit, quod essentialiter respiciat vtrumque extremum absque eo, quod alterum naturæ anteuertat, vt conspiciere est in potentia, & actu vitali: nam vnio vtriusque vtrumque essentialiter respicit, & tamen non determinat potentiam vitalem, vt actui vitali existentiam conferat: igitur solus respectus essentialis seorsim ab antecedentia non sufficit ad munus determinandi, de quo agimus: vnio autem & reliqui modi in argumento oppositi propterea extrema sua ordine naturæ non anteuertunt, sed potius subsequuntur, quia nullus eorum determinat rem ad hoc, vt absolute existat, ad modum quo actio determinat, sed præcisè ad hoc, vt existat tali modo, nimirum in tempore, in toto, in loco, in subiecto, &c.

Ad secundum argumentum respondeo primò: nihil interest malitiam, & libertatem non repetiri formaliter in amore, sed tantum denominatiua,

9.

10.

11.

natiue, & mediatè ab actione præcedente: quod autem Augustinus supra & alij Patres innuunt peccari, & delinqui amando, & concupiendi obiectum turpe; id intelligendum est de amore in fieri, qui est ipsa actio productiua amoris, non de amore in facto esse: quæ solutio eò probabiliore est, quòd communior sententia constituit malitiam in priuatione rectitudinis subsequuta ad actum, non vero in actu ipso, siue amore, nisi ad summum inchoatiue, & radicaliter. Secundò respondeo, amorem ipsum esse immediatè & formaliter liberum; siue, quod perinde est, esse ita immediatè, & formaliter productum, vt non produci potuerit: tametsi enim actio terminum natura antecedit, siue inter potentiam, & terminum media sit: cæterum non antecedit, nec mediat nisi tanquam ratio producendi: hoc autem non obstat, quominus amor immediatè & formaliter sit productus cum indifferentia ad vtrumlibet, ac proinde liber; qua ratione vnum extremum immediatè, & formaliter vnitur alteri, quamuis vnio inter vtrumque mediet. Ex his constat, quo iure nonnulli decreta Dei efficacia concomitantia tamen, & libertati consona admittant.

CAPVT III.

An actio suaptè natura successiua sit?

12. Iohannes Cardinal. de Lugo disput. 19. de Incarnat. sect. 1. num. 10. docet, actionem omnem singulis momentis variari, esseque re vera successiuam, & à duratione prorsus indistinctam. Eandem sententiam complures Recentiores postea sequuti sunt, & adeò illustrarunt, vt questio hæc superioribus sæculis vix, aut parum agitata, nunc celeberrima sit, & paucis quidem secunda in tota Philosophia.

13. Præfatæ igitur opinionis primum fundamentum est huiusmodi. Duratio non est consequens rem durantem: igitur est productio rei, & e conuerso. Consequentia liquet: quia productio nihil aliud est, quam prima determinatio rei, vt existat, & extrahatur à suis causis: at duratio, eo ipso quod non sit consequens rem productam vt productam, est prima determinatio illius vt existat: determinatio quidem, quia fieri nequit, vt res duret quin existat, quod perinde est, ac durationem aliquo modo determinare rem ad existendum: prima vero, quia aliam determinationem non supponit: si quam enim supponeret, maximè actionem, qua tamen posterior non est, si verum est antecedens argumentis. Quod autem verum sit.

14. Probatur primò, quia ex eo quod duratio sit consequens rem durantem, & hæc illam antecedens, sequitur dari & non dari hanc ipsam antecedentiam: consequens est absurdum: ergo & illud ex quo sequitur. Sequela ostenditur: nam pro eo signo, quo res existens antecedit durationem B, v. g. vt proxima causa illius, intelligitur existens in instanti B: at existere in instanti B, est effectus formalis durationis B, igitur intelligitur pro illo signo duratio B, ac proinde res vt existens, & producta antecedit pro illo si-

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

gno priori, & non antecedit durationem B, vt prædictum est. Maior ostenditur, pro illo signo intelligitur res existens immediatè post instans A; at existere immediatè post instans A, est formaliter existere in B: ergo, &c. rursus hæc maior probatur, in illo signo intelligitur res durans cum necessitate causandi durationem B, quia res durans non comparatur cum sua duratione vt causa libera, sed vt causa naturalis, & necessaria; sicut cum vocatione, & cæteris proprietatibus; at hæc necessitas oriri nequit nisi ex eo, quod intelligatur existens immediatè post instans A: ergo, &c.

Secundò probatur idem antecedens: res existens, & producta pro signo, quo concipitur anteuertens natura durationem B, concipitur proximè expedita ad illam causandam: at hæc expeditio proxima ad eam causandam tantum reuocari potest in existentiam rei immediatè post instans A, antecedens: igitur pro illo priori existit immediatè post instans A, atque adeò existit in instanti B, sequenti: hic autem est effectus formalis durationis B: igitur concipitur pro illo priori duratio B, quod repugnat, si duratio consequitur rem durantem: non est ergo eam consequens.

15. Tertiò probatur idem antecedens: pro illo priori intelligitur in re existente, & producta necessitas causandi durationem B, potius quam aliam; at hæc necessitas solum proficisci potest ex eo, quod tunc existat instans B, & non aliud: igitur pro illo priori & res existens, & instans B, existens: igitur intelliguntur coexistentia; quod cum fieri nequeat, nisi per durationem B, certè pro illo priori intelligitur duratio B, aliundè iuxta aduersarios in illo priori non intelligitur: igitur ex eiusmodi prioritate repugnantia, & contradictionem implicantiã deducuntur. Maior probatur; tum, quia vt proximè superius dictum manet, res existens, & producta non comparatur cum duratione, vt causa libera, sed necessaria, & naturalis; quemadmodum cum cæteris suis proprietatibus: igitur pro priori concipitur cum determinatione, & necessitate causandi durationem, quam pro posteriori habitura est: tum etiam, quia actus primus proximus tunc habet necessitatem causandi secundum, quando cum eo connectitur essentialiter, & ab illo est indiuiduus, & inseparabilis penes omnem potentiam, tam ordinariam, quam absolutam; in qua indiuidione, & inseparabilitate stat discrimen causæ necessariae à libera: at actus primus proximus rei existentis ante durationem B, ab ea omnino inseparabilis, & indiuidua est: siquidem nequit res diuidi, ac separari à duratione B, nisi vel non existat omnino, vel existat cum diuersa duratione, res autem cum non existit, vel cum existit affecta distincta duratione à duratione B, non est in actu primo proximo ad causandam durationem B. Quis enim dicat, me non existentem, vel modo tantum existentem posse proximè expediti ad causandam durationem; qua coexistam Antichristo, & non potius ad hunc actum primum proximum, & expeditum requiri, vt futura ad illud instans sæcula, & tempora elabuntur? res ergo vt existens in actu primo proximo ad causandam durationem B, nulla po-

T testate

testate ab eadiuidi, siue sine ea reperiri nequit. Porro minor syllogismi suadetur: illa necessitas causandi durationem *B*, oriri nequit ab existentia rei secundum se, quæ datur in instanti *A*. antecedenti seorsim ab illa necessitate; nec etiam oriri potest à voluntate Dei efficaci ad durationem *B*, terminata; nam voluntas omnis Dei, utpote æterna, reperitur in quocumque instanti, cum tamen necessitas illa causandi determinatè durationem *B*, præ alia promiscue in quouis instanti non reperitur, sed nunc sit, cum antea non fuerit, nec postea sit futura: restat ergo huiusmodi necessitas à sola existentia instantis *B*, proueniat: ac, proinde pro illo signo antecedenti intelligitur existens instans *B*, quæ erat minor probanda.

17. Secundum eius sententiæ fundamentum est: decretum existentiae, & productionis rei præscindit ab vicatione rei, decernitque rem secundum se, nihil statuendo de vicatione, quæ ad aliam volitionem spectat: at decretum de existentia, & productione Dei non præscindit à duratione, quam res habitura est, sed potius eam simul cum existentia decernit: signum igitur est, durationem non esse distinctam ab actione, sicut ab ea viciatio distinguitur; aliàs si foret ab actione distincta perinde ac viciatio, sicut decretum actionis præscindit ab vicatione, pariter à duratione præscinderet. Minor probatur: nequit Deus decernere, ut res existat, & producat, quin eam decernat vel ut primò existentem, vel ut semper existentem, uterque autem existendi modus importat durationem, aut temporaneam, aut æternam.

18. Confirmatur, & illustratur: res pro priori signo existens est indifferens ad hanc, vel illam vicationem, cum ex ea suppositione versus hanc, aut versus illam spatij partem moueri possit: at nequit pro priori aliquo signo esse existens cum indifferentia ad hanc, vel illam durationem, sed semper cum necessitate, & determinatione ad aliquam durationem in particulari, ut superius ostensum est: igitur quia ante productionem, & existentiam rei præcedit decretum alicuius determinatæ durationis: sed non est, cur decretum durationis præcederet productionem rei, nisi quia simul est decretum productionis: neque est, cur decretum durationis sit decretum productionis, nisi quia productio est duratio: igitur de primo ad vltimum duratio est indistincta à productione.

Tertium eiusdem sententiæ fundamentum est: actio libera est indistincta à duratione: ergo & quævis alia: antecedens suadetur; si actio libera esset distincta à duratione, esset permanens & prior natura durationibus successiue fluentibus, ut ab aduersariis conceditur: at ex hac prioritate actionis liberæ permanentis comparatione durationum successiue labentium, sequitur tolli omnem rationem meriti noui, & distincti à conseruatione actus liberi, quod manifestè falsum est: sequela suadetur: quemadmodum ad meritum requiritur libertas, ita ad nouam, & distinctam rationem meriti noua, & distincta libertas, at si actio sit permanens, & prior duratione, atque adeo ab illa distincta,

dari nequit nouum exercitium libertatis distinctum ab eo, quod datur in primo instanti: nam illud nouum exercitium libertatis nequit esse actio secundum se; cum, hæc in primo instanti præcesserit: nec etiam duratio sequens nouum exercitium libertatis esse potest; siquidem ut superius visum est, actus primus proximus ad qualemcumque durationem habet necessitatem, & determinationem essentiæ ad illam; ac proinde per eam non libertas, sed necessitas, & determinatio antecedens exercetur. Quid autem aliud intelligi potest, quo denuo libertas exerceatur? Hæc huius sententiæ fundamenta.

CAPVT IV.

*Contraria sententia eligitur,
& probatur.*

19. **D**eserenda tamen non est communis Theologorum, & Philosophorum sententia distinguens actionem à duratione; quam expresse interminis ut aiunt, sequuntur Ouiedo controu. 16. physic. part. 1. à §. 8. Martinon. disp. 10. de Incarnat. section. 3. num. 28. Amicus de Angel. disp. 2. num. 228. & 229. & Suarez disput. 21. Metaphys. sect. 2. num. 6. Eam à priori suadeo, primò: aliud est, rem existere dependenter ab his causis determinatis, aliud existere in hoc determinato tempore potius, quam in alio: at munus actionis est determinare rem, ut existat priori modo; durationis vero ut posteriori: igitur actio, & duratio sortiuntur numerosa distincta, & realiter separabilia, ac proinde distinguuntur realiter: aliàs equidem nec quantitas à qualitate, nec viciatio à duratione, nec vniuersim vllus modus ab alio realiter distingueretur, & omnes modi in eodem coalescerent, quod quantum à modo, & ratione alienum sit, quis non conspiciat? Maior, quæ sola indiget probatione, sic ostenditur: illa duo ita comparata sunt, ut alterum ab altero separari possit, cum optime cohæreat rem existentem in hoc tempore, etiam facta hac suppositione habere indifferentiam, ut dependeat ab his vel illis causis; & rursus rem existentem dependenter ab his causis determinatis, etiam facta hac suppositione, habere indifferentiam, ut existat in hoc, vel illo tempore: igitur alterum ab altero distinguitur.

Argumentor secundò, ex prioritate actionis ad rem productam: siquidem productio antecedit natura rem productam: at duratio non antecedit natura rem durantem: igitur actio à duratione distinguitur: Maior ex dictis supra perspicua est: minor ex sola apprehensione terminorum constat. Quis enim concipiat prius natura rem existere in tempore, quam absolutè existere? Certè pro illo priori absolutè existeret, & non existeret absolutè: non existeret absolutè, ut supponitur: existeret absolutè, quia existere in tempore absolutam existentiam conernit?

Argumentor tertio, ex posterioritate durationis ad rem durantem, siquidem actio non est posterior

posterior natura re producta : at duratio est ea posterior : igitur actio à duratione distinguitur : Maior est euidens , aliàs pro priori aliquo naturæ res creata existeret , & non vi actionis : minor ostenditur : ideo res durat , siue existit in hoc tempore , quia absolute existit , & non è conuerso : igitur duratio est posterior , existentia : huiusmodi enim irreciproca causalis , sicut inter res indistinctas prioritatem ac posterioritatem logicam arguit , ita similiter inter res distinctas prioritatem , ac posterioritatem naturæ nusquam non arguit , vt in cognitione , & obiecto , vbicatione & re vbicata , aliisque similibus conspiciere est.

21.

Argumentor quartò , *Æternitas* , quæ est duratio propria Dei , est ipsius attributum , & subsequitur ratione nostra existentiam naturæ diuinæ , nec non determinationem , vt existat , quæ quidem ab ipsa natura diuina minimè distinguitur : igitur duratio creaturæ est attributum ipsius , eiusque existentiam & determinationem , vt existat , ratione subsequitur : cum ergo determinatio rei creatæ , vt absolute existat , sit eius productio ; sanè duratio rei creatæ subsequitur actionem qua producitur , ac proinde ab illa distinguitur . Antecedens est omnium Theologorum cum Sancto Thoma 1. part. quæst. 10. vbi ex immutabilitate Dei eius æternitatem colligit , nec nisi post quæstionem de immutabilitate Dei eius æternitatem indagar , vnde æternitatem immutabilitate , ac per consequens ipso esse immutabili posteriorem censuisse videtur . Nec valet , si respondeas , hoc argumento tantum concludi distinctionem rationis inter actionem , & durationem ; quia vbi semel in creatis actio , & duratio ratione distinguantur , non erit , cur alicubi realiter distinctæ non reperiantur : haud secus ac animal , & rationale in nobis ratione tantum distincta , in belluis realiter distincta reperiuntur . Tum etiam , quia tamen si substantia diuina naturam diuinam non subsequatur , quasi attributum realiter distinctum , tamen in creatis aliter vsu venit : igitur quamuis duratio propria Dei , siue eius æternitas tantum subsequatur , & distinguatur ratione nostra à determinatione diuinæ naturæ , vt existat ; tamen duratio creata aliter se habebit respectu rei creatæ , & determinationis vt existat .

22.

Argumentor quintò , & præcedenti argumento lucem adhibeo : tamen in diuinis sint productiones reales ad intra , ceterum natura diuina non durat per illas , vel saltem per solas illas , sed habet æternitatem absolutam , & essentialem condistinctam ab omni prædicato notionali , & relatiuo , vt in confesso est apud omnes Theologos , & suadent optimè loca Patrum adducta à Patre Didaco Ruiz disp. 12. de Trinit. sect. 1. & 2. igitur similiter natura creata non durat per productionem aliquam realem , sed per modum à productione distinctum . Nec valet , si respondeas , productionem realem habere rationem durationis comparatione solius rei , quam producit : productiones autem ad intra in diuinis non producunt naturam , sed solas relationes : vnde non natura , sed relationes per actiones ad intra durabunt . Hoc , inquam , refelli potest , primò : quia in sententia negante tres æternitates relatiuas , proprietas relatiua per se produci-

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

tur , quin per se , sed per prædicatum absolutum , & essentialiter duret . Secundò , quia productio ad intra licet solam substantiam , & non naturam producat , naturam tamen substantiam denominat : igitur quamuis naturam non producat , eam tamen durantem denominabit , vbi semel duratio non minus , quam substantia esse statuatur .

23.

Argumentor sextò : stante eodem principio producente , & eodem termino producto nequit productio eadem non esse : at in quocumque instanti principium productuum Angeli , verbi gratia , est idem , cum sit solus Deus , in quem nulla mutatio , aut vicissitudinis obumbratio conuenit , & Angelus productus est idem : igitur in quocumque instanti productio Angeli est eadem , & non varia , & successiua pro varietate instantium labentium : maior aperta videtur , vbi enim causa sit eadem , & effectus non diuersus ; quæ , oro te , diuersæ actionis necessitas , aut utilitas esse potest ? Et declaratur à simili : implicat actionem intentionalem esse diuersam , quin ea diuersitas à diuersitate principij , aut termini originem trahat : ergo similiter , &c. Antecedens suadet de actione intentionali cognoscendi obiectum (misso amore , cuius eadem est ratio) eo ipso , quod vna cognitio diuersa sit ab alia , non potest non esse , aut de obiecto diuerso , aut ab intellectu diuerso , aut certa diuersa specie : igitur actio intentionalis principio , aut termino inuariato variari nequit .

24.

Argumentor septimò : Motus solis , verbi gratia , per orbem aut circulum , quem spatio diurno circumlabitur , à duratione distinguitur : at motus ille coalescit ex diuersis actionibus , quibus plures vbitates solares aliæ post alias producuntur : igitur omnis actio à duratione distinguitur : si enim actiones successiue , & quæ terminum suapte natura transeuntem causant , adhuc à duratione distinguuntur ; potiori iure id de actione productiua rei permanentis , & minimè fluxæ , aut instabilis dici debet . Maior suadetur : potest idem numero motus plus , aut minus durare : at idem numero motus durationis plus , aut minus durare nequit , cum determinatum temporis spatium essentialiter respiciat : igitur motus distinguitur realiter à duratione : maior probatur , quia potest idem numero motus esse tardior , aut velocior ; quemadmodum eadem numero quantitas permanens potest esse rarior , aut densior : at motus est tardior , aut velocior propterea plus , minusve durat .

25.

Tandem argumentor , Quod est immortale , & æternum , ab vno momento , & puncto temporis pendere non potest : at quævis actio creatiua est immortalis , & æterna : igitur nulla creatio Angeli ab vno temporis momento essentialiter pendet , ac per consequens singulis momentis actio creatiua Angeli alia , atque alia non est , propterea ad durationem oportet : minor suadetur , quia actio creatiua Angeli vel in volitione Dei , vel in ipso Angelo sita est , & ita immortalis non esse nequit : vel , quod aduersariis duntaxat reliquum est , in modo aliquo creato , qui Angelo essentialiter adhæreat , eius creatio sita est : & ita eam immortalem esse hac ratione suadeo , quia ideo anima rationalis est immortalis , & æterna (idem de Angelo , & materia prima

F 2 iudicium

iudicium esto) quia creatur: at creatio Angeli in modo ei intrinseco collocata necessario creatur: ergo est immortalis: minor suadetur, tum quia quemadmodum vniū vnire nequit extrema, quin ipsa vniatur; aut generatio generare, quin ipsa generetur; aut duratio, & vbicatio in tempore & loco constituere, quin ipsa tempore, & loco commensae sint: ita similiter creatio Angeli eo ipso, quod modus sit, creare non poterit, quin ipsa creetur: tum etiam, quia creatio Angeli ubi in modo consistat à nullo subiecto, seu causa materiali pendere potest, nec enim à Deo, vt compertum est, nec etiam ab Angelo; aliā prior & posterior natura esset: igitur independentē à subiecto producit, ac proinde creatur: Maior autem probatur, quia si anima rationalis non crearetur, nec independentē à materia fieret; aqua & par esset illius conditio, ac ceterarum formarum materialium: at hæ mortales, & corruptibiles sunt: ergo & illa mortalis, & corruptibilis esset, si increata, & independentē à materia esset: ideo igitur immortalis est, quia creatur, & à materia non pendet, id quod perspicue docet Augustinus tom. 1. lib. de immortalitate animæ ibi: *temperatio autem corporis in subiecto corpore est tanquam calor, non est ergo temperatio corporis animus, sed vita est animus, etsi nulla res se deserit, & id moritur quod vita deserit, non igitur animus mori potest. En reuocat Augustinus immortalitatem, animi in eius independentiam à corpore, cuius temperatio sit; siue, quod perinde est, in independentiam à subiecto, & causa passiva oppositam dependentiæ, qua calor, & aliæ formæ subiectis suis inhaerent. Augustino Concinit Thomas 1. 2. quæst. 85. art. 6. corpore ibi: Et quamuis omnis forma intendat perpetuum esse quantum potest, nulla tamen forma assequi potest perpetuitatem præter animam rationalem, eo quod ipsa non est subiecta omnino materiæ corporali.*

CAPVT V.

Argumenta contrariorum solvuntur.

26. **P**Ro quorum solutione notanda est differentia inter similitudinem facultatis proximæ ad diuersas, & oppositas durationes *A* videlicet & *B*, & potestatem, seu facultatem proximam similitudinis earum durationum: & par ratione distinguui oportet inter similitudinem necessitatis ad diuersas, & essentialiter successiuas durationes, & necessitatem similitudinis earum durationum: quemadmodum communiter in materia de auxiliis distinguui solet similitudo potestatis ad amorem & odium, & potestas similitudinis vtriusque: vti enim existente odio in voluntate simul cum potestate ad odium datur potestas ad amorem, quæ est similitudo potestatis, non tamen datur in voluntate potestas ad amorem simul cum odio eliciendum, quæ est potestas similitudinis vtriusque actus: ita proportionē seruata, existente Petro in instanti *A* siue cum duratione *A* datur in eo facultas proxima, & necessitas ad durationem *B* non tamen inde sequitur quod detur in eo facultas proxima, nedum necessitas similitudinis vtriusque du-

rationis, siue, quod idem est, ad vtramque simul ponendam. Secundò notanda est differentia inter instantia naturæ, & instantia temporis: sicut enim quæ sunt simul tempore, siue in eodem instanti temporis non eo ipso simul natura, siue in eodem instanti naturæ esse debent: ita similiter quæ in eodem instanti naturæ sunt, aut intelliguntur non eo ipso in eodem tempore coexistere debent: qua ratione cum Deus videt Antichristum exiturum pro priori signo rationis, aut quasi naturæ antæternæ eius scientiam, intelliguntur simul intellectus diuinus, & existentia temporalis, quam conspiciat, quin propterea intellectus Dei, & existentia Antichristi in eodem instanti temporis, seu durationis realis, ab æterno simul sint, aut esse queant.

Quibus constitutis: ad primum argumentum respondeo primò, misso antecedenti, in quo assumitur concomitantia durationis, & rei durantis absque vlllo naturæ ordine, & negando consequentiam: optimè enim stat, durationem se habere concomitanter cum existentia, quam afficit, quin propterea eam producat, haud secus ac productio ad intra in diuinis naturam Dei natura non subsequitur, sed potius cum ea simul natura est, vt omnes fatentur, & tamen eam durare non facit: ratio à priori vtriusque est diuersum munus actionis, & durationis, vt vt se concomitentur, sicut initio capitis antelapsi exposuimus.

Respondeo secundò, negato antecedenti: ad primam & secundam eius probationem, quæ in eandem coincidunt, assero facultatem proximè expeditam, & necessitatem ad durationem *B*, quæ datur pro priori ad durationem *B* non proficisci ex eo, quod res durans existat immediatè post instans *A* ac proinde vltèrius non sequi rem existere pro eo priori in instanti *B* sed ex decreto Dei efficaci circa durationem *B* regulato per scientiam de existentia rei secundum se, ex cuius præuisione concipit diuina voluntas tale decretum. Porro sicut existit tale decretum pro quocumque instanti etiam in antecedenti, aut consequenti instans *B* non conuenit etiam pro instanti *A* & quouis alio diuerso ab instanti *B* dari facultatem proximam, & necessitatem ad durationem *B* vt enim supra prænotauimus, similitudo necessitatis, & necessitas similitudinis longè dissident: vnde in re existente pro quocumque instanti datur non solum facultas proxima, sed & necessitas ad omnes durationes, quas per totam æternitatem habuit, aut habitura est; quin tamen detur in ipsa pro vlllo instanti facultas proxima, nedum necessitas ad simul habendas, seu componendas eas durationes: quod exemplo amoris, & odij dilucidè, ni fallor, explicatum est.

Ad tertiam probationem antecedentis respondeo primò: necessitatem, quæ ad durationem *B* causandam pro priori natura reperitur, non esse reuocandam in existentiam instantis *B* pro illo priori, sed reuocari posse, & debere in decretum Dei, quo ex præuisione existentia secundum se decernit efficaciter durationem *B* in quo nullum esse inconueniens numero superiori ostensum est. Resp. secundò; eiusmodi necessitatem reuocari etiam posse in existentiam instantis *B* intellectam pro illo priori: quod enim subinde infertur existentiam

27.

28.

29.

existentiam productam coexisturam instanti B. pro illo priori, atque adeo duraturam prius natura, quam intelligeretur eius duratio, admodum non urget: ut enim superius secundo loco notatum est, recte possunt duo intelligi pro eodem signo naturae, quin propterea tempore, seu duratione reali coexistant: unde tamen pro illo priori intelligatur res secundum se, nec non instans B. duratione reali sibi coexistant, siue, quod perinde est, ut res in instanti B. realiter duret, atque existat.

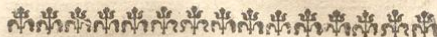
30. Ad secundum argumentum; largior gratis decretum existentiae, & productionis non praescindere à duratione, sed in eam in diuidentem ferri: verum ob id duratio ab actione indistincta non erit, haud aliter ac decretum Dei de productione non praescindit ab existentia per eam producta; sed ambas per modum vnius decernit; & tamen actio, & existentia distinguuntur realiter. Rursus amor essentialis, & comprehensius Dei non praescindit vnam subsistentiam diuinam ab alia, sed simul, & collectiue in totas tres fertur, & tamen realiter distinguuntur: pari ratione diuinus amor dirigi nequit in obiectum aliquod creatum, quin supra se reflectat, ut supra obiectum partiale; nefas tamen esset inde colligere indistinctionem obiecti creati à diuino actu, cui obicitur: igitur quamuis decretum Dei mirime praescindat productionem rei ab eius duratione, id argumento esse non poterit ad vtramque identificandam. Secundo respondeo, negato antecedenti: ad cuius probationem aio, rem existere primo, aut semper, esse differentias accidentarias existentiae secundum se, & hanc indifferentem esse, ut vel primo, vel semper, aut etiam primo in hoc instanti, aut primo in alio existat, aut producat: unde decretum Dei terminari potest ad existentiam sumptam secundum se, & nudè ab illis differentiis accidentibus non minus, quam à differentiis vbi-cationis subsistentiae & similibus.

31. Ad confirmationem respondeo: sicut res creata est indifferens pro priori aliquo signo naturae ad hanc, aut illam vbi-cationem; ita similiter ad hanc vel illam durationem, ad quarum alterutram determinatur per decretum Dei subsequens rem existentem secundum se, & eius praui-sionem. Caterum aliter, & aliter res est indifferens ad diuersas durationes, & ad diuersas vbi-cationes: indifferentia enim rei ad hanc, aut illam vbi-cationem sapè non est indifferentia actiua, cuius determinatio oriri potest à re existente secundum se, qua versus hanc, aut versus illam partem pro libito se se mouere potest: at indifferentia rei ad oppositas durationes est indifferentia quasi passiu-a, cuius determinatio non est à re durante, sed seorsim à libertate illius à solo Deo pro suo libito decernente, ut res duret, aut non duret pro hac, aut illa differentia temporis. Deinde etiam si pro primo signo suae existentiae res haberet necessitatem ad hanc durationem, atque adeo decretum productionis esset decretum durationis, non propterea duratio cum productione confundi deberet, ut numero penè superiori explicuimus.

Ad tertium argumentum respondeo, durationem quantumlibet distinctam ab actione, nouae tamen libertatis exercitium, & noui meriti materiam toties esse posse, quoties à voluntate actus

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

liber libere conseruatur: tum, quia duratio quamuis distincta ab actione eam concomitari potest, quin antecessio actionis eius libertati, aut meriti quidquam derogare possit. Deinde duratio actus liberi, eiusque conseruatio, quamuis sit necessaria respectu existentiae actus liberi, ab eaque velut à causa naturali proficiscatur, respectu tamen voluntatis nostrae libera esse potest, haud aliter ac ipse actus habitui necessarius, voluntati tamen liber, & spontaneus est: quid? quod aliquis contendere posset ratione nouae durationis nihil nouae libertatis actui accrescere, aliquid tamen noui meriti ei accedere; quemadmodum in sententia Scoti, actus exterior actui interiori nil libertatis, aliquid tamen meriti superaddit.

TRACTATUS II.

De Actione creatiua corporis naturalis.

CAPVT I.

Creatio corporis naturalis, & cuiusvis alterius rei in quo sita sit?

CREATIO trifariam accipi solet: primo, latissime pro quauis productione, siue eius terminus sit ens necessarium, & infinitum; siue ens contingens, & necessarium: qua ratione Sapientia Dei, siue Verbum diuinum creati dicitur. Eccles. 24. ibi: *ab initio, & ante secula creata sum*: Secundò pressius, pro sola ea productione, cuius terminus sit aliquod ens finitum, & contingens; & hac ratione personam aliquam diuinam creaturam esse, siue creati à Catholicis contra Arrium denegatur, omne verò ens praeter Deum creati, siue creatura esse dicitur: tertio, & propriissime pro ea sola productione, quae rem independentem ab omni subiecto producit, qualis est ea, qua Angelus, aut animus rationalis, aut accidentia Eucharistica producuntur. Creatio in primo sensu magna ex parte Theologici instituta est; Philosophici verò in secundo, & tertio sensu. Quod ergo ad questionem capitis titulo praefixam attinet:

Prima sententia est, actionem creatiuam sitam esse in sola voluntate Dei efficaci, qua existentiam Angeli, aut animi verbi gratia efficaciter decernit, eamque in nullo alio consistere posse, ita Caietan. 1. p. q. 45. art. 3. Capreolus in 2. dist. 1. quaest. 2. Richardus ibidem. art. 1. q. 2. & 3. Valentia 1. p. disp. 3. q. 2. & alij complures. Secunda sententia est, creationem, siue productionem rei ex nullo praesupposito subiecto solum consistere in ipso termino creato, Angelo verbi gratia aut animo, ita Scotus & assecla in 2. dist. 1. quaest. 5. Pater Vasquez 1. p. disp. 173. cap. 3. & alij non pauci. Tertia sententia est, creationem solum consistere in modo reali medio inter agens & terminum, & qui agente posterior, termino verò prior sit, haud aliter ac actio generatiua in entitate modali sita est: ita Pater Molina 1. p. quaest. 45. art. 3. Suarez disput. 20. Metaphys. sect. 5. numero 12. Hurtado disput. 12. Physicor. à §. 21. Arriaga

T 3 disput. 9.

disputatione 9. Physicor. Compton. disput. 41. Phys. sect. 3; & cum iis communiter nostri recentiores.

3. Ipse has omnes sententias quoad id, quod affirmant, veras esse, & quoad id, quod negant, falsas esse arbitror; quamobrem dicendum est, creationem aliquam in sola voluntate efficaci Dei consistere, aliam verò in solo termino creato, & nonnullam in modo reali, qui à voluntate Dei, & termino creato modaliter, siue ex natura rei distinctus sit; & vtrumque interiaceat. Ab hoc philosophandi modo non paucos eorum, qui pro oppositis sententiis nuper commemorati sunt, aliosque qui commemorari possent, stetit: se censuerim: celebris enim inter antiquos est duplex acceptio creationis, quarum alia in sola voluntate Dei consistit, & creatio actiua nuncupatur; alia verò in termino creato consistit, & creatio passiva appellatur.

4. Prima ergo nostræ sententiæ pars, nempe voluntatem Dei efficacem secundum se, & seorsim à quouis alio sumptam creationem esse hoc pacto probatur: Munus, & officium actionis est determinare, vt hic effectus ab hac causa existat: at voluntas efficax Dei se sola, & circumscripto quouis alio determinat, vt Gabriel verbi gratia à Deo existat: igitur munus, & officium actionis, ac proinde eius rationem sibi vendicat: alterius autem actionis, quam creatiue rationem sortiri nequit, eo quod Gabriel Angelus generari, aliave actione, quam creatiua produci nequeat; ac per consequens rationem actionis creatiue sortitur. Maior perspicua est: quia siue de actioneeductiua, siue de creatione modalis, & ab agente & termino distincta, siue de creatione à termino indistincta sermo sit; quæcumque harum ab aduersariis actio admittatur, idè sanè actio censenda est, quia determinat, vt hic effectus ab hac causa existat: igitur eiusmodi determinatio munus & officium actionis est: Minor etiam minus perspicua non est; quia eiusmodi volitio Dei efficax ad Gabrielem terminata est essentialiter connexa cum hoc, quod est, Gabrielem existere à Deo, idque independentem à subiecto; hac enim ratione & non alia Gabriel existere potest, igitur talis volitio determinat, vt Gabriel à Deo existat; quemadmodum ratione similis connexionis quæcumque alia actio indubitanter talis determinat, vt hic effectus ab hac causa existat.

5. Dices, primo, non qualemque determinationem causæ ad effectum, & effectus ad causam, esse actionem, sed determinationem modalem, & distinctam à causa, & effectum; & inter ytrumque mediam; cuiusmodi sanè non est volitio Dei. Contra tamen, quia determinatio illa modalis à causa, & effectum distincta, & vtrumque intermedia, si quando admittitur, ideo est, quia causa, & effectus siue simul, siue seorsim sumantur, indifferentes sunt, vt effectus à causa effluat, & causa in effectum influat; qua ratione vno etiam modalis ab extremis distincta ideo admitti solet, quia extrema indifferentia sunt, vt se intrinsicè afficiant: at supposita volitione Dei efficaci ad Gabrielem terminata nulla est indifferentia, vt Gabriel à Deo existat, Deusve in Gabrielem influat: igitur determinatio illa modalis à Deo, & Angelo realiter distincta

admitti nequit: nec de ratione creationis esse potest, vt in eiusmodi determinatione consistat: vnde quamuis volitio Dei efficax eiusmodi determinatio non sit, actio tamen creatiua esse poterit.

Dices secundo, determinationem, vt effectus existat à causa, duplicem esse: aliam proximam, & formalem; aliam verò remotam, & radicalem; solamque priorem, non verò posteriorem determinationem, sortiri rationem actionis: cum ergo volitio Dei efficax non sit determinatio proxima, & formalis; propior enim determinatio ad existentiam Angeli est Angelus ipse se ipso determinatus, vt à Deo existat, vel modus aliquis Angelo intrinsicè adharens: quæuis, inquam, harum determinationum propior est Angelo, quam volitio Dei; sanè hæc rationem actionis creatiue sortiri non poterit. Verum cum actio creatiua more reliquarum actionum sit via agentis ad terminum, & ab agente quodammodo incipiat, & in termino desinat, non est, cur propior sit termino, quam agenti, aut cur proxima sit respectu termini potius, quam respectu agentis: igitur quamuis volitio Dei propior sit agenti, quam termino; & respectu termini determinatio proxima non sit, tamen rationem actionis creatiue sortiri poterit. Equidem sicut existentia Angeli, iuxta aduersarios, est eius creatio, esto respectu Dei determinatio remota, & radicalis sit, vtpote quæ eius volitionem efficacem supponit, ita è conuerso volitio Dei poterit esse creatio Angeli, tamen si respectu illius determinatio remota, & radicalis sit.

Primum argumentum pro sententia contraria in hunc modum confici solet: si creatio Angeli esset volitio Dei efficax, sicut volitio Dei est ab æterno, ita creatio Angeli esset ab æterno: at creatio Angeli ab æterno esse nequit: ergo: maior proculdubio est vera: minor probatur; quia si creatio Angeli esset ab æterno, Deus ab æterno Angelum crearet; quemadmodum Angelum ab æterno vult, quia eius volitio ab æterno est: at Deus ab æterno Angelum non creauit, ergo: maior perspicua videtur: minor suadet: tum, quia si Deus ab æterno Angelum creasset, Angelus ab æterno esset creatus; Deum enim creare Angelum, & hunc esse à Deo creatum relatiua, & reciproca sunt, quæ autem eiusmodi sunt, teste Aristotele, sunt simul natura, tempore, & cognitione; nec vnum in aliquo nunc temporis, aut æternitatis sine alio esse potest: at Angelus ab æterno creatus non est, aliàs ab æterno extitisset, quod hæreticum est. Tum etiam ex Prouerb. 8. capite. ibi: *Domini possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, à principio*: quibus verbis manifestè asseritur, diuinam sapientiam à principio, siue ab æterno extitisse, antequam Deus quidquam faceret, ac proinde antequam Angelos faceret: eos ergo ab æterno non fecit, nec creauit.

Secunda ratio aduersariorum, & priorem coadiuuans ita se habet: Volitio efficax Dei est ab æterno ante existentiam Angeli: at actio creatiua Angeli esse non potest ante existentiam Angeli

Angeli in aliquo instanti aternitatis, aut temporis: cum enim omnis actio sit essentialiter, atque adeo summè connexa cum suo termino, in nullo instanti sine eo esse potest.

9. Tertia aduersariorum ratio huiusmodi est: actioeductiua, qua Deus formam ignis v. g. ab eius materia educit, in voluntate Dei efficaci sita non est: ergo nec actio creatiua: antecedens per spicuum videtur: consequentia suadet: quia sicut voluntas efficax existentiae Angeli de se essentialiter connexa est cum hoc, quod est Angelum à Deo independentem ab omni subiecto existeret; ita etiam voluntas efficax existentiae connaturalis formae ignis essentialiter connexa est cum hoc, quod est, formam ignis à Deo connaturaliter, ac dependentem à subiecto existeret: cur igitur vna voluntas sit actio creatiua Angeli potius quam alia actio generatiua formae ignis?

10. Quarta, & postrema aduersariorum ratio est: Angelum esse creatum, est denominatio intrinseca Angelo: at si creatio in voluntate Dei sita esset, ea denominatio non intrinseca, sed extrinseca Angelo esset: Maior probatur, quia esse creatum est modus quidam essendi, siue existendi, nimirum à causis: ergo est denominatio intrinseca rei creatae; cur enim modus existendi in alio, qualis est passio, aut existendi cum alio qualis est vnio, aut existendi in loco, qualis est vbicatio, aut existendi in tempore, qualis est duratio: cur, inquam, hi modi existendi intrinseci sint, & modus existendi à causa creante intrinsecus non sit?

11. Ad primum, & secundum argumentum sunt, qui respondeant, creationem Angeli præter voluntatem Dei efficacem intrinsece includere instans illud caducum & successuum, pro quo Deus vult, Angelum existeret; quo principio inconuenientia obiecta declinasse sibi videntur. Falluntur tamen: quia pro priori signo naturae, pro quo Angelus existit ante durationem instantis illius A; v. g. aut quidquid sit de hac prioritatem, quam non nemo inficias eat, certè Angelus secundum se, & præcisè ratione nostra, eo instanti A per aliquam actionem producit: non per aliam, quam per creatiuam: ergo per creationem producit; atque adeo creatio per instans A intrinsece non constituitur.

12. Quocirca alij malunt, creationem Angeli præter voluntatem Dei includere intrinsece existentiam Angeli; quo etiam principio statuto inconuenientia in primo, & secundo argumento tacta euanesce videntur. Contra tamen, quia si creatio, aut, quod perinde est, relatio creantis in eo complexo consisteret, in eodem etiam relatio creati sita esset: vnde creatio Angeli se ipsam crearet, & Angelus à se ipso creatus esset, sicut in simili sæpè argumentabar. Vnde demum connotatores hic ad solita inuolucra, & latibula confugiunt, & respondent: tamen sola voluntas Dei reipsa sit creatio, & Deum creantem denominet, hanc tamen denominationem Deo identificatam, ei ab aeterno non conuenire, sed in tempore, eique etiam in tempore absque vilius entitatis intrinseco periculo deperire posse: Angelo nimirum, quem ea denominatio connotat tempore existente, aut perente. Verum quam commentitia sint hæc connotata in Metaphys. vbertim declarabimus, &

in Deo neutiquam admittenda esse speciatim ostendi potest, nisi id nostri instituti ratio vetaret.

Quapropter ad primum argumentum respondeo, creationem Angeli esse ab aeterno, Deumque dici posse ab aeterno creantem Angeli, & Angelum ab aeterno creatum à Deo: si ly *ab aeterno* appelletur suprà *creantem* & *creatum*: secus vero si appelletur suprà *Angelum*: haud secus ac Deus ab aeterno dicitur, odisse peccatorem, & hic ab aeterno Deo exosus: si ly *ab aeterno* suprà *odisse* & *exosus* appelletur: secus vero si suprà *peccatorem* appelletur: nec magis ex priori loquutione, quam ex posteriori deduci potest, creaturam aliquam ab aeterno extitisse. Eadem ratione, cum sacra pagina passim asseritur, Deum nil fecisse, aut creatum ab aeterno, ly *ab aeterno* non suprà *creasse*, aut *fecisse*, sed suprà creationis, aut effectiois terminum appellare, ad eumque referri debet: & in eo sensu id verissimum est, & nostræ sententiæ neutiquam refragatur.

Ad secundum argumentum respondeo, in primis per instantiam: non magis connectitur actio cum existentia termini, quam volitio Dei efficax cum actione creatiua, ad quam iuxta aduersarios terminatur: siquidem utrobique connectio essentialis est; at volitio Dei efficax quantumvis connexa cum actione creatiua est ab aeterno, quin actio creatiua ab aeterno sit, vt aduersarij contendunt: ergo similiter, &c. Deinde absolute respondeo: actio creatiua Angeli in voluntate Dei sita, non est actio merè physica, sed intentionalis: quare sicut cognitio, & volitio alicuius obiecti, quia in illud intentionaliter tendunt, quantumcunque cum eo absolute connexæ sint, cum eo tamen connexæ non sunt, nisi pro ea temporis differentia, pro qua à Deo cognoscitur, & efficaciter amatur; ita similiter actio creatiua, quia tendentia intentionalis, tamen quæ actio est, cum existentia termini absolute connectatur; tamen qua intentionalis, cum ea solum connexa est pro ea temporis differentia, pro qua à Deo eiusmodi existentia efficaciter decernitur: vnde ab aeterno sine existentia termini esse poterit, esto sine ea esse nequeat, adueniente tempore, pro quo efficax est.

Ad tertium respondeo: cum Deus se solo, & sine consortio causæ secundæ aliquid generat, actio Dei generatiua in eius voluntate efficaci terminata, tam ad eius existentiam rei, quam ad eius, à subiecto dependentiam formalissimè consistit, cum tamen, si creatiua esset in voluntate terminata ad existentiam rei, & carentiam dependentiæ collocanda esset. Cæterum, cum Deus simul cum causâ secundâ aliquid generat, per duplicem actionem generatiuam, inadaquatam tamen concurrat; quarum alia solius Dei propria est, & in eius voluntate consistit, vt iam iam exposuimus; alia vero Deo cum creatura communis est, & in modo physico consistit, videlicet quia actio creaturæ actio Dei non esse potest, vt constat ex libro præterito, cum de causâ primâ ageremus.

Ad quartum respondeo; modos existendi in duplici differentia esse: aliosque intrinsecos esse, quales sunt existeret in loco, quod fit per vbicationem; existeret in tempore, quod fit per durationem; existeret in toto, quod fit per vnionem; existeret

existere in alio, quod fit per passionem: alios vero esse extrinsecos, quales sunt existere, siue esse in intellectu, quod fit per cognitionem; existere in voluntate, quod fit per amorem; existere prope aliud, aut procul ab alio, quod fit per relationem prædicamentalem distantiae, aut indistantiae. Quare perperam aduersarij modos omnes existendi à productione distinctos, intrinsecos esse arbitrantur, vt inde colligant, rem esse creatam, aut productam, denominationem intrinsecam esse; cum potius alij sine intrinseci, alij extrinseci: inter hos ergo, non inter illos rem esse creatam per decretum Dei connumerari potest, ac debet.

CAPVT II.

Secunda pars verioris sententiae suadetur.

17. **V**idelicet, terminum ipsum creatum, qualis est Angelus, exemp. g. rationem actionis creatiue fortiri. Munus actionis est, determinare, vt hic effectus ab hac causa dependeat, vt initio capituli antecedentis ostendimus: at huiusmodi determinatio existentiae Angelicae secundum se sumptae conuenit: ergo munus, ac proinde rationem actionis sibi vendicat: cum ergo actio generatiua esse nequeat, eo quod Angelo generari repugnet, proculdubio erit creatiua: minor perspicua est, quia connexio, & determinatio coincidunt; at existentia Angeli per seipsam essentialiter connexa est, cum hoc, quod est, Gabrielem, v.g. ab hoc agente Deo nimirum existere.

18. Dices, actionis munus esse, determinare, vt hic effectus ab hac causa, hac numero dependentia dependeat, siue existat: at existentia Angeli Gabrielis quamuis determinet, vt hic Angelus ab hoc agente, Deo nimirum essentialiter dependeat, non tamen per hanc numero differentiam, sed per hanc, vel per aliam. Verum, hæc solutio non satisfacit: quia, cum dicitur actionis munus esse, determinare, vt effectus à causa per hanc numero dependentiam dependeat, aut exclusiue id intelligitur, vt sensus sit, actionem, quæ talem determinare, vt per se ipsam, & per nullam aliam actionem, aut dependentiam effectus à causa dependeat; & in hoc sensu maior syllogismi omnino falsa est; cum de ratione vnius actionis non sit, aliam etiam adequatam excludere: aut non exclusiue, sed positiue maior ea propositio intelligitur, vt sensus sit, modum inter Deum, & Angelum ideo actionem esse, quia determinat, vt Angelus à Deo per hanc numero dependentiam, nimirum per se ipsum, quatenus hic numero modus est, dependeat, & oriatur; & in hoc sensu maior vera est. Ceterum non video, cur existentia Angeli hac ratione non determinet, vt Angelus à Deo per hanc numero actionem, & dependentiam dependeat, siquidem determinat, Angelus per se ipsum, quatenus hic numero est, à Deo existat, ac dependeat. Nec video quoad hoc, quæ inter existentiam Angelicam, & entitatem illam modalem, quam aduersarij commiscuentur, discriminis ratio esse possit; aut cur potius vna, quàm alia, hæc numero dependentia Angeli à Deo sit, cum vtraque ex æquo cum Deo, & Angelo essentialiter connexa sit.

Argumentor secundò: si aliquis effectus numerice sumptus hanc etiam numero causam essentialiter postularet ita, vt ab illa non produci ne diuinitus posset, sanè is effectus ab ea causa per se ipsum essentialiter produceretur, munusque actionis sibi vendicaret: at Angelus, quatenus hic numero est, primam causam essentialiter postulat, & ab ea non produci ne diuinitus potest: igitur Angelus &c. Minor in propatulo est: Maior probatur tripliciter, primò quia ideo modus actionis ab effectu distinctus à Philosophis adinuentus est, quia effectus hanc numero causam non postulat, sed vt ab hac, aut illa oriatur, de se indifferens est: igitur si aliquis effectus hanc indifferentiam cum essentiali determinatione commutaret, non per modum distinctum, sed per se ipsum præcisè à causa dependeret. Secundo, quia si aliqua substantia esset essentialiter alligata ad hunc numero locum, ita, vt ab illo nulla vi diuelli posset, certè eiusmodi substantia per se ipsam, & non per vbitatem distinctam eo loci esset, haud secus ac Deus per immensitatem à se realiter indistinctam vbique locorum est, videlicet quia vbique locorum esse essentialiter postulat: ergo similiter, &c. Tertiò, quia in diuinis relatio filiationis est actio, siue productio, quæ filius à patre procedit, & originem trahit, non alia ratione, nisi quia filiatio diuina, quamuis sit terminus productus, tamen essentialiter postulat à Patre, & non alio in eadem substantia produci: ergo similiter effectus creatus eadem determinatione præditus, actio censeretur posset.

Oppones tamen, primò: quantitas Eucharistica à Deo creatur: at non per se ipsam essentialiter: igitur creatio à termino distinguitur: maior de fide est: minor suadetur, quia quantitas Eucharistica indifferens est, vt creetur, vel generetur, & vt dependenter, vel independenter à subiecto producat: ergo creatio, vel independentia à subiecto ei essentialis non est, neque in ea consistit. Oppones secundò: actio generatiua à termino genito realiter distincta est, vt sup. tr. r. cap. i. ostensum est: ergo de actione creatiua, pari ratione, philosophandum est.

Verum ad primum respondeo: quemadmodum terminus actionis generatiue non est sola quantitas v.g. sed quantitas, & eius etiam dependentia à subiecto, aut vnio cum subiecto; ita similiter terminus actionis creatiue non est sola quantitas simul cum eius independentia à subiecto: at quantitas simul cum ea independentia non est indifferens, vt creetur, aut generetur, vtve à subiecto dependenter producat: vnde terminus creatus in transubstantiatione Eucharistica eiusmodi indifferentiam non sortitur; ac proinde actio creatiua esse potest.

Ad secundum respondeo: actio generatiua, quæ effectus à causa secunda procedit, ab effectu omnino distinguitur, tanquam modus causam, & effectum interiacens, nimirum ob indifferentiam, quæ causa secunda hunc, aut illum effectum; & effectus hanc, & illam causam secundam respicit: quæ ratio in actione creatiua neutiquam militat. Ceterum actio generatiua, quæ effectus à causa prima dependet, in ipso effectu consistere poterit, cum effectus quiuis creatus causam primam essentialiter respiciat, & ab illa, vel non ab illa, sed ab alia oriari neutiquam indifferens sit.

CAPVT III.

Tertia pars verioris sententia suadetur.

23. **S**cilicet, actionem creatiuam nonnunquam in modo quodam reali inter causam, & effectum medio consistere. Quia eadem numero actio est de se indifferens, vt creatiua, vel generatiua sit: quare si, quod probabilius est, accidentia Eucharistica in quantitate non fuscipiantur de facto, eadem numero productio caloris ante consecrationem hostiæ generatio est, & post eius consecrationem actio creatiua: nimirum, prout producta dependentiæ à subiecto ei actioni abest, aut adest: at actio generatiua, qua ignis verbi gratia calorem producit, in modo reali consistit: igitur etiam actio creatiua caloris ab eius generatione non omnino distincta in modo quodam reali consistit.
24. Pro maioris propositionis luce, & intelligentia præmitto primò; actionem productiuam caloris ad solam caloris entitatem terminari, & hanc solam vi illius extrahi à statu possibilitatis ad statum existentie; vnionem vero caloris, eiusque à subiecto dependentiam alia actione realiter distincta ad statum actualis existentie produci: actio namque nihil aliud est, quam determinatio, vt res existat à suis causis: igitur pro diuersitate existentie, rei que existentis diuersa determinatio, & actio assignatu opus est: at calor existens, eiusque vnio realiter distinguuntur: ergo diuersæ actiones eis respondent: hac ratione, quia calor, & eius vnio realiter differunt, diuersas realiter vbiaciones, & durationes sortiuntur.
25. Præmitto secundò; productionem caloris non habere ex se, quod generatiua, aut creatiua sit, sed potius ab his duabus differentiis præscindere: operosum non est hoc secundum exiis, quæ primò præmissa sunt deducere: nam ea productio solam formam caloris producit: at forma caloris secundum se nec pendet actu, nec independet à subiecto: igitur eius solius productio nec facit eam pendere, nec independere à subiecto; ac proinde nec generatiua, nec creatiua est, nisi aliud ei superueniat.
26. Præmitto tertio; productionem caloris esse generatiuam illius prout coniunctam cum productione vnionis, seu dependentiæ caloris à subiecto; esse verò creatiuam prout coniunctam cum carentia illius dependentiæ: eatenus enim productio caloris est eius generatiua, vel creatiua, quatenus eum dependenter, vel independenter à subiecto producit: at vtrius modo eum producit, prout cum actione productiuam vnionis, seu dependentiæ coniungitur, ab eave superatur. Hæc, quæ præmissimus, & supposuimus ad probationem maioris, hac ratione accommodari possunt: nam productio caloris quod generatiua sit, habet ex consortio actionis, qua eius vnio, seu passio producit: quod verò creatiua sit, ex carentia eius actionis, & vnionis: at productio caloris indifferens est ad huiusmodi consortium, aut carentiam, saltem diuinitus, ac supernaturaliter: igitur vt creatiua, vel generatiua sit, eo ipso indifferens est.
27. Secundo suaderetur idem intentum: quia creatura ad creandum saltem supernaturaliter euehi

potest: at eiusmodi creatio in modo quodam reali formaliter consistit: ergo: maior infra suadebitur: minor probatur, quia talis actio creatiua in effectu creato Angelo verbi gratia non consistit, cum Angelus existere possit absque eo, quod ab aliqua creatura creetur, nec etiam consistit in voluntate Dei, qua videlicet actionem causæ creatæ ne ex parte quidem compleri posse superius tract. 1. c. 1. ostensum manet: reliquum igitur est, vt ea actio creatiua in modo consistat.

Verum contra hanc nostre sententiæ partem obici solet: si actio creatiua consisteret in modo, alicui subiecto inherere, & ab eo in genere causæ materialis dependere deberet: siquidem eiusmodi modus esset in prædicamento accidentis: ergo esset accidentis: cum ergo accidentis esse sit inesse, siue inherere, sanè alicui subiecto necessario inesset, atque inhereret: at nulli subiecto inherere, ab eovè in genere causæ materialis dependere potest: quod enim eius subiectum assignari potest? non enim agens videlicet Deus, cui nihil inherere salua eius immutabilitate potest, vt compertum est: non subiectum inhesionis termini creati, cum eiusmodi subiectum nullum sit: nec tandem ipse terminus creatus, aliàs modus crationis termino suo natura prior, ac posterior esset: prior quidem, eo quod omnis actio terminum suum natura anteuertat; posterior verò, quia ab eo in genere causæ materialis dependet.

Hæc obiectio in nostris principiis facilis solutu est: in primis namque maior argumenti falsa est, vt in Metaphysica ostendam, vbi paramiam illam, *accidentis esse est inesse*, à nonnullis Thomistis nullo iure in scholas inuectam esse nullo iure constabit: minor etiam argumenti facile negari potest: subiectum enim cui modus actionis creatiue inherere possit, nec est subiectum inhesionis termini creati, nec ipse terminus creatus, sed agens, quod per eam creat: cum enim actio creatiua non à solo Deo, sed interdum etiam ab agente creato dependeat, idque non solum de possibili, vt aiunt, verum etiam quodammodo de facto, vt cum ignis verbi gratia species Eucharisticas calefacit; sanè actio creatiua agens ali-quod, in quo suscipi, & cui inherere possit, nimirum creaturam suapte natura respicit. Quid autem alij in suis principiis respondere possint, ipsi viderint.

CAPVT IV.

Quæ agentia creare possint?

Aspero primò: Deus optimus Maximus creare potest, & actu plura creauit, & ex nihilo produxit. Hæc assertio contra antiquos Philosophos iam fide sancta est: Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*: Pauli ad Hebræos 3. *qui omnia creauit, Deus est*, & in Conc. Lateranensi 2. cap. ibi: *Deus dicitur vnium vniversorum principium, creator omnium inuisibilium, & visibilium, & spiritualium & corporalium, qui sua omnipotenti virtute, simul ab initio temporis vtrâque de nihilo condidit creaturam spiritua-lem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam.*

Deinde ratione demonstrari eadem assertio potest;

test: quia creatio nullam implicationem inuoluit: ergo possibilis est, si cui autem agenti possibilis est, maxime primo agenti, cuius incircumscrip- ta perfectio perfectum illum agendi modum suo si- bi iure vindicare videtur: antecedens probatur, quia creatio, siue productio rei ex nihilo ita intel- ligenda non est, ut res ex nihilo, velut ex prae- supposita materia educatur; id enim impossibile est (quo enim pacto id, quod nihil est, eius quod ali- quid est fulcrum, & receptaculum esse potest?) sed ita ut nihil terminus a quo rei sit: in quo cer- tē nulla terminorum repugnantia est; cum aliud non sit, quam quod antea omnino nihil erat, & nec in se, nec in subiecto quasi semine vllum esse habebat, modò aliquid in rerum natura esse.

§2. Rursus; nobilior est influxus causae efficientis, quam causae materialis: at Deus independentē ab omni causa efficiēti creatā potest rem produ- cere: ergo a fortiori independentē ab omni cau- sa materiali rem producere, atque adeo creare po- terit. Præterea: causa finalis iuxta Aristotelem, causa causatum, & reliquis anterior est; & tamen independentē ab omni fine creato Deus operari potest. Quid ni ergo, & independentē ab omni subiecto creato, prout ad creationem oportet? Demum, in subiectis non est procedere in infi- nitum de facto: ergo primum aliquod subiectum existit in rebus: hoc autem a Deo produci debet, & non nisi independentē a subiecto, ab eo pro- duci potest: ergo ita producitur, atque adeo creatur.

§3. Pater Suarez disput. 20. Metaphysicæ sect. 1. numero 14. hoc idem probat, primò: quia mo- dus operandi est proportionatus modo essendi: cum ergo Deus independentē a subiecto existat, independentē ab eo operari poterit. Secundò, quia virtus operatiua definita ad agendum in subiecto, & a subiecto, valdè contracta, & limita- ta est: ergo Deo attribuenda non est. Tertiò, quia Deo attribuendus est modus operandi altio- ris rationis, quam is, qui causis secundis consen- taneus est: at talis operandi modus alius, quam creatio esse nequit.

§4. Hac acutè, & grauiter excogitata sunt: cate- rum omnino non conuincunt. Ad primum enim responderi potest, modum operandi non sequi modum essendi quoad independentiam a subie- cto; qua ratione Angelus naturaliter existit inde- pendentē a subiecto, naturaliter tamen operari nequit independentē a subiecto: in eo ergo mo- dus operandi modum essendi sequitur, quòd quo perfectius est esse rei, eo perfectius operatur, siue perfectior illa operatio a subiecto dependens, si- ue independentē sit. Ad secundum etiam dici po- test: si virtus actiua Dei finita esset ad aliquod determinatum subiectum, hoc est, ad subiectum his peculiaribus accidentibus, & non aliis dispo- situm, & in tali distantia, & non maiori colloca- tum, haud secus, ac ignis verbi gratia ad subie- ctum determinatum definitus suapte natura est. Si, inquam, Deus hac ratione ad subiectum ali- quod determinatus esset, eius virtus contracta, & limitata foret. Caterum aliter se res habet: nam Deus in quouis subiecto, & quibuscumque acci- dentibus disposito, & quacumque distantia se- moto operatur: quòd certè nulli agenti creato contingit. Ad tertium etiam dici potest: ut Deus modum operandi altioris rationis, quam

nulla creatura sibi vendicet, satis superque est id, quod omnes in confesso habemus, nimirum Deum independentē ab vlla causa efficiēti a se distincta operari, secus verò creaturam: vnde er- go necessarium est, ut Deus operari debeat inde- pendentē ab omni causa materiali, & creatura è contra dependentē ab ea operetur?

Assero secundò: possibilis est creatura, cui vir- tus creandi natia sit: ita Alensis, Henricus, Du- randus, Gabriel, Hurtado, Arriaga, & alij complu- res. Probatur, primò: quia longè maius est, infi- nitam, omnique ex parte illimitatam Dei essen- tiam intueri, quam entitatem creatam, & finitam a non esse, ad esse per creationem traducere: at possibilis est creatura, quæ naturaliter Deum in- tueri, & clarè conspiciere possit: ergo & creatura, quæ entitatem creatam a non esse ad esse sine sub- iecto transferre, eamque creare naturaliter pos- sit: maior perspicua est: minor ex materia de vi- sione supponenda est. Secundò, quia indepen- dentia in operando a causa non solum finita, ve- rum etiam omnium causarum imperfectissima, qualis est materia prima, in eo cui conaturalis sit, infinitam perfectionem arguere nequit: ergo non est, cur creatura conuenire nequeat. Tertiò, quia ut assertionem sequenti constabit, creatura de facto existentes ad creandum supernaturaliter euehi possunt: cur ergo alia creatura altioris or- dinis possibiles non sint, quæ naturaliter creari queant? Quartò, quid maius est, ignem verbi gratia. Deo obedire in producendo calore abs- que vllò subiecto, quam in non producendo ca- lore in subiecto capaci, & approximato? at quo- ad hoc posterius ignis Deo obedire potest, ut in igne Babylónico cernere est: ergo & quoad illud prius. Quintò, tandem id ipsum constabit ar- gumentorum solutione: ad quam capite sequenti gradum faciemus.

Assero tertiò: Creatura de facto existentes di- uinitus, ac supernaturaliter ad aliquid creandum euehi possunt: ita Magister in 4. dist. 5. §. ult. D. Thomas in 4. quæst. 1. art. 3. quæst. iunc. 3. ad 3. & in 2. dist. 1. quæst. 1. art. 3. Gabriel in 4. dist. 1. quæst. 1. Hurtado, & Arriaga in præsent. Probatur, quia in creaturis de facto existentibus datur virtus, quæ obediētiā appellatur, & effe- ctus rei minimè connaturales respicit ut lib. 4. præcedenti ostendi: igitur non est, cur in iis vir- tus obediētiā ad creandum non insit, quamuis naturaliter creare nequeant. Secundò, huc ap- plicari possunt duæ priores rationes numeri præ- cedentis. Tertiò id ipsum solutione argumēto- rum capite sequenti tradenda, necnon dicendis numero sequenti constabit.

Assero quartò: probabile est, plures creaturas de facto supernaturaliter, & miraculosè creare: probatur, quia probabile est, accidentia Eucharis- tica, calorem verbi gratia aut siccitatem, aliasve qualitates similes, in quantitate non suscipi; id, quod cum reliquis accidentibus commune ha- bent: at hoc ipso ignis calorem Eucharisticum non creare non potest: maior perspicua est: mi- nor probatur, quia eadem numero actio genera- tiua, & creatiua esse potest, ut tract. sequenti la- tē ostendemus: igitur ignis calorem in hostia non consecrata generans, eundem calorem, per priorem actionem postea creabit: eum enim ge- nerare, siue dependentē a quantitate post conse- crationem producere non potest. Quo certè euen- tu

35.

36.

tu

tu non solum ignis creat, verum etiam per actionem quoad substantiam naturalem creat, esto quoad miraculosa sit: tum, quia est coniuncta cum independentia caloris subiecto, quam tamen suapte natura non postulat: tum, quia in eo euentu Deus miraculose supplet concursum causae materialis in calorem, in eumque, & velut causa vniuersalis, & velut causa particularis influit. Quae doctrina ne cui noua videatur, est expressa Durandi in 2. dist. 1. q. 4. & P. Molinae 1. part. q. 45. art. 5. disp. 1.

37. Deinde probabile est, transubstantiationem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi, esse actionem, qua tota substantia Christi verè de nouo producit sub speciebus sacramentalibus: quae certè actio creatiua non esse non potest: at verba Sacerdotis ad eam actionem physicè concurrunt, vt longè probabilius est: ergo ad actionem creatiuam physicè concurrunt, ac proinde creant.

38. Affero quintò: nulla creatura de facto naturaliter creat, aut creauit. Probatur; tum, quia nullam operationem cernimus, quae à subiecto, causae materiali non dependeat: signum ergo est, eam esse conditionem rerum de facto existentium, vt nulla earum naturaliter creare possit: tum, quia siqua creatura de facto existens naturaliter creauisset, maximè creatura Angelica, quae ceteras dignitate antecedit; at nullum Angelum creasse perspicue docet Prosper in lib. sententiarum, quas ex operibus Augustini decerpit, continenturque ad finem tertij toni operum Augustini sent. 1. 46. ibi: *Nullius, quamuis minima natura, nisi Deum creatorem credi, aut dici licet ab aliquo; quia etsi Angeli iussi, aut permisi adhibeant operationem suam rebus, quae gignuntur in mundo, tam non sunt creatores animalium, quam nec Agricola frugum, atque arborum*: quibus verbis profecto sermo est Prospero, & Augustino de creatione in sensu nostrae controuersiae, & prout est productio rei ex non praesupposito subiecto, siue, quod perinde est, prout distinguitur ab actione generatiua, qua agens rei, quae gignitur, operationem suam adhibet, vt ex contextu apertissimum est; aiuntque Angelos, quantumuis per actionem generatiuam, ad formas animalium, aut certè ad dispositiones praeuias concurrant, easve applicent; eos tamen nequaquam creare animalia, aut secundum quid, quoad eorum materiam primam, aut simpliciter, & quoad eorum supposititalitatem, hoc que solius Dei proprium esse.

CAPUT V.

Argumenta contraria soluntur.

39. Pythagoraei, Stoici, Platonici, Trismegistus etiam Anaxagoras, & Galenus lib. de vsu partium. cap. 10. non pauci etiam Haeretici apud Augustinum lib. de Haeres. in 46. & 59. & Tertullian. lib. contra Hermogen. cap. 1. & 8. & Iræneum, Lactantium, aliosque Patres rerum creationem possibilem esse negant.

40. Pro quorum errore contra primam assertionem cap. praet. obijci potest, & solet, primò: infinitam distantiam non est pertransire: at inter ens, & nihil est infinita distantia: ergo non est, illam pertransire: eam autem pertransire est à nihilo ad

esse rem transferre, siue, quod perinde est, rem creare: ergo creare impossibile est. Secundo: nequit vlla virtus passiuæ rem sustentare absque concursu alicuius virtutis actiuæ: ergo è contra nequit vlla virtus actiuæ rem efficere absque concursu alicuius virtutis passiuæ, atque adeo creare nequit. Mitto alia, vel his leuiora. Ad primum respondeo, non posse pertransiri distantiam simpliciter infinitam à virtute finita, secus verò à virtute simpliciter infinita: quare quamuis creatura sola sua virtute finita distantiam infinitam inter ens, & nihil pertransire, & creare nequeat, non erit, cur Deus qua pollet virtute infinita, eam distantiam pertransire, & creare non possit? Ad secundum respondeo, manifestam esse vtriusque discriminis rationem: siquidem quidquid patitur, siue, quod recidit in idem; *omne, quod mouetur, ab alio mouetur*; ab alio, inquam, quod aliud sit, vel ab eo, quod mouetur, & patitur, vt cum lignum verbi gratia ab igne alteratur, vel ab alio, quod aliud sit à motu ipso, & passione, eiusque termino, vt cum viuientia ab intrinseco operantur, aut gratia, & leuia in centrum feruntur. Quod axioma Aristotelicum ita intellectum, & ex terminis ipsis notissimum est, motus enim terminos à quo & ad quem distinctos postulat; & à posteriori hac ratione confirmari potest: quia vbi mouens nec ab eo, quod mouetur, nec à motu ipso, eiusve termino distingui realiter debeat, non erit, cur Deus propriè moueri, & mutari non possit; non obstante omnimoda indistinctione praedicatorum, quae ei insunt. Quamuis autem Thomistae communiter cum Capreolo in 1. dist. 3. q. 3. & Ferrariensi contra Gentes cap. 23. sentiant, illud axioma intelligendum esse de distinctione reali mouentis ab eo, quod mouetur, & in eo sensu vniuersim verum esse; id tamen nequaquam assequi poterunt. Vt ergo eo, vnde digressus sum, reuertar; *omne, quod patitur, & mouetur, ab alio mouetur*: aliud autem à quo mouetur, est causa efficiens; atque adeo omne, quod mouetur, aut patitur, vel, quod perinde est; omne, quod in genere causae materialis sustentat, causam efficientem respicit. Quid mirum ergo, si virtus passiuæ sine virtute actiuæ suscipere nequeat? Ceterum; omne, quod efficit, in aliquo subiecto necessario non efficit: vnde non est, cur virtus actiuæ sine concursu virtutis passiuæ agere non possit.

Thomistae cum S. Thoma 1. part. q. 45. art. 5. Scotistae cum Scoto in 4. dist. 1. q. 1. Nominales cum Okamo quodlib. 2. q. 9. & in 2. dist. 1. q. 1. Henric. Aegidius, Suárez, Vasquez, alique Scholastici communiter tuerentur contra doctrinam traditam cap. praeterito assert. 2. 3. & 4. solius Creatoris ita proprium esse creare, vt nulla creatura per virtutem naturalem, aut obedientialem, de facto (vt aiunt) aut de possibili creare possit. Pro quorum sententia obijci solet, primò auctoritas Sanctorum Patrum, ac in primis Athanasij serm. 3. contra Arrianos ibi: *Administrare creaturarum, & seruorum est; condere autem, & creare solius Dei, eiusque Verbi, & sapientia est*: Cyrilli lib. 2. contra Iulianum ibi: *inaccessa naturae sunt ea, quae propriè sunt solius, & omnium summæ substantiae; quorum vnum esse dicimus, efficaciter operari posse vt creatorem; & producere res, quae aliquando non erant*: Augustini lib. 9. super Genes. ad liter. cap. 15. ibi: *Angeli nullam omnino possunt creare naturam: solus enim vnus, cuiuslibet*

liber natura, seu magne, seu minima creator est
Deum: & infra: creare naturam tam nullus An-
gelus potest, quam nec se ipsum: Damasceni 2.
lib. fidei orthod. cap. 3. ibi: Quicumque dicunt,
Angelos conditores esse cuiusunque substantia, ip-
sus Diaboli sunt, eorum quidem Patris: creatu-
re enim cum sint, non sunt conditores: omnium ve-
ro factor, & prouisor, & contentor Deus est solus.
Quibus Patrum verbis, pende primo contra se-
cundam assertionem, solius Dei proprium dici,
hoc, quod est, creare, creatorem esse, aut produ-
cere res, quæ nullo modo, & nec in se, nec in subie-
cto, siue in semine aliquando erant: ergo id
creaturæ connaturale esse, aut ex natua virtute
conuenire non potest. Pende secundo contra
tertiam assertionem, tam non creare posse Ange-
lum aliquam naturam à se distinctam, quam non
se ipsum: at Angelus ad se ipsum creandum nec
diuinitus, & obediencialiter euehi potest: deinde
ex eo dici, Angelum creare non posse, seu condi-
torem esse nequire, quia creatura est: at Angelus
conditione, statuque creaturæ eximi, vel ad esse
Dei eleuari nequit: ergo nec ad creandum potest
eleuari. Pende tertio, solum Deum cuiuslibet
naturæ creatorem dici, eumque solum substantia-
rum subsistentium, & à materia independentium
factorem, prouisorem, & contentorem appellari:
ergo præter eum nulla virtus creata de facto,
etiam supernaturaliter creauit, aut independen-
ter à subiecto produxit. Et quidem, cum à caren-
tia potentia requisita legitima sit consequentia
ad carentiam actus; nullaque creatura virtute
naturali, aut obedienciali ad creandum polleat, sa-
ne fieri non potest, vt virtus aliqua creata de fa-
cto vllatenus crearet.

42. Obiicies secundo ex D. Thoma 1. p. q. 45. art.
5, effectus vniuersalissimus causæ vniuersalissi-
mæ soli attribuendus est: terminus autem crea-
tionis est effectus vniuersalissimus: soli ergo
Deo attribui potest, atque adeo nulli creaturæ.
Maior perspicua est: minor probatur; quia ter-
minus creationis est ens in quantum ens, cum
creatio sit traductio rei à non esse ad esse, siue ad
ens: sed ens gradu omnium superiorum supremus,
& vniuersalissimus est. Obiicies tertio ex Thomi-
stis: quo magis agens aliquod elongatur à subie-
cto, eo maiorem virtutem, & perfectionem exi-
git: quæ ratione ignis agens in lignum distans vt
quatuor maioris virtutis, ac perfectionis arguitur
esse, quam qui solum operari potest in lignum
distans vt duo: idemque dicendum est de igne
operanti in ligno distante vt octo, comparisone
eius, qui in ligno distanti tantum vt sex, potest
operari: sed agens per creationem simpliciter in-
finitè elongatur à subiecto: ergo virtutem, &
perfectionem simpliciter infinitam sibi vendicat.
Maior simul proposita, & probata est: minor in
hunc modum explicatur, atque probatur: quia
cum agens existit, & subiectum, in quo operetur,
nullo modo existit, nec in rebus reperitur; elon-
gatio agentis à subiecto summa est, ac simpliciter
infinita; & quidem maior, quam si inter agens,
& subiectum alioqui existens infinita spatia ima-
ginaria interiecta essent. At agens per creatio-
nem ita comparatur cum subiecto, vt subiectum,
in quo operetur, siue quod respectu illius subie-
ctum sit, in rebus nullo modo existat, sicut agens
existit: ergo agens per creationem à subiecto
simpliciter infinitè, siue, quod perinde est, summe

distat, & elongatur. Declaratur: quo minor est
proportio inter agens, & subiectum, eo agens mi-
nus operari potest: quando ergo nulla est pro-
portio inter vtrumque, nullo modo agens opera-
ri poterit, loquendo de agente creato: at inter
agens per creationem, & subiectum nulla est pro-
portio, eo quod agens per creationem nullum
subiectum remotum; aut propinquum respiciat.

Quartò obiicies ex iisdem, sequi ex nostra sen-
tentia, potentiam aliquam generatiuam futuram
æqualem potentia creatiua: sit enim potentia
creatiua finita in perfectione octupla, & potentia
generatiua in perfectione quadrupla: quo posito,
negari non potest, possibilem esse potentiam ge-
neratiuam in perfectione octuplam, vtpote quæ
bis plures effectus, aut eundem in bis maiori di-
stantia, quam prior potentia generatiua producat:
at potentia generatiua quoad perfectionem octu-
pla potentia creatiua creata, seu finita æqualis
non esse non potest. Quintò etiam ex Thomi-
stis obiicies, inter ens, & nihil est infinita distan-
tia, & qua alia maior esse nequit: sed per creatio-
nem ea distantia vincitur: ergo per creationem
vincitur distantia simpliciter infinita: atqui ad
vincendam distantiam simpliciter infinitam re-
quiritur virtus simpliciter infinita: ergo ad crean-
dum ea requiritur: cum ergo nulla creatura pol-
leat virtute simpliciter infinita, sanè nulla crea-
tura poterit vllatenus creare.

Obiicies sextò ex Scoto, & P. Vasquez: si qua
creatura creare posset, præcipue creatura libera
operans per intellectum, & voluntatem; cum
hæc reliquas creaturas perfectione superet, adeo-
que modum operandi perfectiorem, qualis est
creatio, sibi vindicare debeat, si quæ alia: at hæc
nulla ratione creare potest: ergo, &c. Minor
probatur: quia cum intellectus, & voluntas acci-
dentia sint, nulla ratione substantiam, quæ termi-
nus creationis est, producere possunt. Septimò
ex P. Suarez: ad perfectionem vniuersi requiri-
tur, vt in eo gradus omnes agentium existant, &
producantur: at creatura suapte natura potens
creare, peculiarem gradum agentis constituit, di-
uersum ab eo, in quo sunt reliqua agentia nobis
nota: ergo eiusmodi creatura à Deo de facto pro-
duci deberet: sed producta non est: ergo quia
est planè impossibilis. Octauo ex P. Hurtado:
modus operandi est proportionatus modo essendi
ex natura rei, & seorsim à quouis miraculo lo-
quendo: quæ ratione, quia animæ brutorum in ef-
se à materia dependent, ab ea etiam in operari for-
tiuntur dependentiam: at nulla creatura est,
quæ in suo esse non habeat aliquam compositio-
nem, aut ex materia, & forma; aut ex subiecto, &
accidenti; aut ex natura, & supposito; ac proinde
quæ quoad aliquod suum esse à causa materiali
non pendeat: ergo etiam nulla erit creatura, quæ
naturaliter loquendo ab aliqua causa materiali in
operando non dependeat.

Nondè, ex ingeniosis recentioribus: quia Deus
modus aliquem operandi adeo perfectum sibi
vindicare debet, vt is nulli creaturæ, etiam diuini-
tus, possit communicari: at is modus operandi
alius esse nequit, quam creatio: ergo &c. Maior
probatur; tum, quia id ad perfectionem diuinæ
omnipotentia spectat: tum à paritate, quia is co-
gnoscendi modus, eaque claritas diuini intelle-
ctui conueniunt, quales nulli creaturæ, etiam di-
uinitus.

uinitus, communicari queunt. Decimo, ex aliis: si creatura aliqua naturaliter, aut obedientialiter creare possit; maxime per volitionem Dei, cum hæc sola sit actio creatura: sed nulla creatura per volitionem Dei, tanquam per causalitatem operari potest, ut tractat. præcedenti cap. i. ostensum est ex professo: igitur &c. Postremo ex aliis: omnis causa instrumentalis præuie operatur in subiecto, illudque disponit pro priori ad actionem causæ principalis, ut inductione constat omnium instrumentorum: sed agens per creationem, quatenus talem, in subiecto aliquo præuie operari non potest, cum terminus creationis à subiecto sit omnino independens: ergo agens per creationem causa instrumentalis esse non potest: esset autem, si à Deo ad creandum tanquam instrumentum posset eleuari. Hactenus argumenta contraria.

46. Quæ tamen non vigent. Ad primum desumptum ab autoritate Patrum respondeo, creationem, præter varias eius acceptiones ad initium huius tractatus expositas, vltius accipi posse, non solum pro productione rei independentem à subiecto, siue causâ materiali, verum etiam pro productione rei independentem ab alia causa efficiendi distincta, præsertim principali: cur enim productio rei ex nihilo subiecti, seu causæ materialis creatio appelletur; & productio rei ex nihilo causæ efficientis, distincta, atque cooperantis creatio etiam appellari nequeat? Creatio ergo in hac acceptione solius Dei propria est, & nulli creaturæ à Deo communicari, etiam diuinitus, substat: siquidem Deus independentem à causa efficiendi à se distincta, pleræque operatur: si quid autem in consortio causæ efficientis creaturæ operatur, tunc certe actio Dei à causa efficiente creata, non tanquam à causa principali, quæ principalis sit respectu Dei, sed velut ab instrumento dependet. Cæterum, nulla creatura, etiam diuinitus, operari potest absque cōcursu causæ efficiendi à se distinctæ Dei nimirum, ut supra libro præcedenti ostendimus.

47. Quod autem de creatione hoc pacto accepta, non verò de ea, quæ præsentis instituti est, quæque in productione rei independentem dumtaxat à causa materiali consistit, sermonem habent Patres, quoties creationem solius Dei propriam esse, & nulli creaturæ communicatam, aut comunicabilem esse asserunt. In hunc modum suadeo: quia etiam allegatis Sæctorum Patrum testimoniis, docetur, non tantum solius Dei esse, creare, verum etiam eius solius esse condere, efficaciter operari, providere, facere, & continere: at hæc omnibus limitanda sunt ad condere, operari, facere, &c. tanquam causam adæquatam, & ab alia efficiendi independentem; alias falsò diceretur, solum Deum condere, efficaciter operari &c. cum etiam creatura dependenter à causa efficiendi, saltem prima quodammodo operetur &c. ergo etiam illud, quod de creatione dicitur à Sanctis Patribus, limitari debet ad creationem, qua agens independentem ab omni causa, etiam efficiendi distincta operetur: qua sanè ratione solus Deus operari poterit.

48. Respondeo secundo ad idem argumentum, accipi posse creationem pro productione, siue actione, cuius ratio sub qua est ens ut sic (puta finitum) quæque rem producit in singulari, non tamè quia singularis est, sed quia est ens: cur enim, sicut datur actio intentionalis, cuius ratio sub qua sit verum ut sic, nimirum cognitio, & actio intentionalis, cuius etiam ratio sub qua sit bonum ut sic, nempe amor;

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

dari etiam nequeat actio physica, cuius ratio sub qua sit ens ut sic (puta finitum): quod enim infinitum est, sicut nullam actionem, seu causalitatem terminare, ita nullius ratio sub qua esse potest. Hæc autem actio ratione hanc sub qua vniuersalissimam sibi vendicans, cum ex modo tendendi perfectissima sit, perfectissima actionis nomen suo sibi iure vendicat, atque adeo creatio appellari debet. Porro agens per creationem hoc modo usurpatam, & prout est productio rei singularis sub ratione entis potest, si velit, omne ens producibile producere, haud secus, ac intellectus, quia cognoscit per actum, cuius ratio formalis sub qua sit verum, siue cognoscibile ut sic, potest cognoscere omne cognoscibile: idemque in voluntate, visu, & aliis potentiis cernere est. Quare solius Dei proprium erit, hac ratione creare, cum solus Deus omne ens producibile producere possit: nulla verò creatura hac ratione creare poterit, eo, quod nulla possit omne ens finitum producere, quia saltem se ipsam producere non potest. Quo certè alluisse videtur D. August. supra allegatus in hæc verba, ibi: *am creare naturam Angelus non potest, quam nec se ipsum.* Itaque tum Augustinus, tum cæteri Patres superius allegati, de creatione, non prout in præsentī controuersia ponitur, sed prout hoc numero explicata possunt intelligi.

Ad secundum argumentum respondeo, creationem prout est productio rei ex nihilo, siue ex non præsupposito subiecto haud quaquam sibi præstitueret terminum vniuersalissimum, nimirum ens ut sic: aut enim sermo est de termino, qui per creationem prout in præsentī sumptam producatur, uti Thomista contendunt: & ita ens ut sic, esto addideris, finitum, per hanc numero creationem non produciatur; alias hæc creatio non solum Angelum v.g. verum etiam animum rationalem, quantitatem Eucharisticam, & quod adhuc impossibilius est, formam leonis, equi, aut aliam quamvis generatione productam: & quidem cum omnis actio circa singularia sit, iuxta illud Philosophi: *Medicus non curat hominem, sed Socratem, aut Calliam* fieri nequit, ut creatio, quæ vera actio est, rationem communem entis, etiam finiti producere possit. Aut sermo est in ea solutione de termino vniuersalissimo, prout terminus cum ratione sub qua coincidit: & ita restat probandum Angelico Præceptorī, solam, & omnem productionem rei ex non præsupposito subiecto habere rationem sub qua vniuersalissimam (puta rationem entis ab alio ut sic: si quādo enim productio rei ex nihilo adeo vniuersaliter tendit, id quidem eo est, non quia est productio rei ex nihilo, sed quia est actio solius Dei, quæ à dependentia, aut independentia à subiecto abstrahit.

Ad tertium argumentum respondeo, distincta maiori: quo magis elongatur, siue distat agens à subiecto, in quo operatur, eo maior in agente virtus requiritur, proportionem Geometricam, secus verò Arithmetica. Id est: quoties in maiori distantia à subiecto vnum agens operatur, quam aliud, certè virtus vnius agentis, maior virtute alterius agentis esse debet: cæterum vnum agens ob id non debet tantum aliud superare, quantum vna distantia excedit aliam: quare quamvis aliquod agens simpliciter infinite distet, & elongetur à subiecto, in quo operari possit, atque eius distantia à subiecto simpliciter infinite excedat distantiam aliorum agentium, non propterea virtus eius agentis simpliciter infinita esse, aut simpliciter infinite

virtutem

virtutem aliorum agentium superare debet. Unde agens per creationem, quamvis à subiecto summè, & simpliciter infinitè distans sit, non propterea eius virtus simpliciter infinita esse, aut suprà conditionem creaturæ esse debet. Hac ratione, quo perfectius est aliquod obiectum, eo perfectior est eius visio: quia tamen hæc supputatio Geometrica, non Arithmetica esse debet, ideo, cum obiectum alicuius visionis est simpliciter infinitum, atque infinitè superans reliquarum visionum obiecta, visio illa ob id infinita esse, aut reliquis visionibus simpliciter infinitè perfectior esse debet: aliàs profectò Deus nequiquam à nobis videri posset, contra quam fides testatur. Mitto, calculationem illam, fieri tantum posse in agentibus, quæ naturaliter, & per generationem, ac motum operantur: inductio enim ab aduersariis facta in huius rationis agentibus duntaxat facta est, nec in aliis, experientia duce, fieri potest: quare ex ea calculatione tantum colligitur, cum agens aliquod naturale, & per generationem infinite elongatur à subiecto, nullumque subiectum est, in quo operari possit agens, hoc ne diuinitus eleuari posse, ad hoc, vt in subiecto opereatur: quod verissimum est; verum nobis nulla ratione officit.

51. Ad quartum respondeo; quamvis virtus creata per creationem operans finita sit, haud quaquam quam conuinci, virtutem aliquam generatiuam ei æqualem esse, quia si aliunde non obsit, poterit esse altioris rationis, & ea, ad quam nulla virtus generatiua, quamvis infinitè multiplex sit, accedere, eamve æquare possit, haud aliter ac species brutorum infra hominem infinite multiplicantur, & perfectiores, ac perfectiores sine fine esse possunt, quin propterea vlla esse possit, quæ perfectionem hominis assequatur. Sed demus, inquit Aduersarij, virtutem generatiuam esse duplo minorem virtute creatiua: ergo si detur alia virtus generatiua duplo maior priori virtute generatiua, utpote quæ in duplo maiori distantia operetur, hæc posterior virtus generatiua virtuti creatiue æqualis erit. Verum virtus creata nequit esse, duplo aut etiam quadruplo, aut sextuplo maior virtute aliqua generatiua, aut hæc illà minor, vt aduersarij supponunt: hæc enim proportio est gradualis, & Arithmetica; quæ (vt suprà notauimus) in hoc euentu, locum non habet: virtus enim creatiua est altioris rationis quauis virtute generatiua, & sic cum ea Arithmetice comparari nequit: vnde additione graduum perfectionis nulla virtus generatiua ad perfectionem virtutis creatiue accedere poterit. Et quamvis accederet, nullum certe inconueniens esset: quamvis enim virtus illa generatiua ex modo operandi esset imperfectior virtute creatiua, certè hanc imperfectionem, vel perfectione termini, in quem tendit, vel perfectione agentis, à quo proficiscitur, compensari posset.

52. Ad quintum, missis aliorum solutionibus, quæ sanè à nobis lib. præcedenti, falsitatis conuictæ sunt, respondeo primò per instantiam: nam etiam inter terminum à quo, & terminum ad quem actionis generatiue est similiter infinita distantia: licet enim actio generatiua non sit productio rei ex nihilo subiecti, est tamen productio rei ex nihilo ipsius rei, cum per eam terminus, qui antea simpliciter aliquid non erat, sed omnino nihil, postea aliquid in rerum natura sit: at inter nihil

ipsius rei, & eius esse, est simpliciter infinita distantia: ergo hæc distantia absque virtute simpliciter infinita pertransiri non potest: atque adeo creatura, quæ finita duntaxat virtutis est, eam pertransire non poterit; sic quæ non minus generare, quam creare conditionem creaturæ excedit, si quid argumentum positum conuincit. Respondeo secundo: absolute, creatio ob simpliciter infinitam distantiam inter duos terminos à quo & ad quem, nimirum esse Angelum, & non esse Angelum, quos interiacet, virtutem simpliciter infinitam postulat, eam tamè propterea in causa magis principali postulare poterit, non tamen in causa minus principali, qualiscunque sit: cum ergo creatura, siue natiua, siue obedientiali virtute creas sit causa minus principalis respectu Dei, qui eius actionis causa prima, & vniuersalis non esse non potest; sanè necesse non est, vt creatura creans infinitæ virtutis sit, sed satis est, vt causa prima eam infinitatem sibi vindicet: & ita fermè Pater Vasquez 1. part. disp. 126. cap. 2. n. 3.

Ad sextum respondeo; in primis non esse, cur sola creatura per intellectum, & voluntatem operans virtute creandi prædita sit, eave (vbi semel admittatur) creatura etiam irrationalis, aut insensibilis pollere nequeat. Hinc enim nequiquam fieret, creaturam hanc creatricem creatura intellectuali increatrice, Angelo v.g. perfectiorem esse; quia Angelus perfectionem illam creandi, quæ sibi deest aliis ex capitibus non solum compensare potest, ita, vt creaturam illam non solum perfectione adæquet, verum etiam superet. Quæ ratione quamvis cæli incorruptibiles sint, & rerum omnium sublunarium vniuersales causæ sint, & in hoc hominem superent: cæterum, hanc perfectionem cælorum propriam aliis ex capitibus homo ita compensat, vt cælos toto cælo perfectione superet. Deinde, esto sola creatura rationalis, & intellectu, & voluntate prædita vim creandi fortiri posset, inde nullum inconueniens sequeretur: quia intellectus, & voluntas accidentia creaturæ rationalis non sunt, sed cum eius substantia identificantur: ergo quamvis creatura illa intellectualis per intellectum, & voluntatem, tanquam per potentias, substantiam aliquam crearent, non ob id substantia ab accidenti produceretur. Rursus, si vt philosophatur Durandus, creatura illa spiritalis per intellectum, & voluntatem, tanquam per potentias executiuas, & effectiuas, sed tanquam per potentias imperantes, & directiuas substantiam creet, idem inconueniens facile declinari potest. Præterea, si potentia creatiua alicui creaturæ à Deo communicata non ad substantiam aliquam, sed ad aliquod accidens producendum communicetur, absque negotio id ipsum inconueniens euitatur. Tandem: quanquam accidens naturaliter nequeat producere substantiam: qui constare potest, illud supernaturaliter, & diuinitus substantiam producere non posse? Certè oppositum vsu venire in transubstantiatione panis in corpus, & sanguinem Christi, vi verborum facta, probabilius est: ergo etiam ex hoc capite inconueniens illud penitus corruit: immò in alio rerum ordine fieri potest, vt nonnulla accidentia eo perfectionis accedant, vt substantiam naturaliter producere possint: cur ergo intellectus, & voluntas, quantumvis accidentia sint, alicuius creaturæ creatrices potentia exequentes, siue effectiue, etiam connaturales non sint?

Ad

54. Ad septimum respondeo; gradus omnes agentium naturalium à Deo productos non esse: tum, quia gradus omnes agentium naturalium infiniti sunt, cum modus operandi infinities diuersificari possit: at infiniti gradus agentium naturalium à Deo producti non sunt: tum, quia gradus omnes entium à Deo producti procudubio non sunt: ergo &c. tum, à posteriori: quia si, agens aliquod ad operandum certam distantiam non postulare, sed æquè in propinquo, & remoto operaretur, certè agens hoc peculiarem gradum inter reliqua agentia constitueret; & tamen huiusmodi agens à Deo productum non est: ergo non quilibet gradus agentis naturalis à Deo in rerum natura productus est. Quantumuis ergo, agens, quod natua virtute creare posset, specialem gradum inter reliqua agentia obtineat, & constituat; non ob id censendum, illud de facto à Deo productum esse. Et quidem hic arguendi modus nemini probari potest: potuit aliquid à Deo produci, ergo debuit produci; vel, ergo de facto productum est.

55. Ad octauum respondeo; modum quidem operandi cuiuscunque agentis creati proportionem seruare posse cum eius modo essendi, esto agens aliquod creatum naturaliter creare possit: siquidem agens aliquod creatum existit independentè à subiecto, Angelus verbi gratia. Quare si sit possibilis Angelus qui naturaliter creet; & independentè à subiecto aliquid producat, tantum aberit, vt inter eius modum essendi, & modum operandi non sit proportio, vt potius ea magna ex parte deesset, si terminum illum non crearet, sed generaret: siquidem tunc agens absolute existeret independentè à subiecto, secus verò eius effectus. Nec ob est, quod agens illud, cui virtus creandi naturaliter insita esset, aliquam compositionem importaret, & quoad aliquod suum esse à subiecto dependeret: siquidem terminus etiam ab eo creatus, quantumuis creatus esset eadem ratione compositione aliqua gaudere, aliquamque independentiam à subiecto sibi vendicare deberet.

56. Ad nonum respondeo: modus aliquis operandi Deo conuenit, qui altioris rationis sit, quam vt vlli creaturæ conuenire possit. Cæterum, is operandi modus non est creatio, quatenus hæc est productio rei ex nihilo, & in præsentī controuertitur, sed quatenus sumitur in vno, aut altero sensu, quem supra in solutione primi argumenti exposuimus. Ad decimum respondeo: actionem creatiuam possibilem esse, deque facto reperiri, quæ à volitione distincta sit, vt supra semel, & iterum ostendimus.

57. Ad vltimum respondeo; de ratione instrumenti vt sic non esse præuic operari in subiecto: quæ ratione lumen gloriæ est instrumentum ad visionem Dei, cum tamen in intellectu nihil præuic operetur, sed solum intellectum informet: & cognitio etiam est instrumentum amoris, quin tamen nihil præuic ad amorem operetur, ipsumque amorem primam & postremum producat. Vnde admitti poterit agere creatum, quod ad creationem velut instrumentum euehi possit; esto eius causalitas instrumentalis à subiecto independentens sit, haud secus, ac eius terminus à subiecto independent.

58. Obiicies contra quintam, vltimamque asserti-
R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

tionem capitis præteriti ex Beato Thoma 1. p. questione 45. art. 5. creaturæ corporeæ corruptibiles naturaliter possunt sibi similes producere; ignis verbi gratia idem: ergo à fortiori creaturæ incorruptibiles, & spirituales, quæ corporeis longè perfectiores sunt, alias sibi similes producere poterunt, verbi gratia Angeli alios Angelos: at non per generationem, vt patet: ergo per creationem. Secundo: creatura aliqua potest naturaliter facere aliquid ex subiecto contrario, & positiuè resistente, vt in lucta ignis cum ligno cernere est: ergo à fortiori creatura naturaliter operari poterit, cum nihil ei positiuè resistit: at cum aliquid creatur, & ex nihilo fit, nihil agenti positiuè resistit: ergo creatura naturaliter creare poterit. Tertio: terminus creationis est finitus: ergo virtus aliqua finita de facto existens ad eius productionem sufficet, & virtutem habebit connaturalem.

Ad primum horum, prætermissa solutione Beati Thomæ, respondeo: sicut ignis ignem producere potest; & tamen sol alium solem producere nequit, quantumuis sol igne perfectior sit; ita similiter quamuis substantiæ spirituales corporeis perfectiores sint; at nihilominus poterunt creaturæ corporeæ alias sibi similes producere, quin ob id creaturæ spirituales alias similes debeant producere. Ratio autem à priori disparitatis est, diuersa vtrarumque natura. Ad secundum respondeo; negata prima consequentia: quia maior virtus requiritur non solum ob maiorem resistantiam passi, sed etiam ob modum agendi ex nihilo: quare, quantumuis virtus creandi nullam resistantiam passi vincat, tamen virtute generatiua maior esse poterit: atque adeò ea, quæ nulli creaturæ naturaliter valeat conuenire. Ad tertium respondeo: sicut terminus creationis est finitus, ita virtus creatiua ad illum terminata, etiam finita est: cæteram non omnis virtus finita de facto datur, aut etiam naturaliter dari potest: quare non est, cur virtus aliqua suapte natura creatiua de facto detur, aut etiam (si aliunde non obstat) de facto dari debeat.

CAPVT VI.

Quæ res creentur?

Aspero primò: materia prima creatur. Cum enim sit primum subiectum, vt cum Aristotele 1. Physicor. cap. 6. omnes largiuntur, sanè dependentè à subiecto produci non potest: à quo enim? nec enim dependentè à se ipsa, vt compertum est: nec dependentè ab alio subiecto anteriori, alias non foret primum subiectum. Ex quo rursus fit, materiam primam incorruptibilem esse: quæ enim naturaliter creantur, ea incorruptibilia, & immortalia sunt, vt exemplo animi rationalis, & Angeli perspicuum est: & quidem tota agentium naturalium contrarietas, & dissidium est, non vt materiam primam destruant, sed potius vt eam vi, atque impressione nouæ alicuius formæ conferuent: quæ ergo ratione fieri potest, vt materia prima naturaliter siue ob exigentiam agentium naturalium pe-
reat?

2. Asserto

61.

Assero secundò : anima rationalis , & Angelus naturaliter creantur. Creatio animæ rationalis perspicua est : etenim , si anima rationalis generatur , & producitur dependenter ab aliquo subiecto , maximè ab eo , in quo est , nimirum à materia prima : sed dependenter ab hac minimè producitur , aliàs materialis , & corruptibilis futura , more formarum insensibilium , & irrationalium , quæ ob similem dependentiam materiales sunt , atque corruptibiles. Creatio Angelì non minus in aperto est : siquidem Angelus non constat subiecto , & forma substantiali ; de quo fortassis alibi : ergo independenter à subiecto producitur , cum nullum ei insit subiectum , ut dictum est , à quo in fieri dependeat : atque adeo creatur. Assero tertio : accidentia omnia absoluta , & non modalia diuinitus creari possunt : id , quod in quantitate saltem Eucharistica fide sanctum est , utpote quæ independenter à quouis subiecto post consecrationem conseruatur.

62.

Assero quarto : modi etiam diuinitus creari nequeunt. Etenim modus qualiscunque sit , est vnio sui ipsius cum subiecto : at vnio est passio & dependentia intrinseca à subiecto , ut lib. præcedenti ostensum est , cum sermo esset de causa materiali : quouis igitur modus est essentialiter passio , & dependentia sui à subiecto : atque adeo independenter à subiecto produci non potest. Quæ verò P. Hurtado disputatione 12. Physicor. sect. 5. opponit , nullius momenti sunt : eo , quod supponant vnioni , vbiæationi , & cuius alij modo tantum essentialiter esse , afficere , & denominare subiectum , non verò ab eo in genere causæ materialis dependere : cuius oppositum tamen nobis supra magis probatum est.

63.

Assero quinto : qualitates supernaturales , siue physicae , siue intentionales sint , quamuis diuinitus creari possunt , de facto tamen non creantur. Hæc assertio à P. Vasquez 1. part. questione 45. art. 3. disputatione 124. cap. 2. & 3. rectè probatur , primo : quia creatio strictè sumpta est productio rei ex nihilo , idest , ex nullo præsupposito subiecto : at accidentia supernaturalia non producantur ex nullo præsupposito subiecto : ergo non creantur : minor probatur , quia accidentis ut sic , esse est inesse , siue inherere , uti fert commune proloquium ; sed accidentia supernaturalia verè accidentia sunt : ergo ex natura sua habent inesse alicui subiecto , siue , ab eo dependere : ergo independenter ab illo non producantur. Secundò : ad hominem contra Thomistas : quia sacramenta nouæ legis sunt instrumenta physica gratiæ , & donorum supernaturalium : nec ad eorum productionem solum moraliter concurrunt : at sacramenta nouæ legis instrumenta physica creationis , iuxta eosdem ne diuinitus esse possunt : ergo productio gratiæ , & donorum supernaturalium creatio non est. Præterea vnio hypostatica est se ipsa essentialiter dependentia sui ab humanitate Christi , more reliquorum modorum : ergo dependenter ab humanitate Christi producitur : ergo generatur , ergo non creatur. Quid ergo vetat , quominus idem de reliquis accidentibus supernaturalibus , & absolutis philosophemur : cum rationes aduersariorum non minus , imò mul-

tiò magis in vnione hypostatica militent. Deinde dona supernaturalia in genere causæ efficientis à potentia naturali eleuata dependent , ut supra lib. 4. tract. 7. cap. 3. ostendi : ergo à fortiori ab ea in genere causæ materialis dependere possunt , ac de facto dependent , atque adeo non creantur.

Verum , communis Scholasticorum sententia est , nec gratiam , nec donum vllum supernaturale de facto creari , ut constat ex iis , quos Pater Vasquez vbi supra , qua solet eruditione , laudat : cuius sententiæ primum fundamentum sit : cum homo iustificatur , dicitur creari in gratia : ergo quia gratia in eo creatur : antecedens perspicuum est ex illo Pauli ad Galat. *nec circumcisio aliquid valet , nec præputium , sed noua creatura* , & ad Ephes. 2. ibi : *ipsius enim sumus factura creati in Christo Iesu in bonis operibus* , & 4. capite ibi : *induite nouum hominem , qui secundum Deum creatus est in iustitia , & sanctitate veritatis*. Secundum fundamentum eius sententiæ est : quia gratia infunditur animæ à Deo independenter ab vllis præuiis meritis hominis , & absque vlla potentia naturali , cui gratiæ infusio debita sit : ergo ex nihilo à Deo producitur , atque adeo creatur : antecedens sine Pelagianismo negari non posse videtur : consequentia in aperto est.

64.

Ad vtrumque argumentum respondeo : creatio bifariam accipi potest : primò , pro creatione propria , & physica ; qua res independenter ab omni subiecto physico , eius receptiuo producitur : secundò , pro creatione impropria , & morali ; qua forma aliqua supernaturalis independenter à quibusvis meritis , & dispositionibus moralibus producitur. Quocirca productio gratiæ creatio moralis , & impropria est : id , quod vnum , & alterum argumentum oppositum suadet , & nobis non aduersatur : creatio physica , & propria non est : quandoquidem gratia independenter quidem à meritis , & potentia naturali , non verò independenter à quouis subiecto , obedientialiter , saltem , eius capaci producitur.

65.

Assero sexto : compositum , siue totum substantiale , & per se , quale est cælum , homo , &c. non solum creari potest , verum etiam de facto creatur : primò , quia id habetur 1. Genes. ibi : *in principio creauit Deus cælum , & terram* , & inferius : *creauit Deus hominem ad imaginem , & similitudinem suam* : quæ testimonia de creatione strictè sumpta , & prout creatio est productio rei ex nihilo , exponenda esse cum Glossa censet D. Thomas questione 45. art. 2. Secundo ad hominem contra pleròsque aduersariorum : quia iuxta eos homo formalissimè consistit in corpore , & anima , ac vnione , nec ab iis vllatenus distinguitur : at corpus hominis creatur , eiusque etiam anima creatur : ergo omnes eius partes creantur , atque adeo in se homo absolute creari censendus est. Quod enim vnio partium hominis in conceptu hominis intrinsecè inclusa generetur , non video quatenus prodesse possit ad hoc , ut homo , cuius non solum præcipua , verum etiam vtrique pars creata est , adhuc generetur : aliàs certè quæ ratione vnio illa est merè materialis , & corporea , & nulla

66.

nulla ratione spiritualis, homo etiam ab ea merè materialis, & corporeus esset: & uti suprà libro 2. notauimus: sicut vnio illa est diuersa speciei in Petro ab vnione Pauli; Petrus etiam à Paulo diuersa speciei non esse non posset.

67. Tertiò: quia homo verbi gratia absolute, & simpliciter non est forma: hæcque propositio, *homo est sola forma hominis*, proculdubio falsa est: at sola forma à subiecto, cui inest, dependere potest, ut compertum est: ergo homo absolute, & simpliciter à subiecto, cui inest, dependere non potest: ergo dependenter à subiecto, cui inest, non producit; ac proinde non generatur, sed creatur. Demum: quia ut libro 2. statuimus; totum per se distinguitur realiter à suis partibus, & cum iis non comparatur tanquam forma cum subiecto, cui inest: (aliàs cum iis compositum aliud constitueret, & sic absque fine in componendo progressio esset) sed comparatur cum iis tanquam terminus intrinsecus cum fundamento, ex quo resultat: ergo totum per se non producit dependenter à subiecto, cui inest; atque adeo non generatur, sed creatur. Quod autem totum per se, homo verbi gratia, dependat à causa materiali, non cui inest, sed potius quæ ipsi inest, quaque constituitur; non arguit, eum generari: aliàs materia prima generaretur, cum dependeat à causa aliqua materiali sui constitutiva, nimirum à suis partibus: quarum quævis causa materialis est, integramque materiam constituit. Ex his argumentis pleræque ostendunt, compositum substantiale, & per se, ne diuinitus etiam generari posse.

68. Verum P. Vasquez ubi suprà capite 4. & P. Hurtado disputatione 6. Physicor. sect. 4. censent, compositum generari, non verò creari: cuius sententiæ primum fundamentum sit: productio vnionis est absolute, & simpliciter productio totius: at productio vnionis est generatio, non verò creatio: ergo & productio totius, non creatio, sed generatio censenda est. Minor indubitata est: maior probatur, quia intellecta productione vnionis, intelligitur productio totius; cum implicet vnionem produci, non productio toto: intellecta verò productione cuiusvis partis, aut etiam vtriusque non intelligitur productio totius; cum non implicet, quamlibet, aut vtramque partem totius produci, toto non productio: ergo productio solius vnionis absolute, & simpliciter productio totius censenda, & appellanda est. Secundò, quia creari est, produci aliquid ex nihilo: at compositum non producit ex nihilo, sed ex partibus: ergo non creatur, sed generatur. Tertiò: quia totum est natura posterius partibus, ab iisque dependet, & intrinsecè causatur: at altera pars totius est subiectum: ergo totum à subiecto dependet in suo esse, atque dependenter à subiecto producit, sicut ad eius generationem oportet. Quartò: ex illo sacra pagine: *Abraham genuit Isaac*, aliisque similibus testimoniis, necnon ex vniuersa Philosophia, in qua quid celebrius, quam quod *solus homo generant hominem*? ergo homo generatur, non creatur.

69. Verum ad primum respondeo: in primis potest produci, & in rebus reperiri vnio partium hominis, materiæ videlicet, & formæ
R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

rationalis, quin hic numero homo producat, sed alius. Quare non est, cur productio hominis in productione vnionis ita sit, haud secus, ac productio vbicationis humane in productione hominis non consistit: quia licet productio homine necessario aliqua eius vbicatio, iuxta aduersarios, produci debeat, non tamen hæc numero. Deinde: productio filii in diuinis non potest non produci Spiritus Sanctus, & tamen productio filii in diuinis non est productio Spiritus Sancti, cum altera sit generatio, altera verò spiratio: ergo quantumuis verum esset, producta vnione partium etiam hoc numero totum necessario produci, nequiquam inde sequeretur, productionem vnionis esse productionem totius.

Ad secundum respondeo: creari esse rem produci, non ex nihilo partium, quibus intrinsecè constet: aliàs neque materia, neque Angelus crearentur, cum materia prima, utpote essentialiter continua, & diuisibilis, ex partibus continuatis, & Angelus iuxta aduersarios, ex natura & substantia intrinsecè fiant; & producantur, sed ex nihilo subiecti, ex quo educatur: at totum, uti suprà explicuimus, sit ex nihilo subiecti, ex quo educatur, quantumcumque ex partibus producat; ac proinde nequiquam generatur, sed creatur. Ad tertium etiam respondeo: totum in fieri, & etiam in facto esse dependere à subiecto, non tamen à quo educatur; aut cuius quoad se totam forma sit, sed ex quo intrinsecè constituitur: quod certè aliud, & aliud est, atque adeo non generari, sed creari. Ad vltimum respondeo: cum homo dicitur in Scriptura, & Philosophia generari, id secundum quid, improprie, & ratione solius vnionis, ex qua resultat, accipiendum est; haud aliter, ac cum dicitur in sacra pagina: *peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem*: id improprie accipiendum est iuxta plerisque Theologos, in quorum sententia peccatum ut peccatum, & quoad eius malitiam est aliquid priuatiuum, atque produci, aut generari proprie non potest. Aut dico secundo; generationem sumi sæpissime solere pro origine viuientis à viuente in principio coniuncto in similitudinem naturæ: esto productio alicuius ex præsupposito subiecto non sit: qua ratione processio Verbi diuini generatio appellatur, esto Verbum ex præsupposito subiecto, siue causa materiali non producat. Quare: quamuis homo ex præsupposito subiecto non producat, sed potius ex nihilo creetur, adhuc in sacra pagina, & Philosophia rectè de eo dici poterit, generatum, siue genitum esse.

70. Affero vltimò: ea, quæ suapte natura creantur, ut materia prima, Angelus, & animus rationalis, ne de potentia Dei aboluta, alia, actione, quam creatura produci possunt: siquidem sola forma dependenter à subiecto produci, siue generari potest: at materia essentialiter est subiectum, non forma; & Angelus etiam essentialiter est ens completum, & non forma, siue, quod perinde est, ens
V 3 incompletum

incompletum: Neque Deus facere potest, ut vel materia, vel Angelus forma sit, alias rerum essentias variare posset: ergo de potentia Dei absoluta fieri nequit, ut vel materia, vel Angelus dependenter à subiecto producantur, aut non creentur, sed generentur. Quod verò ad animam rationalem attinet, ratio repugnantiae in nostris principiis manifesta est: siquidem dependere aliquid à subiecto, siue causa materiali, est ei ita intrinsecè vniri, ut sine illo naturaliter esse, aut conservari nequeat: qua sola ratione animas brutorum generatas, non creatas esse nobis constat: at de potentia Dei absoluta fieri nequit, ut anima rationalis ita intrinsecè materiae vniantur, ut sine ea naturaliter esse, aut conservari nequeat: posse enim animam rationalem conservari sine materia ex natura rei ei essentialis est ratione suae immortalitatis, & spiritualitatis: quare tam Deus nequit facere, ne anima rationalis possit naturaliter esse sine materia, quàm rerum essentias variare nequit.

72. Verum, si generatio, & dependentia à causa materiali non prout à nobis explicata est, sed prout communiter explicari consuevit, accipiat; & formam aliquam generari nihil aliud sit, quàm actionem productiuam illius se ipsa esse vnionem sui ad subiectum, in quo forma recipitur: si inquam, hæc ita sint, non video certè, qua ratione negari possit, animam rationalem diuinitus generari posse, haud secus ac è contrario, quantitas Eucharistica naturaliter increabilis diuinitus creari potest. Id quod constabit ex solutione argumentorum, quæ contra generationem animæ diuinitus possibilem opponi solent. Obiici solet primò: quoties res producit modo non connaturali, eo ipso postulat modum productionis, qui perfectior sit modo productionis naturali: alias, qua ratione ille hunc supplere posset? Et quidem ideo quantitas diuinitus creari potest, quia creatio quantitatis Eucharistica generatione ei connaturali perfectior est, eumque eminenter continet: at generatio animæ rationalis eius creatione perfectior esse non potest: igitur per generationem animæ rationalis produci diuinitus nequit.

73. Verum in primis generatio supernaturalis animæ rationalis eius creatione perfectior est, non solum quoad substantiam, ut P. Hurtado posito argumento innitens disp. 12. Physicorum sect. 6. fatetur, verum etiam quoad modum, cum supernaturalitas actionis modus sit, & generatio supernaturalis creatione naturali perfectior esse videatur. Deinde non video, cur productio miraculosa, aut supernaturalis formæ eius productione naturali, quam supplet, perfectior esse debeat: Si quidem productio miraculosa materiae absque vlla forma substantiali supplere diuinitus potest productionem naturalem formæ in materia: at ea perfectior nõ est. Maior ex dictis l. 2. tr. 2. c. 4. perspicua est: minor probatur: quia productio miraculosa materiae sine forma est creatio materiae, & carentia generationis formæ in illa; productio verò materiae cum forma est eadem ipsa creatio materiae, & generatio formæ in illa: at creatio materiae, & carentia generationis formæ non est perfectior, sed potius imperfectior, quàm eadem creatio materiae, & generatio formæ: cum duobus ente, & non ente perfectiora sint: ergo, &c. Rursus: si machina mundi ad punctum diuinitus redigeretur, an non hic modus existendi in loco

imperfectior esset modo existendi in loco, quem mundus de facto fortitur, & quo suis sedibus omnes eius partes pulcherrime dispositæ sunt: at prior ille modus existendi in loco, huius posterioris defectum diuinitus supplere potest: ergo similiter modus existendi à causis non solum non perfectior, verum etiam minus perfectus modus existendi à causis perfectiorem supplere potest: atque adeo generatio animæ eius creationem supplere potest.

Argui solet secundo: si anima rationalis dependenter à potentia passiva materiae per actionem generatiuam educeretur, tunc materialis esset, & non spiritualis: cum materialitas per dependentiam alicuius à materia, & spiritualitas per oppositam dependentiam definiantur. At anima rationalis ne de potentia Dei absoluta materialis, & non spiritualis esse potest; alias eius essentia à Deo variari posset: ergo &c. Verum facile responderi potest, negata maiori. sicut enim quantitas Eucharistica quamvis miraculosè, & supernaturaliter sine materia conseruetur: ob id materialitatem suam non exuit, nec in spiritum euehitur: sic etiam anima rationalis, quamvis supernaturaliter, & miraculosè à potentia passiva materiae dependeret, non ob id spiritualitatem suam exueret, aut in statum rei materialis deprimeretur. Ratio vtriusque est: quia quod aliquid sit materiale, aut spirituale, non oritur ex dependentia, aut independentia actuali à materia, sed ex eo, quod dependentiam, aut independentiam illam postulet. Quare, cum nec quantitas Eucharistica independentiam à materia, nec anima rationalis in hypothesi quæstionis dependentiam à materia postulet, non est, cur altera in materiale, aut altera in spirituale demutetur.

Argui solet tertio: quia si anima rationalis generaretur, non deberetur ei immortalitas: at debitum immortalitatis animæ rationali essentialis est ita, ut diuinitus eo spoliari nequeat: ergo anima rationalis diuinitus generari nequit. Responderi tamen potest, ut animæ rationali immortalitas debeatur, opus non est, ut creatio de facto ad eam terminetur, sed ut ei debeatur: cum enim creari sit immortalitas, idemque sit, aliquid creari, ac esse immortale quantum est ex vi illius actionis, sanè debitum creationis debitum immortalitatis erit: at creatio animæ, quantumvis generetur, ei debetur: ergo immortalitas etiam ei deberi potest. Declaratur: quia si anima rationalis generetur, adhuc vi nullius agentis naturalis sine miraculo destrui poterit: ergo quia etiam in eo euentu natura sua immortalis est: aut, quod perinde est, quia immortalitas ei naturalis, & debita est. Consequentia videtur perspicua: antecedens probatur, quia agentia naturalia in eo euentu tantum expellere possent animam rationalem à materia, & destruere actionem adæquatam, qua tunc existeret: at hoc non esset destruere animam rationalem, cui in eo euentu alia creatiua debita esset, eique sine miraculo denegari non posset: sic destructa actione creatiua, qua quantitas Eucharistica independentem à subiecto existit, naturaliter debetur ei in stomacho Sacerdotis actio generatiua, qua destructis speciebus panis dependenter à materia prima à Deo producta, velut à subiecto educatur.

TRACTATVS III.

De actione generatiua corporis naturalis.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit subiectum actionis generatiuae.

I.

OSTRASententia sit: Actionem generatiuam recipi in agente, & non in passio, aut effectu: ita D. Thomas 2. contra Gentes cap. 9. ibi: *actio, quae non est substantia agentis, inest ei, sicut accidens subiecto; & ideo inter nouem predicamenta computatur.* D. Thomam sequuntur complures Thomistae apud P. Suarez 2. Metaphysicae disput. 68. quorum rationibus praetermissis sententiam in hunc modum probō. Si actio generatiua non reciperetur in agente, possent agentia creata agere transeunt, & ad extra absque vlla sui intrinseca mutatione, vt compertum est: consequens autem impossibile est: tum, quia agens vitale, & immanens non vitali, ac transeunti perfectius est: at agens vitale creatum sine mutatione sui de potentia ad actum secundum vitalem reduci nequit: tum quia substantiae rationales agere ad extra nequeunt absque prauiua mutatione sui: prius enim velle eas oportet id, quod ad extra operaturae sunt: igitur substantiae inanimes, & irracionales multo minus absque mutatione sui ad extra operari possunt. Tum demum: quia solius Dei est ob eius infinitam, & vnde quaque illimitatam perfectionem; quod sine mutatione sui agere, & pro libito res creatas mutare, & mouere possit: id quod expressit Boetius libro 3. de consolatio. metro 9.

Stabilisque marens das cuncta moueri.

2.

Id ipsum etiam Patribus solemne est, nec non antiquis Philosophis, qui, vt tradit D. Thomas 1. p. q. 9. art. 1. *ipsa veritate coacti posuerunt primum principium esse immobile, cum tamen causae secundae ita moueant, vt simul moueantur.*

3.

Rursum nostram sententiam suadeo: quia in diuinis generatio actiua est in Patre producente, non vero in Filio producto, igitur etiam in creatis productio actiua, siue actio in agente, velut subiecto residet, aut certe residere potest, non vero in effectu, aut passio. Dices primo: ex P. Hurtado, generationem actiuam non esse in subiecto proprie, ac proinde mirandum non esse, si in producente, non vero in aliquo passio resideat. Contra tamen: quia tamen generatio actiua in subiecto non sit, in supposito tamen residet: at non residet in eodem supposito, quo filiatio per eam producta: igitur, esto actio generatiua in subiecto sit, non propterea in subiecto forma genita, sed potius in agente esse debet. Dices secundo ex eodem; generare, & posse generare in diuinis realiter non distingui: cum igitur potentia generatiua in Patre sit, mirum non esse, si in eo quoque generatio actiua a potentia generandi indistincta resideat: at hanc rationem non militare in rebus creatis, vbi posse generare, & actu

generare realiter distinguuntur. Contra tamen primo: quia plus est, inesse per identitatem, quam per inhaesionem; & intimius agenti est, quod ei identificatur, quam quod in eo suscipitur: at in diuinis actio generatiua est in agente per identitatem, vt solutio largitur: igitur in creatis a fortiori in agente per inhaesionem residere poterit. Contra secundo: quia generatio actiua in diuinis, & potentia generatiua virtualiter intrinsece distinguuntur: at haec distinctio virtualis sufficit, vt in diuersis suppositis resideant, vbi aliunde nihil obstat: igitur, si non obstante ea distinctione ambae in generante resident; similiter potentia generatiua creata, & eius actio inuicem realiter distinctae in agente solo tanquam subiecto residebunt. Minor suadetur: quia essentia, & Paternitas virtualiter intrinsece tantum distinguuntur, & tamen haec in solo Patre, illa vero in Filio, & Spiritu residet.

Dices tertio: in diuinis duas formalitates vni tertio identificari posse, quae inter se eadem non sint; & tamen in creatis nil simile contingere potest: ergo etiam in praesenti a diuinis ad creatas perperam arguitur. Verum haec instantia nulla est: non enim contendimus, quidquid in diuinis reperitur, illico transferri posse ad res creatas; sed tantum enitimus, quidquid in Deo reperitur, quod ex ipsis rerum naturis, non vero ex infinitate Dei proficiscitur, id omne ad creaturas traduci posse, & debere; seruata tamen proportionem, & cum eo discrimine, quod quae in Deo sine imperfectione reperiuntur, ea in creaturis imperfectionem admixtam habeant. Qua ratione, sicut in diuinis amor sine cognitione prauiua repugnat, in creatis etiam sub inde repugnat; videlicet, quia necessitas prauiuae cognitionis ad amandum non peculiariter ex infinitate Dei, sed ex rerum ipsarum naturis proficiscitur: at, quod actio generatiua Patri intrinseca sit, non ex eius infinitate peculiariter proficiscitur; vti ex ea oritur, quod quae sunt idem vni tertio, inter se idem esse non debeant: igitur si actio generatiua Verbi in Patre suscipitur, & actio creata in agente recipi debet: minor suadetur: quia non minus infinitus est Filius, quam Pater; & tamen generatio actiua non residet in Filio: quod igitur resideat in Patre, ex eius infinitate neutiquam proficiscitur: tum etiam, quia si ex infinitate Dei ortum haberet, quod productio actiua in Patre maneret, ne spectata absoluta Creatoris potentia possibile esset, agens creatum, in quo actio generatiua maneret: consequens autem absurdum est, quia quod agens creatum per se ipsum generet, ad imperfectionem, & connexionem essentialem cum effectu omnino a se distincto pertinet: cur igitur id supra conditionem creaturae censeatur.

Dices quarto: generatio passiuia in diuinis est intrinseca Filio; & tamen inde non sequitur, actionem generatiuam in creatis intrinsece subiecti debere in eius termino: ergo similiter in casu nostri argumenti, &c. Contra tamen: quia si actio generatiua in termino genito subiectaretur, eo prior, ac posterior esset, quod tamen repugnat. Vnde ex eo, quod generatio termino suo per identitatem intrinseca sit, neutiquam effici potest, eam in creatis termino suo per inhaesionem, seu receptionem intrinsecam esse: at quamuis actio generatiua in agente creato recipiatur, mutua prioritas, ac posterioritas minime sequitur.

Contra secundò : quia falsò supponitur, actionem generatiuam termino creato intrinsecam non esse, cum omnis effectus creatus vel actio creatiua, vel generatiua respectu primæ causæ sit, vt sæpè sæpius ostendimus.

Contra nostram sententiam obiici solet primò : actio generatiua nusquam recipi potest, nisi vbi per eam aliquid producat, quia ibi otiosè collocata esset, vbi nihil ageret : at actio transiens nihil operatur in agente, nullumque in eo terminum producit : igitur in eo tanquam subiecto non residet. Rursus ex D. Thoma contra Gentes cap. 1. actio transiens, & immanens omnium confessione differunt : at neutiquam differrent, si actio transiens in agente resideret : nam si actio transiens in agente recipitur : igitur illi immanet : igitur actio immanens est. Tertiò ex P. Suarez vbi suprà : quia actio generatiua ex conceptu actionis vt sic subiectum inhaesionis minimè postulat, cum creatio vera actio sit, nullum tamen subiectum inhaesionis respiciat : igitur solum postulat subiectum inhaesionis ratione termini, quem in subiecto producit : igitur illud subiectum exigit, cui eius terminus inhaeret, aut in quo sustentatur. Prima consequentia in aperto est : secunda consequentia non minus perspicua est : tum quia si actio creatiua est dependens à subiecto non ex conceptu communi actionis, sed ratione termini, quem independenter à subiecto producit, rectè sequitur, eam ab eo subiecto in dependere, à quo eius terminus independet : ergo similiter, si actio generatiua non ex conceptu communi actionis, sed ratione termini à subiecto dependet, ab eodem subiecto, à quo eius terminus, dependeat, necesse est : tum quia ridiculum videtur, ideo actionem dependere in genere causæ materialis ab agente, quia eius terminus à passo, agenti extraneo, in eo genere causæ dependet. Quid enim refert, terminum recipi in passo, vt eius actio alibi recipi debeat : Igitur si actio generatiua ratione termini subiectum postulat, non aliud quàm ipsius termini subiectum postulat. Quartò demum ex P. Hurtado, & nostris recentioribus, qui actionem generatiuam in passo recipi communiter existimant : quia actio, & passo non distinguuntur : at passo recipitur in passo, alias illud intrinsecè non immutatur.

Verùm hæc argumenta non vrgent. Ad primum respondeo : in nostra sententia, vbi recipitur actio generatiua, ibi etiam aliquid operatur, si ly ibi supra operationem, aut denominationem operantis, aut etiam operati appellet : secus vero si supra rem operatam appellet : hoc autem satis superque est, ne in agente otiosa sit. Quod si aduersarij velint, vbi est actio, siue operatio, ibidem esse oportere rem ipsam operatam, ne actio otiosa sit, id manifestè falsum est : quia vbi est cognitio, & volitio, ibi esse non debet res cognita, aut amata ; ne cognitio, & volitio otiosæ sint. Ad secundum respondeo : quemadmodum actio aliqua substantialis dicitur, alia verò accidentalis ; non quod vna in se sit substantia, altera vero accidens : cum omnes actiones creatæ accidentia sint, & vnum ex nouè prædicamentis accidentis constituant, sed quod terminus vnus est substantia, alterius vero accidens : ita similiter actio aliqua immanens dicitur, alia vero transiens ; non quod vna sit extra agens, alia verò intra illud, vt in argumento assumitur : sed quod terminus vnus sit

extra agens, non verò terminus alterius.

Ad tertium respondeo : actio generatiua non postulat subiectum inhaesionis ex conceptu practico actionis, aut quia actio vtrumque est, cum complures actiones subiectum inhaesionis minimè fortiantur ; eæ nimirum, quæ in voluntate Dei creante, & termino creato constituunt : hinc tamen minimè fit, actionem generatiuam postulare subiectum ratione sui termini, siue eo quod eius terminus subiectum inhaesionis postulet : quod ad hominem contra P. Suarez ostendo : quia iuxta ipsum creatio Angeli habet subiectum adhaesionis, ipsum Angelum : at non ratione termini ; cum erit terminus, nimirum Angelus nullum habeat subiectum, cui adhæreat, sed potius sit subiectum, cui reliqua adhærent : ergo similiter in præsentia ; quo circa actio generatiua postulat subiectum inhaesionis, non ratione termini, sed ob rationes, quas suprà ostendimus, cum nostram sententiam probaremus. Ad quartum constabit capite sequenti.

CAPVT II.

An, aut quatenus actio generatiua à passione distinguatur ?

Prima sententia est ; actionem generatiuam distingui à passione vniuersim sumpta : ita Scotus in 4. dist. 13. quæst. 1. Antonius Andreas in lib. de principiis Herucus quodlib. 7. quæst. 14. Capreolus in 2. dist. 1. q. 2. art. 1. & cum eo communiter Thomistæ. Secunda sententia, & ex diametro opposita est : actionem generatiuam, & passionem vniuersim sumptas minimè distingui realiter : ita cum P. Suarez 2. Metaphysicæ disp. 49. sect. 1. & P. Hurtado communiter nostri recentiores. Verùm inter has sententias media quædam amplectenda nobis est : pro cuius luce, & intelligentia supponendum est, passionem bifariam suui posse, & solere : primò, pro generatione passiuæ, qua res aliqua produci, & generari dicitur : ita D. Thomas opusculo 44. cap. 2. in hæc verba : talis ergo denominatio vel respectus passi est formaliter ab extrinsecò, ex quo importat agens, quod est extrinsecum : sic ergo passio extrinsecè denominat subiectum, vel dicit respectum ab extrinsecò. Secunda, eaque familiarior passionis vsurpatio, est qua idem significat, quod causalitas causæ materialis, qua formæ subest, eamque recipit, & sustentat : etenim materialis, & passiuæ coincidunt : at passio est causalitas causæ passiuæ, haud secus ac actio est causalitas causæ actiuæ : igitur passio est causalitas causæ materialis, qua formæ subiacet.

Supposita hac distinctione duplicis passionis : prima conclusio est, qua Thomistæ dissentimus, & Authoribus posterioris sententiæ consentimus : actio generatiua non distinguitur realiter à passione in priori sensu ex iis, quos proximè superius explicuimus, videlicet propt passio eadem est cū generatione passiuæ, qua quid à generante fieri, ac produci dicitur. Hæc conclusio suadetur : primò autoritate Aristotelis 3. physicor. lect. 5. ibi : Neque vnum duobus quicquam prohibet, eundem esse actum, non sicut idem, sed sicut est, quod potentia est ad agens, nec necesse est docentem adducere

ducere, nec si pati, & agere idem est, non tamen ut ratio sit una, quod quid est esse dicentes, sicuti tunice & indumenti, sed sicut via ex Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas, quemadmodum dictum est prius: non enim eadem omnia insunt quodlibet modo eisdem, sed solum quibus esse idem est. Quibus verbis, ut D. Thomas, & alij expostores tradunt, ita docet Philosophus, actionem & passionem v. g. doctrinam, qua quis docet; & disciplinam, qua quis addiscit, siue docetur; ita realiter identificari, ut ratione ratiocinata, seu virtualiter intrinsecè distinguantur: quo fit, ut necesse non sit dicentem addiscere, siue à se doceri, idemve ad se ipsum realiter referri; sicut oporteret, si actio, & passio synonyma essent, sicut tunica, & indumentum: ac virtualiter non distinguerentur, sicut in simili sæpe docuimus.

11. Deinde suadetur eadem conclusio: quia per eam formam, per quam voluntas obiectum amat, aut intellectus illud cognoscit; per eandem, inquam, cognoscitur, & amatur: igitur per eandem realiter formam, per quam generans effectum producit, effectus à generante producit: ac proinde generatio actiua, & generatio passiva, siue passio non distinguuntur. Consequentia negari nequit: antecedens ex ipsis terminis manifestissimum apparet, & vel Grammaticis tritum est, quidem per vocem actiuam, & passiuam significare consueverunt. Rursus suadetur eadem conclusio: quia actio terminum versatur, eumque respicit: ergo circa terminum versatur, eumque respicit: ergo ei aliquam denominationem tribuit: non determinationem agentis, aut respicientis, cum forma producta necesse agat, nec se recipiat: ergo solam denominationem producti effectui realiter communicat, atque adeo productio passiva, siue passio reipso censenda est.

12. Secunda conclusio fit; qua ab Authoribus posterioris sententiae dissentimus, & Thomistis consentimus: Actio generatiua distinguitur realiter à passione in posteriori sensu ex iis, quos in initio capitis exposuimus; videlicet propterea passio cum causalitate causæ materialis coincidit. Hæc conclusio suadetur, primò: quia actio generatiua, siue eductiua formæ, vel etiam ipsius unionis ab unionem realiter distinguitur, ut ostendimus infra: sed unio est causalitas causæ materialis, ut sæpe sæpius ostensum est. Rursus si ob aliquam rationem actio generatiua deberet esse passio, seu receptio formæ, quam producit; maxime, quia est productio formæ dependenter à subiecto: ac proinde videtur ipsa dependere à subiecto, à quo formam pendere facit; haud secus ac unio vnitur subiecto, cui formam vnitur; & ubicatio, & duratio existunt in tempore, & loco, in quibus rem duratam, & locatam constituunt: at hæc ratio nulla est, siquidem actio generatiua est productio formæ dependenter à subiecto non formaliter, sed efficienter, & radicaliter: idque profectò satis, superque est, ut ab actione creatiua differat. Aliis terminis est productio formæ dependenter à subiecto non ita, ut eam dependentiam causet in genere causæ formalis, sed ita, ut eam in genere causæ efficientis causet: igitur non est, cur debeat à subiecto, quod formæ subest, formaliter dependere propterea ad passionem oportet. Rursus: si qua ratione actio generatiua, & passio non distinguerentur, maxime etiam, quia passio efficitur per aliquam actionem, non autem per aliam à

se, ne detur actionis actio, ac per consequens processus in infinitum: at hæc ratio, cui aduersarij plurimum tribuunt, momentosa non est: in primis; quia tantum concludit, passionem esse actionem generatiuam suimetipsius, non vero esse actionem generatiuam formæ, quam subiecto affigit. Deinde dari actionem actionis in diuerso genere causæ fusè ostendimus supra lib. 4. tract. decimo, capite quarto prope finem. Præterea, dari etiam actionem actionis in eodem genere causæ respectu termini diuersorum agentium eod. lib. 4. tract. 8. cap. 1. probauimus, cum de concursu causæ primæ ageremus: quæ omnia hic repeti superuacaneum esset.

Contra primam conclusionem arguunt Thomistæ: actio, & passio ad diuersa prædicamenta spectant: igitur realiter distinguuntur. Verum huic argumento absque negotio responderi potest ex D. Thoma opusculo 48. cap. 3. ibi: *licet actio, & passio, & forma, qua aliquid mouetur, sit una res, tamen propter diuersam denominationem, quam important, vel propter diuersum respectum importatum sunt diuersa prædicamenta*: quibus verbis perspicue reuocat diuersitatem prædicamentalem actionis, & passionis non in distinctionem realem, sed in earundem distinctionem rationis. Arguunt secundò: quia cognitio actiua, qua intellectus cognoscit obiectum, & cognitio passiva, qua obiectum denominatur cognitum realiter distinguuntur: cum altera sit ens reale, altera vero sit ens rationis: ergo similiter in præfenti. Verum huic argumento factum est satis in Dial. lib. 2. tr. 1. à cap. 5.

14. Tertiò difficilius argui potest: actio, siue productio actiua est in causa, passi vero, siue passiva productio est in effectu, seu mobili: igitur realiter distinguuntur. Consequentia perspicua est: antecedens quoad primam eius partem superius probatum est: quoad secundam autem eius partem, ita suadetur: quia si productio passiva resideret in causa, & non in mobili, siue termino, proculdubio suum effectum formalem causæ tribueret, cum nulla forma naturaliter esse possit in subiecto, cui suum effectum formalem communicare nequeat: alias cur cognitio naturaliter in lapide collocari nequeat: effectus formalis productionis passivæ, & denominatio ab ea proficisci nata est, rem esse productam: igitur, si productio passiva residet in agente, illud à semetipso productum denominabit. Respondeo primò: productionem passiuam recipi quidem in agente, non tamen immediatè, sed mediante productione actiua, à se virtualiter intrinsecè distincta: atque ut non recipitur in agente immediatè, ita in nullo subiecto immediatè recipi, hoc enim non est, eam non recipi realiter vsquam, sed tantum quod recipiatur alicubi, hoc aliunde eam emendicare, & non à se ipsa formalissimè habere: sic nihil in eo absurdi est, quod aliqua formalitas creata non per se ipsam immediatè, sed per aliam dependeat à Deo. Tum sic: productio passiva non vnitur immediatè agenti, sicut ei vnitur productio actiua: quid mirum ergo, si huius defectu unionis illud productum non denominet, sicut à productione actiua denominatur producens? Respondeo secundò: unionem requisitam ad effectum formalem producti non esse intrinsecam, sed extrinsecam, nec tam receptionis etiam immediatæ, quàm terminationis extrinsecæ: cum ergo productio

productio passiva non terminetur ad agens, non est, cur illud denominet productum, licet in eo etiam immediatè recipiatur: effectus enim formalis non est forma subiecto capaci communicata, utique, sed forma ei per unionem proportionatam, atque requisitam communicata. Sed de hoc in simili plura in Metaphysica inter agendum de distinctione virtuali intrinseca in rebus creatis. Ad argumenta contra secundam conclusionem ex superioribus constat, etsi quæ supersunt, à P. Roderico de Arriaga, & aliis Authoribus nostris optimè solvantur.

CAPVT III.

*An actio generatiua, siueeductiua formæ
substantialis ab eius unionem
distinguitur?*

15. **P**remitto primò; causalitatem, qua materia in genere causæ materialis formam substantialem causat, seu passionem, qua eam recipit, & sustentat, nihil aliud esse, quàm unionem, qua forma ita materia vnitur, ut materia ex natura rei existere nequeat: id quod libro præcedente fusè ostendi inter disputandum de causa formali & materiali. Præmitto secundò; unionem formæ materialis cum materia per actionem ab ea realiter distinctam produci. Probatur: quia homo, iuxta aduersarios, intrinsecè, & per identitatem includit unionem: at ita non includit actionem unionis productiuam: ergo, &c. Minor probatur: quoniam, si includeret homo intrinsecè, atque identicè actionem, qua eius unio producitur, sanè idem numero homo à solo Deo, vel ab alio homine produci non posset: siquidem productus à solo Deo aliam numero actionem intrinsecè ac per identitatem includeret; aliam, inquam, ab actione, qua ab alio homine produci potest, atque adeò non esset idem numero homo, qui ab homine, & à solo Deo productus esset. Quod autem nonnulli respondent, hunc numero hominem hac, vel illa unionem, seu actionemeductiuam constitui, ac proinde eundem numero esse posse, quantumvis diuersam actionemeductiuam, & unionem includant, fusè à nobis impugnatum est in simili supra lib. 2. tract. 8. cap. 1. & 4. Tum etiam: munus unionis est extrema connectere: at nexus intrinsecus extremorum, quatales est, sola extrema, non vero causam efficientem respicit: igitur unio formæ materialis, qua causam efficientem non respicit; ac proinde actio productiua sui non est. Præmitto tertio; actionemeductiuam formæ materialis, siue eius generationem coalescere formaliter ex duplici actione, quarum altera ad solam entitatem formæ terminatur, altera vero ad eius unionem, siue passionem, quod in hunc modum ostenditur: quia non est, cur entitas formæ actionem sibi peculiariter, & ad aliud non terminatam fortietur: at illa actio ad solam formam terminata, non magiseductiua, seu generatiua, quam creatiua est: cum non magis ad dependentiam, quàm ad independentiam formæ à materia terminetur: ergo quodeductiua, seu generatiua sit, habet ab actione productiua unionis, cum qua coniungitur. Quibus positis proclive est, probare distinctionem

actioniseductiue formæ ab eius unionem cum materia; siquidem actioeductiua formæ est duplex illa actio nuper exposita: at utraque ab unionem distinguitur: ergo. Maior ex postremo præmissio: minor ex reliquis perspicua est.

Secundò in hunc modum argumentor: modi, quales sunt unio, vbicatio, duratio, & si velis, cognitio, & amor per actionemeductiuam à se distinctam producantur: at per eam minimè vniuntur: ergo nec forma materialis per actionemeductiuam vnietur. Maior perspicua est: cur enim actio omnes modos transcendat, aut cur omnis modus se ipso produci debeat potius, quàm se ipso vbicari, aut durare? Omnis autè modus se ipso nec durat, nec vbicatur: aliàs intellectio, qua in hoc instanti, & loco obiectum percipio, in alio loco, aut instanti perseverare non posset. Minor non minus perspicua est, quia omnis modus vnietur rei, cuius est modus, per se ipsum, eique essentialiter alligatur: ex sola enim extremorum indifferentia necessitas unionis distinctæ ab omnibus colligitur: cum ergo modus (quiuis sit) indifferens non sit, ut vnietur, vel non vnietur rei absolutæ, sanè per se ipsum, & non per actionem à se distinctam ei vniri debet. Ita de distinctione unionis ab actioneeductiua formæ sentiunt Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 9. sect. 1. §. sed hæc sententia & tom. 1. in 3. p. disp. sect. 1. §. secunda & lib. 8. de grat. cap. 2. à num. 6. Barth. Amic. tract. 1. r. q. 10. Compton. disp. 14. phys. sect. 8. Rub. Hurt. Arriag. Ouiedo, Alphonf. & plerique DD. qui quæstionem hanc in terminis tractantur.

Oppositam sententiam magna contentione tuerentur nonnulli Recentiores cum Patre Bernal disp. 12. de Incarnat. sect. 1. §. 2. Primò: quia inherencia accidentis ab eius unionem non distinguitur: ergo neceductio formæ substantialis. Secundò: quia sublata unionem formæ substantialis materialiseductio perit, & conuerso: ergo signum est, unionem, & eductionem eius indistinctas esse. Tertio: quia actioeductiua formæ se ipsa vnietur materiæ, & seipsa etiam vnietur formæ: ergo est unio sui cum materia & forma: ac proinde est unio illarum inter se: quæ enim vniuntur vni tertio immediatè, vniuntur immediatè inter se: sicut quæ identificantur vni tertio, inter se identificantur. Antecedens quoad primam partem probatur: quia in eo actioeductiua à creatione distinguitur, quod se ipsa subiecto vnietur: quoad secundam verò partem, quia formam educi à materia est existere dedender à materia: at existere dependenter à materia, siue in materia est denominatio intrinseca formæ, sicut existere in tempore, & loco ei intrinseca sunt: igitureductio formæ ei intrinseca est, ac proinde ei vnietur. Quarto demum: quia per actionemeductiuam formæ à materia forma recipitur intrinsecè in materia: at formam recipi intrinsecè in materia claudit formalissimè unionem vtriusque; nihil enim alteri à se distincto intrinsecum esse potest, nisi per unionem, quæ ei copuletur.

Ad primum respondeo; inherenciam quidem passiuam accidentis haud distingui ab eius unionem ad subiectum: ceterum distingui ab illa eius inherenciam actiuam, siue actionem, qua efficitur dependenter à suo subiecto, siue qua fit ei inherens: hinc tamen non aliud colligi, nisi quodeductio passiva formæ substantialis ab eius unionem non distinguitur, quod vltro fatemur: nequaquam

16.

17.

18.

quam vero inde confici, quòd eductio actiua formæ substantialis, de quâ nobis sermo est, ab illius cum subiecto vnione sit indistincta. Ad secundum: sicut pereuntibus dispositionibus ad formam, perit forma, & è conuerso: & tamen non obstante hac naturali connexionem forma à dispositionibus distincta est, ita similiter in præsentia, &c. Ad tertium: actio eductiua formæ nec materiæ, nec formæ vnitur, aut intrinseca est, sed agenti vt supra ostendi: quare non est, cur eas vniant inter se: actionis autem eductiue distinctio à creatione, ab eius termino producto, non vero à subiecto intrinseco receptionis sumenda est, vt initio capitis insinuauimus: existere vero formam dependenter à materia siue in materia denominationis intrinseca formæ est: cæterum ea denominationis non provenit in genere causæ formalis, sed in genere causæ efficientis ab actione eductiua: vnde non est, cur hæc formæ intrinseca sit. Hinc ad vltimum respondeo: per actionem eductiuam forma non recipitur intrinsece in materia formaliter loquendo, sed duntaxat efficienter, eo quod actio eductiua producat vnionem, per quam forma intrinsece in materia recipitur. Quapropter inspectis omnibus eiusmodi actio non tam est vnio formæ cum materia, quam vnio, vt egregie docet Suarez vbi supra.

TRACTATUS IV.

De actione conseruatiua corporis naturalis.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit conseruatio, & quatenus à prima creatione distinguatur?

CONSERVATIO est actio, quâ res in esse, quod primò nacla est, postea subsistit, in eoque perseverat, v.g. ea, quâ lux matutina à mane vsque ad meridiem, aut vesperam durat; aut infans ab inuente vita vsque ad obitum spirat; aut esse cuiusvis alterius effectus à suis causis protogatur: an autem hæc actio à prima rei productione distinguatur: inter Authores valde controuertitur. Prima sententia est Henrici quodlib. 1. quæstion. 7. & Gregor. in 2. dist. 1. quæst. 6. conclus. 4. & Aureoli apud Capreolum in 2. dist. 1. quæst. 2. art. 2. & aliorum docentium, rem produci, & conseruari per duas actiones, quarum altera statim præterit, altera vero cum esse rei permanet. Primum fundamentum, quo ducuntur, est: quasi actio primo productiua subito præterit; actio vero conseruatiua est permanens, & subito non præterit, vt iam tactum est: ergo actio primò productiua, & conseruatiua fortiuntur prædicata contradictoria, atque adeo altera ab altera adæquatè distinguitur. Secundum fundamentum est: quia sæpè cernimus, rem primò produci ab vna causa, & conseruari ab alia; vt cum calor ab igne primò producit, & à solo Deo in absentia ignis conseruatur: ergo prima productio rei, & eius conseruatio in eo euentu habent prædicata contradictoria, & altera causam aliquam respicit, quàm altera minimè

respicit; sicut ad denominationem realem adæquatam oportet: ergo etiam in reliquis euentis vna, & altera actio realiter adæquatè distinguuntur.

Reiicitur tamen prædicta sententia, primò: quia actio conseruatiua, & actio primò productiua habent aliquam identitatem realem: ergo realiter adæquatè non distinguuntur. Consequentia perspicua est: antecedens probatur ex Augustino lib. 4. de Genesi ad liter. cap. 12. ibi: *Cum Dominus ait, Pater meus usque modo operatur, continuationem quandam operis eius, qua vniuersam creaturam continet, & administrat, ostendit.* Quibus verbis particula *opus* cum operatione coincidit, vt constat ex iis, quæ paulo infra subiungit Augustinus ibi: *Non ob aliud in illo sumus, nisi quia id operatur, & hoc est opus eius, quo continet omnia:* & paulo post ibi: *Si hoc opus suis rebus subtraxerit, nec viuemus, nec mouebimur, nec erimus:* tum sic: conseruatio, iuxta Augustinum, est continuatio operis diuini: at iuxta ipsum opus diuinum est operatio diuina: ergo conseruatio est continuatio quædam primæ operationis diuinæ, seu, quod perinde est, est ipsa operatio diuina continuata. Augustino consonat D. Thomas 1. p. quæst. 104. art. 1. ad 4. ibi: *Conseruatio rerum à Deo non est per aliquam nouam actionem (puta adæquatè distinctam) sed per continuationem actionis qua dat esse: sicut conseruatio luminis in aëre est per continuationem influxum à sole.* Diuo Thomæ Scotus: vtrique, nec pauci, nec ignobiles Theologi adherent; vt cernere est apud Lessium lib. 10. de perfectione diuin.

Secundò eadem sententia reiicitur: quia actio primò productiua rei non est essentialiter adstricta ad primum instans, in quo rem à non esse ad esse transfert: aliàs rei duratio futura esset, contra quam supra tract. 1. cap. 3. fusè philosophati sumus: igitur potest ea actio transacto primo instanti perseverare, & alteri denuo aduenienti eo existere: igitur potest illa actio conseruatiua esse, cum actio rem producat in primo instanti, si in sequentibus perseveret, in illoque (quæ est eius essentia) rem producat, rei conseruatio non esse nequeat.

Tertiò eadem sententia reiicitur: quia si conseruatio rei ab eius prima productione realiter adæquatè distingueretur: similiter conseruatio rei pro secundo instanti distingueretur realiter adæquatè ab eius conseruatione pro tertio instanti; & conseruatio eius pro tertio instanti à conseruatione eius in quarto: & sic de reliquis. Quare non solum pro instanti sequenti primam productionem rei, verum etiam pro singulis instantibus actio variaretur, quod & ab his Authoribus non admittitur, & à nobis supra fusè impugnatum est. Quartò tandem: quia, sicut generatio Verbi diuini est eadem pro quouis momento totius æternitatis; ita vt Filius per eandem indiuisibilem productionem sit in continuo quasi fluxu à Patre, iuxta illud Psal. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te:* non video, cur etiam quæuis creatura per eandem indiuisibilem actionem non sit in continuo fluxu à Deo: per eandem, inquam, non adæquatè, sed inadæquatè, vt inferius explicabo: aliàs creatura primò producta nunquam perire posset, eiusque productio more processionum diuinarum nunquam interrumpi posset.

Ad

4. Ad primum argumentum aduersariorum respondeo; primam productionem rei subito non perire secundum se totam, sed secundum aliquam sui partem, vt infra explicabo: atque adeo non secundum se totam, sed secundum aliquam sui partem ab actione conseruatiua non, pereunte realiter distingui. Ad secundum respondeo: quemadmodum, si lux à sole primò producta in sensu diuiso huius productionis, non à sole, sed ab igne v. g. aut alio agente primò produceretur; vna & altera prima productio proculdubio distingueretur, quin ob id inferre fas sit, cum lux est eadem, & agens etiam est idem, primam tamen eius productionem diuersam esse: ita similiter conseruatio rei, & prima eius productio poterunt distingui, cum à diuersis agentibus profiscuntur; quin ob id deducere liceat, eas distingui realiter adæquatè, quoties in eundem terminum ab iisdem agentibus profiscuntur. Mitto reliqua aduersariorum argumenta, quia facile solui possunt.

5. Secunda sententia est Capreoli, vbi supra, Hieronimi tract. de eternit. mundi quæst. 1. Ferraræ 3. contra Gent. c. 65. plurimumque Thomistarum, actionem primò productiuam, & actionem creatiuam sola ratione distingui: quibus P. Suarez disp. 21. Metaphysicæ sect. 1. num. 3. perspicuè adhæret. Fundamentum huius sententiæ primum esse potest authoritas Augustini supra allata. Secundum est: quia quoties agens est idem, & terminus est idem, passumque, si interueniat, est idem; non est cur actio eadem non sit: quæ enim talibus circumstantiis diuersæ actionis utilitas, aut necessitas esse potest: At, cum res conseruatur, lux v. g. agens est idem, quod in momento primæ productionis, nimirum sol; & terminus etiam est idem, vt pote lux: passum etiam, videlicet aer idem est: cur ergo eadem actio non sit?

6. Verum hæc sententia, priori ex diametro opposita, sustinenda non est: quia prima productio rei à parte rei reperiri potest absque rei conseruatione: ergo prima productio à conseruatione realiter separabilis, ac proinde realiter distincta est. Antecedens probatur ex Augustino lib. de immortal. anim. cap. 6. vbi de Deo sermonem instituens sic habet: *Hæc vis, & natura incorporea effectrix corporis vniuersi presenti potentia tenet vniuersum; non enim fecit, atque discessit, effectumque deseruit: & infra: illa effectoria vis vacare non potest, quin id, quod ab ea factum est, reat, & specie carere non sinat, quæ est in quantumcumque est; quod enim per se non est, si deseratur ab eo, per quod est, profecto non erit.* Quibus verbis insinuat Augustinus, Deum, postquam rem fecit, ac primo produxit, posse eam deserere, & non tueri, atque ab eius conseruatione discedere, & supercedere: ac proinde primam productionem ni ab eius conseruatione separabilem esse. Quod autem ait August. ibi: *vacare non potest*, solam impotentiam consequentem cessandi à conseruatione indicat. Deinde: quoties effectus formalis vnius formæ sine effectui alterius realiter reperiri potest; vna, & altera forma sola ratione distingui non possunt, sed opus est, vt quodammodo realiter distinguantur: quæ ratione, quia lignum potest esse siccum, quin sit calidum; formæ vtriusque denominationis, siue effectus formalis, nempe calor, & siccitas realiter, & non sola ratione distinguuntur. At res potest denominari primò producta, quin denominetur conseruata, vt experientia te-

stat: ergo forma vnius denominationis, siue effectus formalis, & forma alterius non sola ratione distinguuntur: cum ergo forma vnius denominationis sit prima productio, & forma alterius sit conseruatio; sanè prima productio, & conseruatio non solum ratione, verum etiam realiter distinguuntur.

7. Ad primum fundamentum huius sententiæ ab authoritate desumptum respondeo, Augustinum loco à nobis supra adducto, non tam identitatem rationis actionis primo productiue, & conseruatiue; identitatem, inquam, rationis omnem distinctionem realem excludentem, quàm identitatem realem inadæquatam, solius distinctionis realis adæquatæ exclusiuam statuere; vt supra exposuimus. Ad secundum fundamentum respondeo, terminum actionis conseruatiue non esse adæquatè distinctum à termino actionis creatiue, vt aduersarij rectè probant; ceterum esse ab eo inadæquatè distinctum: cum conseruari lucem sit, eam produci, simulque produci durationem, quæ in instanti sequenti existat; lux autem, & duratio lucis ab eadem luce, vel se sola, vel simul cum prima eius duratione realiter inadæquatè distinguatur. Quid ergo mirum, si conseruatio lucis à prima eius productione realiter inadæquatè distinguatur? vt nunc nunc explico.

8. Nostri ergo sententia inter duas priores media est, & primam productionem à conseruatione, nec sola ratione, nec realiter adæquatè distinguit, sed solum realiter inadæquatè. Pro cuius luce, & intelligentia præmitto primò, durationem rei, quæ temporali labenti coexistit, ab existentia rei realiter, siue ex natura rei distingui: id quod libro sequenti latè confirmandum est. Secundò, productionem rei esse realiter distinctam à productione durationis successiue rei: id quod ex illo priori legitime inferitur, atque deducitur. Tertiò, productionem rei esse productionem rei secundum se, & simul productionem durationis rei, quæ alia anterior non sit; conseruationem vero rei esse productionem rei, & simul productionem durationum subsequens primam rei durationem. Vnde conseruatio rei, & eius prima productio in aliquo conueniunt, & sunt idem realiter; videlicet in productione rei secundum se; & in aliquo distinguuntur realiter; nempe in productione durationis successiue; cum vna productionem primæ durationis, alia vero productionem subsequens durationis inuoluat: quæ productiones non minus inter se distinguuntur, quàm ipsæ durationes successiue, ad quas terminantur.

9. Quod autem prima productio, & conseruatio ita explicandæ sint, sicuti à nobis explicatæ sunt; suaderi potest: tum, quia tempus est mensura conseruationis, & quo maius est tempus, cui res coaccidit, eò res magis conseruabitur: ergo conseruatio suapte natura tempus respicit, & connotat: ergo quia est productio durationum quibus res à prima productione temporis successiue fluenti collabitur. Tum etiam: quia id sentire videtur Chrysostomus Homil. 2. in epist. ad Hebr. ibi: *Non minus est continere mundum, quam fecisse: sed si oporteat, aliquid admirandi dicere, adhuc amplius est: nam in faciendo rerum quidem essentia productæ sunt: in continendo vero ea, quæ facta sunt, ne ad nihilum redeant, continentur.* Tum sic: amplius est, res conseruare, quàm eas primò producere: ac non alia ratione, nisi quia rem primò producere est

est producere existentiam rei, & ad summum primam durationem rei: rem vero conseruare est rem etiam producere, sicuti antea, & durationes omnes subsequentes producere. Amplius autem est, rem, & plures eius durationes producere, quam rem, & vnam eius durationem producere: equidem, si conseruare, & primo producere solum ratione distinguuntur; sanè quantum vnum tantundem & aliud re ipsa erit, vnumque alio re ipsa maius esse non poterit: sicut quia in Deo aternitas, & immensitas sola ratione distinguuntur, vna alteri æqualis, non vero melior re ipsa esse potest.

C A P V T II.

An possit aliqua res seipsam per verum, & directum influxum conseruare?

10. **E**xploratum quidem est, pleraque se conseruare de facto, aut sine vlllo influxu ab ipsis præstito; eo quod influxum, quo à Deo conseruentur suapte natura exigant: aut certè per solum influxum indirectum, quo res non in esse aliud permanens, in quo conseruantur formaliter, sed in aliud esse distinctum, naturaliter tamen connexum cum permanentia rei in se influant. Priori modo: Angelus, & animus rationalis se conseruant, quia vterque postulat concursum, quo Deus eos in æternum in suo esse teneat. Posteriori vero modo creaturæ corruptibiles se conseruant: aqua verbi gratia se conseruat intendendo per veram actionem frigus suum, quo circumstanti calori resistit, aut colligendo se in globulos, ne diffluat, & pereat: & ob similem finem animantia omnia calorem suum hyeme augent, atque intendunt. Anima etiam corruptibilis conseruat per verum influxum calorem, qui ad eius vitam, & esse necessarius est, & quo pereunte ipsa in auram euanesceat. Omne etiam viuens per actionem nutritiuam alimentum coquit, attrahit, & secum vnit, atque adeò se ipsum per influxum verum, ceterum indirectum conseruat. Quare tota controuersia est, an res aliqua per verum influxum, eumque directum seipsam conseruet; an vere, & directè attingat sua efficacia id ipsum esse, quod Deus eam conseruans influxus sui irradiatione attingit.

11. **A**ssero primò: diuinitus fieri nequit, vt aliqua res seipsam totalitate effectus per verum, directumque influxum conseruet. Probatur: quia vt ex dictis cap. præcedenti constat, terminus totalis actionis conseruatiuæ est tam esse indiuisibile ipsius rei, quam esse diuisibile durationum eius successiuarum. Quamobrem conseruare rem totaliter totalitate effectus est producere esse indiuisibile ipsius rei, & etiam esse diuisibile durationis, quibus tempori labenti coëxistit: at nulla res diuinitus suum ipsum esse producere potest, quantumuis durationes suas producere possit: quia alias idem indiuisibile esse secundum idem se ipso natura prius esset; cuius contrarium à nobis supra lib. 4. fusè demonstratum est: igitur nulla res se ipsam totaliter totalitate effectus per verum, directumque

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

influxum conseruare poterit. Huc attinet quod D. Thomas 1. part. quæst. 104. art. 2. ad 2. ibi: *Sicut nulli effectui præstari potest, vt sit causa sui ipsius, potest tamen ei præstari, vt sit causa alterius: ita & nulli effectui præstari potest vt sit sui ipsius conseruatiuus, potest tamen præstari, vt sit conseruatiuus alterius.*

Assero secundò: naturaliter etiam fieri potest: vt aliqua res se ipsam per verum, directumque influxum conseruet partialiter partialitate effectus. Probatur: quia cum conseruare rem sit eius esse primarium, & indiuisibile, & esse etiam secundarium, & diuisibile durationum eius producere; terminusque partialis, & inadæquatus conseruationis sit esse durationum successiuarum: sanè conseruare rem partialiter partialitate effectus erit producere durationes successiuas rei: at res naturaliter producere potest durationes suas successiuas: ergo & se ipsam per verum, ac directum influxum conseruare partialiter partialitate effectus. Maior perspicua est vis, quæ capite præcedenti allata sunt: minor probatur: quia durationis successiuæ rei sunt eius proprietates, à quibus saltem naturaliter absolui nequit: quæuis autem essentia suas proprietates naturaliter cauere potest: ergo & quæuis res durationes suas successiuas. Secundò eadem minor probatur: quia ex eo colligitur, ignem producere calorem in ligno, & quamuis aliam causam influere in suos effectus, eosque à solo Deo non produci; quia experimento cernimus ad præsentiam ignis semper produci calorem, & ad præsentiam cuiusuis alterius causæ secundæ suos effectus produci: at etiam experimento cernimus, supposita prima productione rei non solum ad eius præsentiam, verum etiam intimè in ipsa re plures durationes eius successiuas sequi, ita vt naturaliter aliud euenire nequeat: ergo ipsa res durationes illas producit.

Assero tertio: quæuis res absolute, & simpliciter se ipsam conseruat per verum, directumque influxum. Probatur, quia vt aliqua res aliam producat absolute, & simpliciter, satis est, vt eam partialiter partialitate effectus producat, vtve aliquam eius partem, aut quasi partem, quamuis reliquarum minimam, & imperfectissimam producat. Quæ ratione sol, & homo generant hominem, eumque producant, esto solam eius vnionem producant, eius materia, & forma omnino improductis: ergo etiam vt aliqua res seipsam, aut aliam absolute, & simpliciter conseruet, satis est, vt eam partialitate effectus conseruet: at quæuis res se ipsam conseruat partialiter partialitate effectus per verum, & directum influxum: ergo se ipsam absolute, & simpliciter conseruabit.

Contra primam assertionem nihil opponi potest, quod supra lib. 4. solutum non sit: contra secundam, & tertiam assertionem ex ea legitime deductam opponi potest: si res posset naturaliter durationes suas successiuas producere, posset etiam iis pro aliquo spatio temporis omnino spoliata eas iterum recuperare; & postquam toto hodie verbi gratia non extitit, cras tamen re existere. Consequens est aperte falsum, vt experientia testatur: ergo, &c. Sequela probatur: quia ideo aqua calorem amissum recuperare potest, quia inest ei virtus naturalis producendi calorem: ergo si rei virtus productiua durationum suarum inest, eas semel amissas iterum recuperare naturaliter poterit.

poterit. Verùm inprimis retorqueo argumētum in aduersarios : quia iuxta ipsos , durationes successiuæ non interruptæ rei debentur : at semel interruptæ ei non debentur : ergo similiter durationes non interruptæ à re duranti produci naturaliter poterunt , quin ob id si interruptantur , & semel amittantur , ab ea naturaliter produci possint , aut debeant. Deinde homo & causa potentia visuæ in se , sicuti quævis essentia proprietates suas causat : at homo semel amissa potentia visuæ eam naturaliter recuperare non potest : ergo similiter quamvis res durationum suarum causa sit , non ob id eas semel interruptas iterum continuare poterit. Quod autem aqua calorem amissum recuperare possit , non ideo est , quia eum utcumque producere potest , sed ob specialem actiuitatem aquæ , quæ nobis experientia innotescit. Quod si quis tamen durationes successiuas à re durante non naturaliter , sed solum diuinitus produci posse contendat , ob id nimium cum eo disceptare nolim. Tandem contra hanc assertionem opponi potest , & solet ; conseruationem rei ad solum esse primarium , & indiuisibile rei terminari , & à prima productione non distingui. Verùm huic obiectioni cap. antelapso fusè factum est satis.

CAPVT III.

An aliqua res à causa secunda à se distincta per verum, & directum influxum conseruari possulet?

[15.]

Assero primò : nullus effectus , siue substantialis , siue accidentalis sit , à causa vniuoca creata in conseruari pendet : ita P. Suarez disput. 21. Metaphys. sect. 3. n. 4. Probatur primò : quia duæ res eiusdem speciei , qualescunque sint , inuicem ita comparata esse non possunt , vt quævis earum postulet essentialiter ab altera conseruari : aliàs alterutra ab altera simul , & semel conseruaretur : & sic daretur mutua prioritas à nobis supra impugnata : nec etiam vna sola earum ab alia conseruari essentialiter postulare , aut exigere potest ; cum enim sint eiusdem speciei ambæ , cur vna earum potius , quàm alia eam exigentiam habeat ? Cum ergo ambæ simul eam exigentiam habere nequeant , & altera earum præ alia eam habere nequeat ; sanè neutra eam exigentiam habere poterit. Pendere autem in conseruari ab aliquo est exigere conseruari ab illo : & sic nulla res ab alia eiusdem speciei , siue vniuoca in conseruari pendere poterit. Dñde id ipsum à posteriori suaderi potest : quia homo ab homine productus sine eo conseruatur : & ignis sine igne eum primo producente ; ac calor sine calore à quo primo profectus est , conseruantur : numquam ergo effectus à causa vniuoca in conseruari dependet.

16.]

Assero secundò : quoties effectus est substantialis , numquam à causa æquiuoca creata in conseruari dependet : ita etiam P. Suarez vbi supra , & Capreolus in 2. distinct. 1. quæst. 2. art. 2. ad 4. Probatur : quia aut sermo est de iis substantiis , quæ à solo Deo producuntur : quales sunt Angeli , animi rationales , cæli , elemen-

De act. conseru. corp. natur.

ta , & hæ substantiæ , sicut à causa secunda æquiuoca in fieri , siue primo esse non dependent , ita non est , cur ab iis in conseruari dependent. Aut sermo est de iis substantiis , quæ non à solo Deo , sed etiam ab aliqua causa secunda producuntur , & hæ etiam à causa secunda in conseruari non dependent. Quamuis enim mulus ab equo , velut à causa æquiuoca generetur , ac primò producatur , ab eo tamen in conseruari non dependet , cum sine eo experientia teste conseruetur : & quamuis aurum in visceribus terræ à sole generetur , ac primò producatur , non propterea à sole in conseruari dependet , cum absente sole conseruetur : cur ergo idem de quouis effectui substantiali comparatione cuiusvis cause æquiuocæ dici non debeat ? Ratio à priori huius assertionis à D. Thoma , & Soario ea traditur : quia nunquam vna substantia pendere potest ab alia immediatè , sed tantum medio accidenti , quod saltem inadæquatè in substantiam influat : cum ergo substantia accidenti imperfectior sit , non poterit in conseruari ab influxu accidentis dependere , quantumcunque semel dependenter ab accidenti primò existat. Verùm in primis substantia ab influxu accidentis etiam partiali pendere non potest , vt supra lib. 4. ostendi : quare falsum principium ab his Authoribus assumitur. Deinde eo gratis admissio , non conspicio , cur sicut substantia , non obstante imperfectione accidentis , ab eo in fieri dependet , & etiam ea non obstante ab accidentis influxu etiam in conseruari dependere non possit ? Quare genuina assertionis ratio est , natura substantiarum nobis sensu , & experimento cognita.

Assero tertio : effectus accidentalis interdum à causa æquiuoca in conseruari dependet , interdum vero ab ea in conseruari non dependet : ita P. Suarez supra : prioris generis sunt ; lux , quæ à sole non minus in fieri , quàm in conseruari dependet ; & species intentionales sensuum externorum , quæ etiam ab obiectis , à quibus emittuntur , in conseruari dependent , & absentibus earum obiectis pereunt , & euanescent ; & etiam actus vitales , qui proculdubio non solum in fieri , verum etiam in conseruari à potentiis vitalibus dependent. Posterioris generis sunt , calor , qui à luce in fieri , non tamen in conseruari dependet , & ab igne etiam saltem mediâtè in fieri , nullo modo tamen in conseruari dependet ; impetus , qui ab impellente in fieri , non tamen in conseruari dependet , & absque contactu impellentis aliquantisper perseuerat ; habitus , qui ab actu in fieri , non tamen in conseruari dependet ; ac demum figura , siue forma artificiosa ab artifice eam imprimente nequam dependens. Plura exempla cuius procliuia erunt.

Ratio autem disparitatis inter vtrosque effectus , præter vtriusque naturam nobis sensu , & experimento compertam , ea mihi se se offert : quia accidentia prioris generis contrario carent : vnde , si in conseruari à suis causis non penderent , nunquam naturaliter interire possent. Cur enim lux v. g. vbi sine sole existere possit , semper naturaliter existere , & conseruari nequeat , cum numquam vilius agentis contrarietate impetatur : eadem est ratio de speciebus intentionalibus

17.]

18.]

tentionalibus sensuum extremorum, si qua dantur: eadem etiam de pluribus actibus vitalibus qui omni contrario destituti sunt. Neque enim visio verbi gratia contrarium vllum positum sortitur, nec auditio, neque apprehensio simplex, nec vllus actus vitalis præter iudicium, aut amorem efficacem. Cur autem iudicium, & amor efficax, & cum illis reliqui actus vitales in conseruari à potentiis vitalibus dependant, in aperto est: siquidem sunt actus vitales non solum in fieri, sed etiam in conseruari: neque enim in fieri sunt vitales, & in conseruari sint transeuntes, haud aliter, ac aliquid in fieri homo, & in conseruari equus esse non potest. Cum igitur eiusmodi actus etiam in conseruari sunt vitales; omnis autem vita ab intrinseco esse debeat: sanè ij actus in conseruari ab intrinseco, siue à suis potentiis vitalibus esse debent. Hæc autem ratio in accidentibus prioris generis non militat: neque enim sunt vitales (vt ab hoc vltimo incipiam:) neque etiam contrario carent; siquidem calor contrario gaudet: eademque est ratio de reliquis primis qualitibus; habitus etiam habitui contrariatur: figura quoque oppositam figuram habet, vt constat ex diuisione figuræ in planam, rectam, & curuam, circularem, & non circularem; aliasque, quas mathesis indagat: impetus etiam contrarium habet, quidquid dubitet P. Suarez supra sect. 3. à num. 33. vnus enim impetus alij impetui opponitur, alioque sursum, alio deorsum, alio dextrorsum, alio sinistrorsum agimur.

Videò D. Thomam aliam rationem discriminis tradere inter lucem, & calorem; & ideo hunc retineri ab aqua cessante actione ignis, illam vero ab aëre neutiquam retineri cessante actione solis: Quia, inquit, materia aque est susceptiua caloris ignis secundum eandem rationem, quæ est in igne; aër vero non est susceptiuus luminis secundum eandem rationem, quæ est in sole. Verum hæc ratio nulla ratione sustineri potest, primò: quia lucem aëris lucemque solis diuersæ speciei esse, abique vllò fundamento supponitur; & oppositum longè verisimilius est. Deinde, esto lux aëris à luce solis diuersæ rationis sit; cur vna absque altera conseruari nequeat? sicut impetus ab impellentis contractu diuersæ rationis est, & tamen sine illo conseruari potest, esto ab illo in fieri dependeat. Rursus, lux aëris alteris saltem est eiusdem rationis cum luce ignis, & tamen lux ab actione ignis in fieri dependens sine ea conseruari nequit: ergo similiter quamuis calor aëris sit eiusdem rationis, &c.

Cæterum, præfata ratio aliter intelligi potest vt calorem recipi in aëre secundum eandem rationem, quæ est in igne, sit; non tam vtrumque calorem esse eiusdem speciei, quam calor rem aëris disponere ad formam substantialem ignis: ideoque formam, siue rationem, quæ cum forma sæpè coincidit; formam, inquam, rationemque ignis esse eandem in igne, & in aëre; in illo formaliter, & in actu secundo; in hoc vero radicaliter, & in actu primo ratione suæ dispositionis, quæ ei viam sternat. Vnde mirum non esse, si calor, qui in igne conseruatur, in aëre etiam conseruetur: quod autem in vno semper, in alio aliquantulum tantum conseruetur, ideo est: quia in vno est forma, siue ratio

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

ignis formaliter; in alio vero radicaliter. Cæterum lux non est in hoc sensu in aëre secundum eandem rationem, quæ est in sole; cum non disponat aërem ad recipiendam formam solis. Hanc autem fuisse mentem D. Thomæ docet Suarez vbi supra, & constat ex verbis eiusdem ibi: aër natus non est recipere lumen secundum eandem rationem, secundum quam est in sole: & exponit, vt scilicet recipiat formam solis, quæ est principium luminis: statimque concludit: & ideo quia non habet radicem in aëre, statim cessat lumen cessante actione solis.

Verum nec sic intellecta ratio satisfacit: tum, quia non video quid referat, calorem disponere ad formam substantialem ignis, vt sine concursu ignis conseruari possit: potius etiam, quia disponit ad formam ignis postulare deberet præsentiam ignis, à quo forma ad quam disponit, produci posset: tum etiam, quia impetus & habitus ad nullam formam substantialem disponunt, & tamen conseruantur sine concursu eius, à quo primò producuntur. Cur ergo lux, quamuis ad formam solis non disponat, conseruari tamen nequeat sine concursu solis, à quo primò producitur?

CAPVT IV.

An quavis res à causa prima per immediatum, directumque influxum conseruari possulet?

Quamuis creaturam maximam, & minimam à Deo conseruari constat ex illo Actor. 17. ibi: In ipso viuimus, mouemur, & sumus: & Sapient. 7. ibi: Omnibus mobilibus mobilior est sapientia, attingit autem vbique: & cap. 8. ibi: attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter: & Ioan. 5. Pater meus usque modo operatur: & Pauli ad Coloss. 1. ibi: Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant: & Sapient. 11. quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset, conseruaretur? Quod autem his, & similibus verbis Deus per verum, & immediatum influxum creaturarum omnium causa conseruatiua asseratur, perspicuum est: siquidem Deus asseritur vera, & propria causa conseruatiua creaturarum, cum verba sacræ paginæ in proprio, & vero, non verò in translatio sensu accipienda sint, quoties ratio aliqua oppositum manifestè non suadet: at sola causa immediate conseruatiua vera, & propria causa conseruatiua est, sicut sola causa immediate primò productiua propria causa productiua est, vt supra lib. 3. tr. 1. ostendimus.

Deinde Deum per immediatum, verumque influxum esse causam conseruatiuam omnis creaturæ perspicuè docent Patres: Augustinus lib. 4. de Genesi ad liter. c. 12. Chrysost. hom. 2. in epist. ad Hæbr. Ambrosius lib. 7. in Lucam c. 13. Dionys. de diuinis nominib. cap. 19. Origene lib. 2. Periarcon Damascen. lib. 1. cap. 3. de fide orthodoxa. Prosper sent. 177. ex Augustino vbi supra relato Greg. lib. 2. moral. c. 12. Bern. ferm. 6. in dedicat. Ecclesiæ. Hugo de S. Victore, necnon complu-

res alij, quos mira eruditione referunt Lessius de diuinis perfectionib. lib. 10. cap. 4. & Didacus Ruiz disp. 1. de prouid. sect. 2. Et quidem Patres docuisse Deum conservare creaturas suas per immediatum influxum negari nequit: siquidem passim docent, ita Dei esse conservare creaturas, sicut eius est eas primo creare: ut missis alijs colligere est ex Anselm. explicante locum illum Pauli ad Coloss. 1. supra laudatum ibi: *Omnia in ipso constant; quia sicut omnia creauit, sic omnia continet, & regit*: at Deus per verum, propriumque influxum creaturas omnes primò producit: ergo & conservat.

24. Rursus: conservatiua actio in se essentialiter inuoluit actionem primò productiuam, uti supra cap. 1. manet ostensum: actio autem primò productiuam creaturarum est à Deo: ergo & actio conservatiua earum ab eodem erit: ac proinde Deus immediatè creaturas conservabit. Dices: actio primò productiuam habitus est ab actu: sed conservatio habitus non est ab actu: similiter ergo licet actio primò productiuam creaturæ non sit à Deo, ab eo tamen conservatio creaturæ non esse non poterit. Contra tamen est: quia prima productio habitus eius conservationem non constituit, eo quod prima illa productio cum actu pereat, & simul cum habitu conservato non perseveret: quare eius conservationem constituere non potest, sicut oporteret ad hoc, ut conservatio illa ab actu proficeretur. Cæterum, prima productio cuiusvis creaturæ simul cum creatura perseverat: neque enim Deus à quo exit, nec creatura in quam fertur, pereunt: quare prima illa productio conservationem creaturæ constituit, atque adedò conservatio creaturæ in Deum necessario est referenda.

25. Præterea: tam pendet creaturæ à Deo, quam lux à luminoso, species ab obiecto, & actus vitalis à potentia cui immanet: nec oppositum, nisi cum dedecore diuinæ omnipotentiae potest admitti: præfate autem qualitates à causis creatis, sicut in fieri, sic etiam in conservari dependent; idque per influxum verum, & immediatum: ergo, &c. Vltèrius: ad perfectionem diuinæ voluntatis attinet, ut quod semel decernit, id semper decernat, & nunquam ab eo decernendo cesset; & ad perfectionem similiter diuini intellectus spectat, ut quod semel scit, nunquam non sciat: ergo ad perfectionem diuinæ omnipotentiae spectabit, ut quod primò produxit, postea semper producat, siue conseruet, idque immediatè haud aliter ac immediatè cuncta scit, atque decernit: conseruet, inquam, si res aliunde conservanda sit, nec vlla specialis sit in eius conservatione repugnancia.

26. Demum: nulla creatura conservari potest absque immediato concursu alicuius causæ à se distinctæ: at eo ipso, quod concursus immediatus alicuius causæ postulet, concursus causæ primæ non postulare non poterit: ergo, &c. Maior probatur: tum quia maius, aut certè non minus est, rem conservari, quam primò produci, ut supra ex Chrysostomo, & Ambrosio ostensum est, & de se apertissimum sit: at ad primam productionem cuiusvis creaturæ concursus immediatus alicuius causæ requiritur: aliàs creatura non esset, sed potius quid increatum: ergo & ad eius conservationem. Tum etiam: quia si creatura ex suppo-

sitione, quod primò sit, postea à nulla causa conservatur: ergo ex suppositione, quod ab alio primò sit, postea à se erit: ergo ex suppositione, quod primò sit, postea non esse non poterit: sicut si absolute à se esset, absolute non esse non posset, ut in Deo cernere est. Tum demum: quia si creatura aliqua sine concursu vllius causæ conservari posset, sane sine eo primò esse posset: at hoc posterius supra conditionem creaturæ est: ergo & illud prius. Minor vero principalis syllogismi suadet, primò: quia plures creaturæ sunt, quæ à nulla secunda causa pendere possunt, ut Angeli, cæli, animi rationales: ergo si hæc ad sui conservationem influxum alicuius causæ postularent, causæ primæ influxum postulabunt. Secundò: quia eo ipso, quod aliquid in fieri à concursu causæ alicuius secundæ pendeat, à concursu etiam causæ primæ in fieri necessario pendet, ut supra lib. 4. demonstratum manet: similiter ergo hoc ipso, quod aliquid in conservari à concursu alicuius causæ secundæ pendeat, eumque postulet, sane & concursus causæ primæ ad sui conservationem non postulare non poterit.

Obiicies primò: non est de conceptu creaturæ pendere ab influxu immediato alicuius causæ à se distinctæ in conservari: ergo absque immediato influxu causæ etiam primæ conservari poterit. Consequentia perspicua est: antecedens probatur: quia ut creatura quæ est talis, sit ens ab alio, & non à se; satis est, ut in fieri ab alio pendeat: ergo necesse non est, ut in conservari ab alio pendeat. Obiicies secundo: quia cōcursus immediatus causæ etiam primæ ad conservationem rerum superfluous videtur: ergo non est, cur res absque eo concursu conservari nequeat. Antecedens probatur: quia ex suppositione, quod res creata semel esse accipiant, illud seipsis retinere poterunt: id enim ad soliditatem, & firmitatem iis congenitam attinere videtur: & quidem ipsæ res semel productæ seipsas esse suo spoliare non possunt, neque seipsis per se in nihilum redigi possunt; natura enim malum intendere, suamve destructionem moliri nequit: ergo seorsim ab actione alicuius contrarij res creata à se ipsis conservari poterunt. Obiicies tertio: ad perfectionem artificis creati attinet, ut ea moliri, & fabricare possit, quæ semel ab eo facta, postea absque eius actione subsistant: ergo id ipsum ad perfectionem summi artificis, spectare etiam videtur. Obiicies quarto: verba illa Genesis 2. cap. ibi: *Et requieuit Deus ab universo opere, quod paraverat*: ubi requies ab operibus primo productis denotat, Deum ab iis conservandis supersedere, ac proinde ea se ipsis conservari.

Ad primum respondeo, negato antecedenti: ad eius probationem; quod in fieri ab alterius influxu dependet, id ipsum conservari ab alterius etiam influxu dependens esse debet, & alterum ad alterum necessario consequitur, & numero pene superiori ostendimus: cum ergo de ratione creaturæ sit dependentia ab alio in fieri, sane dependentia ab alio in conservari ab ea aliena esse nequit. Ad secundum respondeo: soliditas illa, & firmitas rerum creatarum in suo esse, quanta quanta sit, finita est, atque adedò manutinentia, & conservatione primi artificis eget: quod si primus artifex ab iis conservandis, & manutendis supersederet, certè in nihilum evanescerent; non quia ipsæ se destruerent, sed

sed quia concursus primæ causæ, cui intrinsicæ sunt, & à quo dependent, subtractus est; haud secus, ac absque actione vilius contrarij lux in absentia solis cum tenebris illico commutatur. Ad tertium respondeo; potius ad perfectionem supremi artificis attingere, ut opus ab ipso factum sine eo subsistere nequeat, & sine eius concursu statim difluat, & dissoluatur; id enim operis ab opifice, maioremque eius potentiam arguit: in creatis autem posse aliquid facere, quod sine concursu causæ facientis contineri, & permanere possit; hæc, inquam, independentia operis perfectionem formaliter, & immediate, ac proinde opificis, à quo opus progreditur, perfectionem mediate extollit, & commendat: ceterum imperfectionem opificis immediate, & formaliter arguit: unde ea independentia est perfectio coniuncta cum imperfectione, non vero simpliciter simplex: quid mirum ergo, si in Deum nequeat quadrare? Ad quartum respondeo, verba illa Genes. 2. cap. intelligenda esse de requie ab operibus de nouo condendis, non vero ab iis, quæ semel condita sunt, conseruandis. Et quidem ea sic explicat Ambrosius lib. 7. in Lucam cap. 13. ibi: *Denique, ut Deus ab operibus mundi quiescat, non ab operibus cuius sempiterna, & iugis operatio est, sicut Filius ait: Pater usque modo operatur, & ego operor, &c.* Sic etiam ea explicat Augustinus de Genes. ad liter. cap. 12.

CAPUT V.

An res minori influxu egeant, ut conseruentur, quam ut primò producantur?

29.

HActenus vidimus, nihil conseruari posse absque influxu immediato, & directo alicuius causæ, à quâ pendeat. Illud modo accurate examinandum est, an saltem minori influxu ad sui conseruationem, quam ad sui primam productionem res reliquæ egeant. Nonnulli, quos Lessius lib. 10. de diuin. perfect. cap. 4. & Arriaga disp. 10. Physicor. sect. 1. referunt & refellunt, partem tuentur affirmantem. Pro quâ distinguunt tria genera entium: alia aded imperfecta, ut à causis creatis in fieri, & conseruari dependeant, qualia sunt, lumen, species intentionalis, & actus intellectus, &c. alia vero, quæ à causis creatis in fieri, non tamen in conseruari dependent, ut color, calor, forma substantialis, eius vnio, &c. & alia demum, quæ à causis creatis nec in esse, nec in conseruari pendunt, qualia sunt Angelus, animus rationalis, creatura cœlestis, & elementaris: hæc duo genera entis, inquit, ratione suæ perfectionis minori influxu ad sui conseruationem, quam ad primam sui productionem postulant, eo quod Deus quæ simul cum creaturis produxit, solo concursu generali, sine vilo causarum creaturarum concursu, conseruet; quæ vero se solo produxit, minori quidem concursu conseruet.

30.

Verum, hæc sententia nullatenus sustineri potest, primò: quia, ut supra ex Chrysostom. & Ambrosio ostendimus, & ex ipsa actionis conseruationis definitione perspicuum est, non minus est rem conseruare, quam eam primò facere: ergo minor influxus ad vnum, quam ad aliud sufficere

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

non potest. Secundo: quia concursus generalis se solo ad effectus alicuius conseruationem insufficientis est: ergo ex hoc capite minor influxus ad eam, quam ad primam productionem satis esse non poterit. Antecedens probatur: tum quia aliàs concursus vniuersalis ad primam rei productionem sufficere posset se solo: nec qui hoc assereret ab aduersariis vllatenus reuinci posset: tum quia concursus vniuersalis est concursus partialis simul cum particulari in vnum totalem coalescens; siue, quod perinde est, pars concursus, eiusque dimidijs: at pars concursus ad conseruationem effectus se solo sufficere non potest, sicut pars intrinseca alicuius totius ad totius conseruationem insufficientis est. Tum demum: quia concursus vniuersalis est concursus indeterminatus, qui ut ad aliquem effectum præ alio determinetur: concursui particulari sociandus est: at solus concursus indeterminatus ad conseruationem effectus insufficientis est: sicut eleuatio folium de se indeterminata ad hunc, aut illum sonum se sola sufficere nequit ad conseruationem alicuius soni determinati præ alio. Tertiò: quia nullus effectus creatus est, qui à Deo non pendeat tantum saltem, quantum lux à luminoso, aut species intentionalis ab obiecto dependet: at lux æquè potenti influxu à sole fit, & conseruatur; & species intentionalis similiter: ergo & quiuis effectus creatus æquè forti, ac potenti influxu à Deo fit, & conseruatur; atque adeo non minori, sicut hi Authores comminiscuntur. Et quidem, sicut Deus in conseruatione nonnullorum effectuum concursum suum minuit, eadem ratione dici posset, solem in conseruatione lucis actionem suam attenuare, & obiectum in conseruatione imaginum, quas in potentiam diffundit.

Quartò: quia quod aiunt, res ipsas secundi, & tertij generis semetipsas conseruare, adeoque minori influxu causæ à se distinctæ indigere: hoc, inquam, ipsis nullatenus proficit; aut enim se conseruant per concursum verum, propriumque: aut sine vilo concursu, & ratione solius firmitatis, & soliditatis sibi congenitæ: quæ ratione, inquit, rupes se conseruat loco, eoque se depelli non sustinet. Secundum quidem falsum est: quia conseruari aliquid à se sine vilo concursu sui in semetipsum est proprium solius Dei, qui à se sine vilo concursu sui in semetipsum conseruatur, & permanet in esse: altiorisque rationis est huiusmodi conseruatio, quam ut vlli creaturæ conuenire possit. Exemplum autem rupis non vrget: quia rupes loco se conseruat per veram actionem, qua impetum se mouentis, aut mouere eonantis frangit. Primum vero, quamuis aliqua ex parte verum esse possit, ut supra ostendimus, tamen iis prodesse non potest: quia si res per verum influxum se conseruat, cum tamen per verum influxum se primò producere nequeat: ergo iam ad conseruationem rei minor influxus, quam ad eius primam productionem requiri non potest, sed potius æqualis: ita tamen, ut influxus, quo res primò producit, sit à causa rei ab ea distincta: is vero influxus, quo res conseruatur, partim sit à causa rei, partim à re ipsa: quod non tantum est concursus rei conseruandæ necessarium minuere, quam eum paulo aliter distribuere.

X 3 Quintò:

32. Quintò : quia si ad conseruationem effectus minor influxus, quàm ad eius primam productionem sufficit, ob perfectionem effectus; non esset, cur effectus aliquis aded perfectus esse non posset, venullo influxu ad sui conseruationem indigeret. Consequens est absurdum, & ab aduersariis non admittitur: ergo, &c. Maior probatur à paritate rationis: quia eo ipso, quodd effectus aliquis ob suam perfectionem, siue influxum suæ causæ aliquandiu conseruari posset, vt cernere est in calore; non est, cur crescente perfectione alicuius, non possit semper conseruari sine influxu causæ, à quo primo producit: quâ ratione artificiosa æri impressa, sine actuali influxu artificis semper perseuerat, quin vlla vetustate aboleri possit, nisi contrarium aliquod positium interueniat: ergo similiter in præsentī, &c. Sextò, & vltimò: quia cum dicitur ab aduersariis, rem aliquam se ipsam conseruare, & sic minuere, ac tenuare concursum causæ in eam influentis; ea conseruatio, aut terminatur ad esse primum ipsius rei, aut ad esse secundarium durationum, per quas tempori labenti collabitur; si primum; ergo res secundum esse primum à se omnino indistinctum, à semetipso conseruatur, siue à se ipso est: cum ergo esse ab aliquo in creatis non nisi per veram causalitatem vsu veniat, soliusque Dei sit esse à se, quin causa sui sit: sanè res illa, sicut à se pro momentis suæ conseruationis est, ita à seipsa causatur, sui que ipsius vera causa est, quod apertè falsum est: eo que admisso, non video, cur negari posset, rem se ipsam primo producere posse: si secundum, ergo non requiritur minor influxus ad conseruationem rei, quàm ad primam eius productionem: & enim sicut res producit durationem, quâ conseruatur: ita similiter producit durationem, quâ pro instanti primæ suæ productionis gaudet: igitur non est, cur vna productio, potius quàm altera concursum causarum in rem conseruatam minuat, aut extenuet.

33. Obiiciunt primò aduersarij, quod aliqua res magis, alia vero minus conseruentur, non potest non refundi in vim intrinsicam se conseruandi rerum ipsarum in aliquibus maiorem, in aliis minorem: ergo res ea virtute pollet, ac proinde ratione illius minori influxu causæ primæ, aut etiam secundæ ad sui conseruationem egent. Antecedens probatur: tum quia aliàs tota rerum duratio in solam Dei voluntatem reuocanda esset: tum etiam, quia aliàs dici posset, productionem vnus ignis verbi gratia ab alio in passo sibi applicato, non in actiuitatem ignis, sed in solam energiam causæ primæ refundi posse: sicut quod rei alicuius productionem talis, tantaque conseruatio infallibiliter sequatur, in influxum solius causæ primæ, non vero in vim sui conseruationis rei congenitam reuocatur: vnde tota causarum secundarum vis, & energia de medio tollitur. Tum demum: quia ad appetitum sequitur facultas, & potentia ad id, quod appetitur; quâ ratione, quia grauias, & leuias centrum naturaliter appetunt, facultas se mouendi in centrum, grauitas nimirum, & leuitas à natura ingenerata est: ac omnis res conseruationem sui innatè appetit: nulla ergo non habet potentiam, & facultatem ad sui conseruationem. Obiiciunt secundò aduersarij: si Deus solo concursu vniuersali, & indeterminato effectus creatos conserua-

re non posset, & ad influxu determinato, & particulari indigeret, sanè habitus vitiosos ea ratione conseruaret. Consequens est absurdum: quia sicut eos primò producere per se nequit, ita & per se illos conseruare non sustinet.

Verum, hæc momenti non sunt. Primum enim si quid probat, certè non aliud, quàm res creatas conseruare semetipsas inadæquate: quod nostræ sententiæ non aduersatur, nec contrariæ quicquam conducit. Secundum autem facile solui potest concessa sequela: consequens vero non magis absurdum est, quàm quod Deus ad ipsum actum peccati immediatè concurrat: sicut enim hoc ad munus Authoris naturæ pertinet; ita similiter & conseruare effectus physicos, quamuis noxios, ab iis relictos: nisi fortè quis velit, ipsam voluntatem humanam instar causæ particularis, & determinatè eos conseruare. Diei, effectus physicos, quia effectus morales actuum prauorum, nimirum peccata habitualia Deus nullatenus conseruare potest. An autem Deus habitus illos vitiosos per se primo infundere possit, aded constans non est: & pars affirmatiua saltem non est improbabilis

34

TRACTATVS V.

De actione destructiua corporis naturalis.

CAPVT PRIMVM.

An destructione formæ substantialis constituentis corpus naturale, aut cuiusvis alterius prior esse debeat generatio formæ oppositæ?

IN SENSO vniuersim loquendo, generationem vnus formæ, eiusque introductionem non esse priorem, aut posteriorem tempore destructione, aut expulsiōe alterius, sed vtramque esse simul tempore: quia si generatio, & introductio vnus formæ esset prior tempore destructione, & exclusiōe alterius, sanè esset subiectum in aliquo instanti cum vtraque forma; amore verbi gratia & odio; assensu, & dissensu; peccato, & gratia forma humana, & cadauerica: quod cum earum formarum impossibilitate non cohereret: si vero è contrario destructio, ac exclusio vnus formæ esset prior tempore introductione alterius, certè in aliquo instanti esset subiectum sine vtraque forma, materia prima v. g. sine forma humana, aut cadauerica, aliæ quacunque, & aqua sine frigore, aut calore: quod quantum repugnet, quis non videat?

Huic doctrinæ dissentit Lorca in 1. 2. c. 2. d. 4. de gratia ibique docet, in moralibus duas formas impossibiles, peccatum scilicet, & gratiam in primo instanti reali iustificationis simul esse, & introductionem gratiæ priorem tempore esse, quàm expulsiōem peccati: quia introductio gratiæ est prior naturæ exclusiōe peccati, eaque nullo modo posterior, eiusve effectus est: igitur introductio

introducō gratiæ in tempore antecedit exclusiōnem peccati, atque adeo gratia, & peccatum in aliquo instanti sunt simul. Antecedens perspicuum est: consequentia probatur: quia ideo in physicis introducō vnus formæ non est prior tempore exclusiōne alterius, & neutra forma, calor verbi gratia & frigus in eodem instanti reali componuntur, quia introducō caloris non est solū prior natura expulsiōne frigoris, verum etiam ordine naturæ posterior: atque adeo non est, cur sit prior tempore vna respectu alterius, quā tempore posterior: cum ergo tempore prior, & etiam posterior vna respectu alterius esse non possit, sanè vna simul cum tempore cum alia non esse non poterit. At in moralibus hæc mutua prioritas non reperitur: ergo non est, cur in iis vnus formæ expulsiō, & alterius introducō sint simul tempore. Tum etiam gratia in primo instanti pugnat cum peccato: ergo in primo instanti gratia, & peccatum sunt simul: aliā qua ratione pugnare possent?

3. Verū, hæc sententia parum probabilis est, primò: quia ex ea sequeretur, aliquem esse simul iustum, & iniustum; peccatorem, & non peccatorem; amicum, & inimicum Dei; contra illud Ioan. epist. 1. cap. 3. ibi: *omnis, qui in eo manet, non peccat; & omnis, qui peccat, non videt eum, nec cognovit eum.* Secundo: quia sicut gratia in primo iustificatiōis instanti cum peccato pugnat, ita etiam amor cum odio, assensus cum dissenso, & calor cum frigore in primo instanti pugnat: at amor, & odium; assensus, & dissenso; calor, & frigus ob id in eodem instanti reali componi non debent. Tertiò: quia mutua illa prioritas inter introducōnem vnus formæ, & expulsiōnem alterius omnino repugnat: & quamvis possibilis sit, non est, cur in physicis potius, quā in moralibus adstruenda sit, & quamvis in vni, & non alteris adstruatur, ad præsens institutum nullatenus deferre potest: siquidem prioritas naturæ longè diuersæ rationis est à prioritate temporis, nec hæc ex illa rectè deducitur, vt vel ipse aduersarius fateri debet: quippe iuxta cuius principia in physicis introducō vnus formæ est reciproce prior, & posterior natura exclusiōne alterius, & tamen ea tempore prior, & posterior non est, sed cum ea simul tempore: quantumvis ergo in moralibus introducō gratiæ sit omnino prior natura, & nullo modo posterior natura expulsiōne peccati, & in hoc ab introducōne, & expulsiōne formarum physicarum differat; non propterea ea prior tempore, & non posterior simul censenda est: atque adeo gratia simul cum peccato in primo iustificatiōis instanti coherere non poterit. Hinc ad argumenta Lorcitana constat, quæ certè ex non animaduersa natura prioritatis, & posterioritatis naturæ procedunt, vt rectè animaduertit P. Hurtado disput. 8. physicor. sect. 9.

4. Censeo secundo cum plerisque Philosophis, generatiōem, & introducōnem vnus formæ, vniuersim etiam loquendo, destructiōne, & expulsiōne alterius priorē natura, siue ratione esse. Primò: quia ideo absolute vna forma in subiecto esse definit, quia alia in illud introducitur, & non è conuerso: igitur introducō vnus formæ expulsiōne alterius natura, & ratione prior est: qua ratione prius natura obiectum est in se quodammodo, quā sciat, priusque scitur, quā ama-

tur: quia ideo obiectum scitur, quia quodammodo est, ideoque amatur, quia scitur, non è conuerso. Secundo: quia aquæ verbi gratia frigiditas naturaliter debetur, ab eaque appetitu innato expolitur: igitur nequit Deus naturaliter aquam frigiditate implere, quin eam qualitate contraria, calore nimirum, affectam præuideat: ergo prius videt Deus calorem in aqua existentem, quā frigus ab ea destructum: igitur introducō caloris destructiōne frigoris prior natura est, aliā cur à Deo prius natura prospiceretur. Tertiò ad hominem contra eos, qui libertatem immediatam cuius omisiōni denegant, eamque in solo acta positiōe posse esse tueri: quia omisiō odij nequit esse prior natura produciōne amoris, aut etiam simul natura cum ipsa: igitur ea posterior natura solū esse poterit: ac proinde cuiusvis alterius formæ expulsiō introducōne formæ contrariæ posterior erit, & hæc illa prior. Consequentia perspicua est: antecedens probatur: quia si omisiō odij produciōnem amoris antecederet, aut comitaretur, eaque posterior non esset, sanè omisiō odij immediatè libera esset, cum nullum principium secum essentialiter connexum præsupponere posset, si quod enim præsupponeret, maximè produciōnem amoris. Consequens autem ab aduersariis minimè admittitur, nec admittendum est, vt in Metaphysica ostendamus. Quartò demum: quia vna forma aliam expellit, vt experientia notum est, nec non paritate vnus corporis aliud à loco expellens: at si vna forma prout introducta expulsiōnem alterius non antecederet, eiusque causa non esset, alteram non expelleret: ergo &c. Minor probatur: quia cum vna forma antecederet ad introducōnem alterius intelligitur expulsa, aut certè concomitantè cum introducōne alterius, & independentè ab illa intelligitur expulsa; non est, cur ab alia expelli dicatur: qua ratione si pro priori ad introducōnem caloris in aëre, aut certè concomitantè cum illa, & independentè ab illa lux ab aëre expellatur, sanè lux à calore expulsa dici nequibit: igitur vt vna forma ab alia expelli, & hanc illam expellere censeatur, opus est, vt introducō vnus expulsiōnem alterius naturā antecuerat.

Obiiciunt primò: quoties corpus aliquod motu locali, & ordinem temporis concernente, de loco ad locum, siue de termino à quo, ad terminum ad quem mouetur, prius tempore recedit ab vno loco, quā accedit ad alium distantem: similiter ergo, quoties subiectum aliquod motu alteratiōnis verbi gratia ordinem naturæ, & causalitatis concernente, ab vna forma ad aliam, ab vnoque termino ad alium mouetur, prius natura ab vna forma recedit, quā ad aliam accedat. Obiiciunt secundo: prius natura, quā subiectum suscipiat aliquam formam, debet esse proximè expeditum ad eius suscepiōnem: igitur prius quā illam suscipiat, debet habere carentiam impedimentorum, siue, quod perinde est, esse non impeditum ad eius suscepiōnem: cum ergo forma opposita sit impedimentum ad nouæ illius formæ suscepiōnem, sanè prius natura debet intelligi cum carentia formæ oppositæ, quā alteram formam de nouo suscipiat.

Obiiciunt tertiò: quando ob impetum, & violentiam irruentis aëris fenestra aperitur, ideo aër ingreditur, quia fenestra aperta est, vt sensu,

& experientia notissimum videtur: ergo prius natura vnum corpus locum deserit, quam aliud illum occupet: ergo similiter prius natura subiectum pristinam formam deserit, quam nouam suscipiat. Obiicies quartò: natura per se, & velut finem intendit generationem formæ, utpote quæ naturæ bonum est: corruptionem verò formæ impossibilem non propter se, aut velut finem intendit, cum malum sit, sed propter aliud, & velut medium ad generationem alterius formæ utile: at executio mediij ordine naturæ prior est assequutione finis, cum finem nisi per media assequi nemo possit: igitur destructio vnius formæ prior natura est generatione alterius. Confirmatur, & declaratur: licet in intentione diuina sit prior introductio nouæ formæ, quam pristinae expulsio, & non nisi ex intentione nouæ formæ Deus decreto suo efficaci pristinam expellat, tamen expulsio pristinae formæ quasi in executione, & in facto esse debet esse prior natura introductione nouæ formæ: ideòque Deus censendus est, introducere nouam formam, quia ei per expulsionem pristinae formæ locum in subiecto præparauit: qua ratione, si quis Regis aduentum sperans, e domo habitatores illius eieceret, ut hospitium Regi præpararet, sanè in eo euentu, quantumuis aduentus Regis, eiusque in domum hospitij causa receptio in intentione prior esset, quam aliorum e domo eiectio, tamen in executione, & quasi in facto esse, prior natura esset aliorum eiectio, quam Regis susceptio: ideòque re ipsa quis Regem in domum susceperet, quia alios eiecit.

7. Obiicies quintò: dispositio vltima ad formam ignis suapte natura immediatè postulat tam introductionem formæ ignis, quam expulsionem formæ ligni: igitur ad exigentiam illius dispositionis pro eodem posteriori signo naturæ & forma ignis introduci, & forma ligni expelli poterit: ac proinde introductio vnius, & expulsio alterius simul natura intelligi poterunt, ac debent. Consequentia perspicua est: quia ideo pro signo naturæ dispositionem vltimam, calorem ut octo verbi gratia immediatè subsequente forma ignis introducit, quia dispositio vltima eam immediatè postulat: cum ergo etiam expulsionem formæ ligni non minus immediatè postulet, non erit, cur in eodem naturæ signo forma ligni non expellatur? Antecedens verò probatur: quia dispositio vltima ad formam ignis est impossibile naturaliter cum forma ligni: igitur eius expulsio immediatè postulat, haud secus, ac introductionem formæ ignis immediatè postulat, quia cum ea naturaliter connexa est. Et quidem P. Suarez disp. 27. Metaphys. sect. 2. num. 21. in suspensio relinquit, an expulsio formæ vnius, alterius introductionem sequatur, vel potius comitetur: sed earum concomitantiam destinatè affirmat. t. 3. de gratia lib. 7. cap. 14. num. 8.

8. Confirmatur, & declaratur: ideo introductio formæ accidentalis, alterius etiam accidentali expulsionem, seu destructionem prior est: quia altera à subiecto sibi cognato, eamque exigenti non nisi ob alicuius contrariam exigentiam expelli debet: nihil autem est, quod eam expelli postulet, nisi introductio nouæ formæ accidentalis sibi opposita: at in formis substantialibus præter introductionem nouæ formæ aliud est, quod pri-

stinae formæ expulsionem postulet, nimirum expulsio dispositionum accidentalium sine quibus pristina forma esse, aut conservari in subiecto nequit: ergo non est, cur introductio vnius formæ substantialis alterius expulsionem, siue destructionem natura prior sit, ad eiusve exigentiam fiat. Obiicies denique sextò Angelicum Præceptorem 1. 2. quæst. 113. art. 8. ibi: *ex parte Solis prius est illuminare, quam tenebras remouere; ex parte vero aeris prius purgari tenebris, quam consequi lumen ordine nature; licet utrumque sit simul tempore*: tum sic, prius natura, quam in aërem lux introducat, tenebræ luci oppositæ ab aëre expelluntur: similiter igitur priusquam quæuis alia forma in subiectum introducat, forma opposita à subiecto expelli debet.

Ad primum respondeo: prioritas temporis longè diuersæ rationis est à prioritate naturæ: quare perperam ab vna ad aliam in præsentia arguitur. Illud tamen negari non potest, nec debet, sicut recessus ab vno loco est prior tempore accessu ad alium locum distantem, ita similiter recessus subiecti ab vna forma esse priorem ratione nostræ accessu ad alium; nimirum si hic accessus, & recessus, qui in motu alterationis verbi gratia vsuuenit, accipiat per similitudinem, & analogiam ad eum accessum, & recessum, qui in motu locali, siue latione accidit: similitudo enim, & analogia cum prioritate vera, & reali prioritas quædam rationis est. Caterùm, si de prioritate naturæ sermo sit, recessus ab vna forma prior natura non est accessu ad aliam, ut nostræ rationes suadent.

Ad secundum respondeo, impedimentum ad formam aliquam introducendam duplex esse; consequens nimirum, & antecedens: impedimentum consequens est carentia ipsius formæ introducendæ, aut quiduis aliud cum ea formaliter impossibile, qualis est forma contraria, aut consecutiue cum ea impossibile, ut carentia proprietatum formæ: impedimentum antecedens est carentia alicuius prærequisiti, aut principij necessarij ad introductionem formæ, aut quidpiam aliud eiuscemodi carentiam inferens, qualis est carentia approximationis passi cum agente, aut positiva distantia passi eam approximationem inferens. Quo posito: subiectum prius natura intelligitur expeditum in actu primo, siue, quod perinde est, cum carentia cuiusuis impedimenti antecedentis, quam forma in illud introducat: at ante talem introductionem non debet esse pro priori naturæ expeditum in actu secundo, siue cum carentia cuiusuis impedimenti consequentis: siquidem carentia ipsius formæ est impedimentum consequens introductionis formæ; & tamen carentia huius impedimenti introductione formæ prior natura non est, cum nihil aliud sit, quam ipsa forma, siue carentia carentiæ formæ: eademque ratione carentia proprietatum animæ, intellectus nimirum & voluntatis est impedimentum consequens productionem animæ, & tamen hoc impedimentum pro priori ad productionem causæ auferri non debet: alias pro eo priori proprietates animæ produci deberent: cum ergo forma contraria inter impedimenta consequentia formæ introducendæ connumeranda sit, sanè ante introductionem formæ prius natura expelli non debet.

Ad tertium responderi communiter solet: operationem

9.

10.

11.

tionem fenestram non esse posteriorem natura ingressu aëris, eo quod non fiat ab ingressu aëris, sed ab impetu impresso fenestram: quare apertionem fenestram in genere causae dispositivae, & remouentis prohibens erit prior natura ingressu aëris: hoc ordine, ut impetus aëris fenestram verberantis primo loco fiat, secundo apertio fenestram, tertio ingressus aëris. Verum mihi cum ingeniosis recentioribus longè magis placet, ingressum aëris esse priorem natura apertione fenestram, priusque natura aërem occupare fenestram spatium, quam fenestram illud sui apertione deferat; haud secus, ac prius natura subiectum aliquod nouam formam consequitur, quam antiquam dimittat. Quod in hunc modum suadeo: quoties vnum corpus impulsu, & motione sui aliud corpus sibi contiguum mouet, atque impellit, prius natura vnum corpus mouet, atque impellit, quam aliud moueatur, & impellatur: quia ratione prima superficies lapidis in altum proiecti prius mouetur, & impellitur, quam secunda superficies, &c. & funiculo moto prius natura prima eius pars mouetur, & impellitur, quam sequentes: nimirum quia prima superficies lapidis à me mota, atque impulsa sequentes mouet, & impellit: & prima funiculi pars mota, & impulsa reliquas suo ordine mouet, & impellit: at aër motu, & impulsione sui fenestram mouet, & impellit: ergo prius naturam mouetur, & impellitur, quam fenestram moueatur, aut impellatur: cum ergo moueri aërem sit antiquum locum deferere, & locum fenestram de nouo occupare; moueri-que fenestram sit idem, ac locum suum deferere, & nouum locum à priori distinctum occupare; sanè prius natura aër locum fenestram occupabit, quam fenestram eum deferret: quod si fenestram non impetu irruentis aëris, sed manu vltro eam retrahentis aperitur, diuerso modo de ea apertione philosophandum est, siquidem primo loco fenestram ab eam recludente impetum accipit, secundo loco aperitur, tertio verò aër in locum fenestram succedit, & ingreditur, ne vacuum in rerum natura reperiatur.

12. Ad quartum: natura intendit per se, & velut finem primarium generationem, & introductionem nouae formae, secus verò corruptionem, & expulsionem formae pristinae: ceterum inde non fit corruptionem, expulsionemque pristinae formae velut medium à natura intendi, sed tantum eam intendi velut finem secundarium ob connectionem, quam cum eius fine primario sibi vendicat. Qua ratione qui intendit immoderatum ciborum esum, ex quo mors necessario sequutura est, mortem quidem secundario, & virtualiter intendit, non tamen velut medium ad cibos edendos. Ad confirmationem autem quartae obiectionis dicendum est: aduentus Regis, eiusque in domum susceptio in intentione quidem prior est, quam aliorum à domo eiectionis: at verò in executione, & facto esse natura prior esse non potest: quia ut susceptio Regis in domum hospitum aliorum ab ea expulsionem prior natura esset, susceptio, & expulsio eodem instanti reali esse deberent, cum prius, & posterius instans natura in eodem instanti temporis necessatio sint: at susceptio illa, & expulsio non sunt in eodem instanti reali, sed prius tempore est eiectionis aliorum, quam Principis receptio: igitur haec illius causa esse nequit, si quoad executionem, & facto esse ser-

mo sit: haec autem ratio in introductione vnius formae, & expulsionem alterius non militat, cum vtraque in eodem instanti reali sint. Deinde: si ut intuitu, & intentione Regis in hospitium suscipiendi pro priori naturae quis alios à domo eiecere decernit efficaciter; sic etiam Deus ex intentione nouae formae pro priori naturae efficaciter decerneret expellere pristinam; eaque doctrina, & paritas vniuersaliter valeret: sanè ex intentione amoris nostri liberi idem Deus pro priori naturae odium expellere efficaciter statueret, & similiter etiam ex intentione peccati in animam introducendi, pro priori gratiam expellere efficaciter decerneret. Consequens est absurdum: quia alterum horum libertatem odio habendi, aut etiam, si mauis, amandi in nobis euerteret: alterum verò faceret Deum autorem peccati, nec non iniustum eius punitorem; cum nimirum qui ante peccatum eiusque ut futuri scientiam, illud puniret.

Ad quintum respondeo negato antecedenti: ad eius probationem: dispositio vltima ad formam ignis non est immediatè, & formaliter incompossibilis cum forma ligni, sed tantum media forma ignis, & media expulsionem dispositionum ad formam ligni, cum quibus connectitur, & quas necessaria, & naturali sequela infert. Quare si per impossibile, & supernaturaliter Deus dispositionem vltimam formae ignis cum forma ligni in eadem materia componeret, miraculum non esset in eo, quod dispositio vltima ad formam ignis cum forma ligni in eodem subiecto simul esset; sed in eo, quod forma ignis simul cum forma ligni esset; aut in eo, quod expulsis dispositionibus ad formam ligni, adhuc ea in materia perseveraret: igitur signum est, dispositionem ad formam ignis solum media forma ignis, aut expulsionem dispositionum ad formam ligni cum hac in eodem subiecto pugnare. Ad confirmationem quinti argumenti dicendum est: dispositio vltima ad formam ignis eius introductionem immediatè postulat: vnde eiusmodi introductio est in secundo signo post illud. Deinde, vltima illa dispositio immediatè etiam postulat expulsionem dispositionum ad formam ligni; vnde ea expulsio est etiam in eodem secundo signo post vltimam dispositionem ad ignem: expulsio autem formae ligni est in signo sequenti expulsionem dispositionum ligni: ergo est in tertio signo post dispositionem vltimam ad formam ignis: at introductio formae ignis nequit esse in secundo signo, & expulsio formae ligni in tertio, quin illa haec prior sit. Quare aduersarij ex eo, quod expulsio dispositionum ad pristinam formam, eiusdem formae expulsionem postulet, perperam colligunt, introductionem nouae formae eam non exigere, eiusque causam non esse; cum potius oppositum colligere possent, & deberent: ut ex calculatione iam iam à nobis facta perspicuum est.

Ad vltimum respondeo: D. Thomas eo loci tantum intendit, ex parte Solis prius natura esse illuminare inchoatiue, siue, quod perinde est, producere lucem in aëre, quam tenebras ab aëre perfectè remouere per vnionem lucis cum aëre; quod verissimum est, cum productio terminum natura antecedit: ex parte verò aëris prius à conuerso esse purgari inchoatiue à tenebris per productionem lucis, quam perfectè consequi lucem per eius vnionem in facto esse, quod eadem ratione verum

verum non esse nequit. Hanc autem esse mentem S. Thomæ ex eo constat : quia si illuminare aërem , & hunc purgari à tenebris perfectè , & formaliter sumuntur , idem omnino sunt : quid enim esse potest carentia tenebrarum in aëre , quàm lucis introductio : ac proinde alterum altero prius prioritate naturæ , siue causalitatis esse nequit : igitur ut alterum altero natura prius esse possit , alterum inchoatiuè , & alterum perfectè iam ex parte Solis , iam ex parte aëris sumi debet. Sciscitabitur fortasse aliquis : an duæ formæ oppositæ tales sint non solum ut vnitæ , verum etiam ut receptæ ? Quæstio hæc in nostra sententia non distinguente vnionem à receptione formæ locum habere non potest : In opposita respondendum est affirmatiuè : siquidem vna materia non habet potentiam passiuam ad sustentandas , & recipiendas duas formas verbi gratia formam equi , & formam leonis : igitur vna earum ut recepta cum educatione , & receptione alterius impossibilis est : ac proinde , ut receptæ opponuntur. Deinde non est , cur magis vnio vnus formæ cum vnione alterius , quàm receptio vnus formæ cum alterius receptione opponantur : igitur formæ non minus ut receptæ , quàm ut vnitæ opponuntur.

CAPVT II.

An accidentia aliqua corporis naturalis destructi , atque corrupti manent in genito ?

15. **I**dest : an in obitu hominis verbi gratia eiusque in vile cadauer conuersione fiat resolutio vsque ad materiam primam ; ita ut nihil hominis in cadauere præter solam materiam primam super sit ? In qua quæstione partem affirmantem Thomistæ , negant. Doctores nostræ Societatis tuentur : & quidem experientia ipsa nostris fauere , & aduersariis aperto Marte refragari videtur. Equis enim homini , & cadaueri plura accidentia communia esse non cernat ? An non ambo in eadem lineamenta coeunt , in eandemque figuram conformantur ? An non eadem vtriusque magnitudo , proceritas eadem ? An non in vtriusque cunctarum partium idem tenor , situs , positura , proportio , atque symmetria ? Certè vtrobiusque iidem oculorum orbes , anfractus aurium iidem : comarum libertas eadem , eademque totius vultus imago ; haud supercilia circulum claudunt , haud oblerantur narium bipatentes valuæ : haud aliter tempora caput accingunt , faciem genæ circumstant : humeri similiter progerminant in brachia , hæc portiguntur in manus , has interfecat multiplex digitorum fissura ; ac demum illa ipsa pedum fulcra , molem , aut erectam sustinent , aut iacentem terminant.

16. **D**ices : eadem specie accidentia in homine , & cadauere reperiri , non verò eadem numero ; & non tam identitatem , quam similitudinem accidentium vtrobiusque experientiam testari. Contra tamen : quia cum materia prima hominis , & cadaueris non solum specie , verum etiam numero eadem sit , cur quantitas materiæ coæua , eiusque indiuidua comes eadem non sit ? Deinde : si diuersus numero calor in cadauere , atque in homine reperitur , ad cuius formæ exigentiam calor

ille de nouo in cadauere producitur ? non certè ad exigentiam pristinæ formæ substantialis quippe , quæ nec sibi , cum non existat , nec formæ superuenienti , cum hæc contraria sit , prouidere debet : non ad exigentiam formæ cadauericæ , quæ non calorem , sed potius oppositam frigiditatem postulat : non ad exigentiam pristini caloris , qui potius conseruationem sui , quàm alterius similis productionem exigere debet. Nihil ergo est , quod diuersum numero calorem in cadauere de nouo produci petat : ea igitur diuersitas sustinenda non est. Deinde , si in corpore modo humano , modo cadauerico eadem numero accidentia non sunt , & cum distincta sint , similitudine tamen sensus cludunt : qui persuaderi poterit , eundem numero solem heri , & hodie fulgere ; eodem numero celos noctu , & interdiu cieri ; eandem numero tellurem hyeme rigere , æstate florescere ; idem numero pelagus fluere , & refluxere , sequi , ac desequi , & non potius hæc , & reliqua elementa , mixtaque aliis , aliisque temporum vicibus alia esse , & cuncta sensibilia in continuo fluxu esse , ac nunquam consistere : sicuti Heraclitus , & Cratylus somniati sunt.

17. **A**rgumentor secundo : in eodem instanti , quo producitur ignis , dispositiones omnes ad illum existunt : at eæ magna ex parte in ligno præextiterunt : ergo aliqua accidentia corporis substantialis corrupti in genito permanent. Minor perspicua est : siquidem lignum ante susceptionem formæ ignis cale fit , arescit , atque dissoluitur. Maior probatur : quia si in instanti , quo producitur ignis , dispositiones omnes ad illum præuix non existant , cur potius ignis , quàm quoduis aliud ens naturale producitur ? Quod enim extiterint , nihil prodelle potest : tum quia quod extiterit odium in instanti antecedenti , non conducit ad tollendum amorem in hoc instanti , in quo non existit : ergo quod extiterint eæ dispositiones in instanti antecedenti , non conducit ad ponendam formam substantialem ignis in hoc instanti ; quo non existunt : tum quia alias dispositiones ad formam ignis , quæ mille annis retro extiterunt , conducere possent ad hoc , ut modo villarum forma ignis existeret.

18. **R**espondent primò Thomistæ : quamuis in primo momento productionis ignis dispositiones ad eam præuix non existant , tamen materiam iis dispositionibus sigillatam eo momento existere : quod satis , superque est. Verum quæ sigillatio sit isthæc , aut quo sigillo facta sit , intelligibile prorsus est : aut enim est sola dispositionis præteritio , nihil verò de præsentis ; & sic ad productionem formæ substantialis cuius utilitatis esse potest : aut est accidens aliquod à præuix dispositionibus in materia relictum , ut vices suas gerat , & sic rogo : à quo agente , vel intuitu , & exigentia cuius istius modi accidens producat ? Dices à Deo intuitu dispositionum præcedentium : verum cur similiter à Deo intuitu eiusmodi dispositionum præcedentium ipsa forma substantialis immediate produci nequeat , quin ad sigillationem illam ignoram , & intelligibilem recurrere opus sit.

19. **R**espondent secundo alij : dispositiones præuix ad formam substantialem ignis eo instanti , quo non existunt , sed extitere ; ad eius tamen productionem disponere , & conducere posse : haud secus ac vbicatio præcedens disponit , & necessaria

cessaria est ad vicationem sequentem, & nisi altera præcessisset, altera sublequi non posset: alias corpus de extremo ad extremum sine transitu per medium desilire posset: & tamen altera earum vicationum alteri non coexistit, sed vna post aliam motu successiuo producitur: & haud secus accretio *A.* disponit, & necessaria est ad durationem *B.* immediatè sequutam, quin tamen ambæ coexistent, aut possint. Contra tamen: quia vna vicatio, aut duratio ad aliam immediatam non disponit propriè, & positiuè, sed impropriè, & negatiuè, & non nisi per modum solius termini à quo & formæ expulsæ ad eam necessaria est. Quid mirum ergo, si coexistere non debeant? terminus enim à quo & ad quem coexistentiam non postulant, sed potius eius carentiam: at dispositiones formæ ignis ad eam positiuè, & propriè disponunt, ad eamque non per modum solius termini à quo necessariae sunt. Quare sicut cognitio nequit non esse in eodem instanti, quo ad amorem dirigit, aut apprehensio non coexistere iudicio, ad quod determinat: ita similiter dispositiones præuiae nequibunt non existere in eo temporis puncto, quo ad formam ignis disponunt, Deum que ad eius productionem determinant.

20. Argumentor tertio: calor disponens lignum ad formam ignis, hac producta, non corrumpitur: igitur aliquod accidens corrupti in genito superat. Id probatur: quia producta forma ignis, nullum est contrarium eius caloris destructionem postulans: aliunde verò datur agens, quod illud conseruare possit: cur ergo corrumpi debeat? Prior antecedentis pars perspicua est: quia lignum cum non existat, eius caloris destructionem petere, ei ve contrariari nequit: eiusmodi enim destructio suæ conseruationi prodesse non potest: ignis autem genitus, aut generans calori contrarius esse nequit. Posterior eiusdem antecedentis pars etiam in aperto est: quia in sententia Thomistica mutua prioritas admittente ignis genitis cum calorem conseruare potest, quantumvis ab eo in genere causæ dispositiue procedat. Quod si mutua illa prioritas repugnet, vt probabilius est, ignis generans est agens sufficiens ad conseruationem eiusmodi caloris in primo instanti productionis noui ignis: nec video, cur inconueniens, absurdumve sit, calorem omnem ignis geniti in primo instanti ab alio igne proficisci, vbi à se ipso pro reliquis proficiscatur instantibus. Enimvero: si conseruatio eius caloris nec in ignem genitum metu mutuae prioritatis inde sequatur, nec in ignem generantem, aliqua alia de cau-

sa refundi non potest; certè attribui poterit causæ primæ: quia ratione caloris in mea manu productus, à solo Deo absque actione ignis conseruatur.

21. Opponunt primo Thomistæ in generatione corporis naturalis, ac mutatione totius in totum nullum sensibile manere: at omne accidens est sensibile: ergo nullum accidens corrupti in genito remanet. Maiorem suadent authoritate Aristotelis lib. i. de generat. cap. 4. ex cuius doctrina eo loci omnes Philosophi sic definiunt generationem substantialem: *est mutatio totius in totum nullo sensibili manente, vt subiecto eodem.* Verum si de accidente sensibili sermo esset Aristoteli, quorsum diceret: *nullo sensibili manente, vt subiecto eodem*, & non potius: *nullo sensibili manente, vt forma eadem.* Quare ipsi sermo eo loci fuit non de accidenti vllò, sed de subiecto substantiali sensibili, hoc est, cui debeantur determinata accidentia sensibilia: huiusmodi autem subiectum non aliud est, quàm forma substantialis: hanc ergo solam voluit Philosophus in genito, & corrupto eandem non remanere. Itaque maior oppositionis Thomistica sub ea generalitate, qua ab ipsis proponitur, falsa quidem est, ac prorsus neganda.

22. Opponunt secundo iidem Authores hunc in modum: accidentia recipiuntur in toto composito: ergo corrupto vno composito remanere nequeunt in alio, nisi de subiecto in subiectum migrent: accidentia autem nequeunt migrare de subiecto in subiectum, vt fert communis paræmia, & vt experientia ipsa testatur, si quidem calor in mea manu productus, eam deserere, & in lignum transilire non potest. Respondeo in primis: accidentia non in toto composito recipiuntur, sed quæ formæ proprietates quarto modo sunt, in sola materia recipiuntur, vt in Metaphysica fortassis ostendam. Deinde esto accidentia in toto composito recipiantur, certè quæ in vno præerant, in alio superesse, & remanere poterunt: transitus enim de solo subiecto adæquato in subiectum adæquatum solum repugnat; solumque impossibile naturaliter esse experientia testatur: at in mutatione totius in totum, accidentia, esto supersticia sint, non migrant de subiecto adæquato in subiectum adæquatum, sed de subiecto inadæquato in subiectum inadæquatum, cum materia prima totius corrupti, totiusque geniti eadem sit, & accidentibus in vtroque statu subsistat. Quarum solutionum qui posteriorem hanc sequi velit, supponere quidem debet, aut absolute, aut ad homines compositum substantiale non distinguere à suis partibus.